

1800

Цраг-
Кәркүк
бајатылары

1800

Цраг- Кәркүк бајатылары

...Фүзули, дили дилиндән,
дәрди дәрдиндән, севинчи,
арзусу, һәсрәти онунла бир олан
доғма халг әһатәсиндә јашамышдыр.

...Нечә әсрдир ки,
Кәркүк, Әрбил, Мосул
долајларында јашајан, дили,
адәт вә әп'әнәси илә
һаким әрәб халгына һеч бир
бәнзәјиши олмајан... сајы
јарым милјона јахын бир халг
тарихини, милли хүсусијјәтини,
мөһнәт вә севинчини,
арзуларыны, үмидләрини ше'рин
сәһркар дили илә өлүмсүз
хојрат, бајаты вә маһныларында
ифадә едир.

РӘСУЛ РЗА.

БАКЫ
АЗЕРБАЙДЖАН
1984

Топлајаны вэ тэртиб едэни
филодокија емлэри намизэди
ГЭЗЭНФЭР ПАШАЈЕВ

Редактору филодокија емлэри намизэди
АГАЗ ВЭФАЛЫ

Ираг-Кэркүк баятылары... Б., Жазычы,
И63 1983 — 348 с

Жэни ки, Ираг еллэрини Кэркүк долајларына сыгынап гардла-
ларымизин севэ-сэвэ јаратдығы хојратлар топлусу («Кэркүк баятыла-
ры» — Азэрнэшр, 1968) охучуларын хатириндэди. Нэмин китаб эсрлэ-
рин биздэн аралы салдығы узаг маһаллы азербайджанлыларла, онларын
фолклору илэ илк танышлыг олды. Бу танышлыгдан иллэр кечиб, илк
китабын тэртибчилэриндэн бири — филодокија емлэри намизэди Гэ-
зэнфэр Пашајев бир даһа Кэркүкдэ, Мосулда, Эрбилдэ олуб, јени бир
китаб — «Ираг-Кэркүк баятылары»ны тэртиб едиб.

4702060100 — 109

И — 9 — 83

М — 656 — 83

С (Аз) 2

© Жазычы, 1984

УЗАГ ЕЛЛЭРИН ЈАХЫН ТӨҺФЭЛЭРИ

Ираг сөзү һәмишэ, нэдэнсэ мәнним јадыма фэраг сөзүнү салыр.
Фэраг сөзү исэ Фүзулинин намә'лум рэссам тэрәфиндэн чәкилмиш
мәшһур шәклини көзләримин гаршысында чанландырыр.

Онун кэдэр долу көзлэри, бахышларындакы изаһедилмэз һэсрэт,
интизар бөјүк нәғмәкарын гүрбэт оду илэ јанмыш гәлбиндэн нэлэр
сөјлэјир.

Мән, Фүзулинин бу шәкли илэ онун јарадычылығы арасында
елэ үзви бир јахылыг көрүрәм, елэ бир вәһдэт дујурам ки, сонралар,
јарысы бу шәкилдэн, јарысы бајағы фантазијадан јаранмыш «јени»
шәкиллэри көрөндэ, өлмэз шаирин узун илләрдэн бәри јаддашымыз-
да һәкк олуб галмыш нурани образынын корланыб шитләширилдији
мәни дахилән сарсыдыр.

Фүзули јарадычылығы анчаг мәһәббәт фәрјады, көнүл сызыл-
тысы, кэдэр, интизар вә накам ешгин һәзин инилтиси дэјилдир. Фүзу-
ли јарадычылығыны јалныз мәһәббәт лирикасынын ән кениш вә јүк-
сәк мә'нада белә фәлсәфи чөһәри кими гијмәтләндирмәк дэ там ол-
мазды. Фүзули јарадычылығы мәнним тәсәввүрүмдэ елэ бир аләмдир
ки, онун сонсуз рәнклэри, бу рәнклэрин ән инчә чаларлары вардыр.
Бурада инсан көзүнүн көрә билмәдији, һеч бир бәјанә, шәрһә сыг-
мајан зәнкинлик, инсан гулагынын ешидә билмәдији аһәнк, сәс, үн,
пычылы, фәрјад фыртынасы, чағырыш ахыны, һисс вә дујуларын
ләнкәр вә тәләтүмү, инсаны тә'сир гүввәсинин мәнкәнәсинә алыб
узун мүддәт әсир едән рајиһәләр, јалныз дахили көрүш, дахили
ешидиш, дахили гоҳулајыш, дахили тохунушла дујула билән ин-
чәликләр вардыр.

Бүтүн буларла бәрабәр Фүзули дедикдэ, онун поезијасынын

үрәк телләрини титрәдән һакам мәһәббәт мелодијасы җада дүшүр. Ону һәсрәти, фәрагы, интизары көзләримиздә чанланыр. Фүзули поезијасы, нәдәнсә, һәр заман мәһәббәт Азәрбајҗан халгының гүдрәтли дүһасы илә җараңмыш, чиләләнимыш, әсрләрин итираб вә севинчләрини, гәһрәмәниҗә, әзм вә прадәсини мусигиниң с'һазкар дили илә ифадә едән мугамлары хатырладыр.

Фүзули дејәндә ки, «Өҗлә сәрмәстәм ки, идрәк етмәзәм дүниә һәдир», биз онун кечирдиҗи руһи итирабы гәлбимизни чарпынты-сында дујуруғ. Мәһһун «Җа рәб, балаҗи-ешиг илә гыл ашина мәһһи! Бир дәм балаҗи-ешигдән етмә чүдә мәһһи! Аз еҗләмә инаҗәтини әһли-дәрдән. Җә'ни ки, чох балаҗара гыл мүбтәлә мәһһи» — дејәндә бу фәрҗад, бу җалҗарыш, бу чәсарәт вә фәдакарлығда биз, Фүзули гәлбинин дејүнтүләрини дујуруғ.

Иһсан бәрк җараларың агрысында кичик җараларың сызылтысына дујмаз. Фүзули үчүн ешиг, мәһәббәттиң итирабы горхулу дејил. Ону бөјүк дәрди, бөјүк җарасы — гүрбәт дәрди, вәтән җарасы вардыр. Бу җараны, бу дәрди ачыг-ајдын онун сәтирләриндә ахтаранлар әбәс зәһмәт чәкирләр. Бу гүрбәт дәрди, бу бөјүк һәсрәт, җаныглы интизар Фүзули поезијасының бүтүн руһуна һопмуш, бүтүн варлыгына чөк-мүшдүр. О, «Вәфа, һәр кимсәдән ким, истәдим ондан чәфа көрдүм. Кими ким бивәфа дүниәдә көрдүм, бивәфа көрдүм» — дејәркән җал-һыз ағамламыш фәрди үмидни килејини дејил, бүтүн бир аләмни сәһијәсини көстәрмиш олур.

Бу аләмни мәһһәт вә итирабы аңчаг Фүзулиҗә — бөјүк ашиг-мү-гәһһиҗә дејил, чохларына аңдыр. Фүзули һәр җана баһса өзүндән даһа бәтәр дәрдә мүбтәлә олан иһсанлары көрүр. Бу иһсанларың аңчаг ешиг дәрдинә мүбтәлә олдуғларыны зәһи етмәк сәдәләвһлүк оларды. Бу даһа бөјүк, даһа ичтиман вә әләчы мүшкүл олан бир дәрдыр. «Кимә ким дәрдини иһар гылдым, истәјиб дәрман. Өзүмдән һәм бәтәр бир дәрдә ону мүбтәлә көрдүм».

Фүзули кими бөјүк сәһәткар, әрәб-фарс дилләрини көзәл билә-билә бу дилләрдә классик ше'р һүмунәләри, елми әсәрләр җарада-җарада, түркчә-азәрбајҗанчә нә үчүн, кимни үчүн җазмышдыр?

Мәһһ әввәлләр дә Ирағда, мүхтәлиф гәбиләли азәрбајҗанлыларың җашадыгыны билирдим. Лакин бу хүсусдакы мә'луматымыз чох сәт-һи, ғырыг вә гејри-кафи иди.

Бизим Ирағда җашаҗан түрк дилли халг һаггында тәсәввүрүмүз чох тәхминидир.

Мәһһ биямирәм, бәлкә дә алимләримиздән бу мәсәләдә даһа артыг мә'лумата малик оланлары вардыр. Һәр һалда мәтбуатда бу хүсусда әтрафлы, әсәсли, елми-тарихи бир мәғаләҗә раст кәлмәмишәм. Иһи-мин характеринә көрә дә бу сәһәдәки елми-тәдҗигат мә'хәзләринә бә-ләдлийим аздыр.

Фүзули, онун шәхсијәти, җарадычылығы, бу җарадычылығда гилә верән мүһит, онун истигамәт вә характерини мүәјҗән едән амилләр һансылардыр? Нечә олуб ки, вәтәниндән, доғма мүһитиндән ајры дүшмүш шаир, өлмәз «Лејли вә Мәһһун»уну, тәкраролуһмаз көзәл-лик вә мә'һәҗә малик гәзәлләрини азәрбајҗанчә җазмышдыр, кимни үчүн җазмышдыр? Бу суаллар Ирағ сәфәрим заманы бир гәдәр ајдын-ланшыб, мүәјҗән мәһһиҗи бир силәнләҗә батланды. Мәһһ иһандым ки, Фүзулиниң җашајыб җаратдыгы җерләрдә онун азәрбајҗанчә әсәрләри-ни охуҗан, онун поезијасына тиймәт вә гүввәт верән, минләр, јүз минләр вармыш! Фүзули, дили дилиндән, дәрди дәрдиндән, севинчи, арзусу, һәсрәти онула бир олан доғма халг әһәтәсиндә җашамыш-дыр. О, иһди Кәрбәләдә, зәһкин вә әзәмәтли көркәми илә диггәти чәлб едән Имамһүсәји мәғбәрәсиниң гаршысында јорғун бир гәриб кими даҗанмыш бәзәксиз, тәнтәнәсиз, һәзин кәдәрли:

«Нә җапар кимсә мәһә атәһи-дилдән өзкә,
Нә ачар кимсә гаһым бәди-сәбадан гејри» —

сәтирләрини хатырладаң, сон мәһһиҗи шаир түрбәси кими јох, бүтүн итираб вә мәһһумијјәтләринә баһмаҗараг, һәр күн доғма халгының сәһини ешидән, онун нәфәсини дујан бир өвләд кими, өз һәмдиллилә-ри илә бир торпағда җашајыб. Тәсәдүфи дејил ки, бу күн Шимали Ирағда, Кәркүк, Әрбил, Мосул долаҗларында, халг арасында мәһһур олан бә'зи хојратларың — бајатыларың Фүзулиҗә аңд олдуғуну сөј-ләјирләр:

Күлә һаз,
Бүдбүл ејләр жүлә һаз,
Кирдим дост бағчасына;
Алаҗан чох, күлән аз.

Бу хојрат биздә мә'лум олан «Әзизижәм күлә һаз» сәтри илә баһлаҗан бајатының азда дәһиһмин әкизи олдуғу ајдындыр. Һансы илләр, һансы җәлләр, һансы тәлләр халг җарадычылығының бу һәдир иһчәсини диҗар-диҗар кәздириб Фүзули гүрбәтһагына салмышдыр?

Иһти бир декабр күнү әфсәһләриндән аңчаг сојуг бир хәтирә галмыш Бағдадың мүәсир әсәдромундан дәрә моторлу тәјҗарә илә көҗә галхдыг. Јолумуз һиммәлә — Мосул тәрәфәдир. Тәјҗарә уғулда-ја-уғулдаја көј јолунуң јохушуна галхдыгча, ашағыда Бағдадың үстү јагы — сәлҗаны евләри кичилиб ојунчаг кубларә дөнүр. Дәчлә-һини иһаңјолу бәз иһләји һазиләр. Әјри-үјрү күмүшү бир лентә чевриләр.

Һаһа сәрипләһир, Орда-бурда көрүһиң җашыл адалар, сәһрәларың сәрт бәзлүгү да җашыл әбаја бүрүнмүш гәриб бир јолчу кими көрүһүр. Иһи сәат бәдә чәкмир ки, мөсәфәләрин күмүш һаһады җагысы — тәјҗарә бизи Кәркүкә јетиһир.

Көркүк, Хаса чагынын үстүндө орта бир шаһәрди. Шаһәрин јашы аз дејил. Гајым галанын диварлары, көпшө биһалар, кечмиш әсерлерин дилсиз шаһиди кими дајаныб. Шаһәрин төһөммүл вә тәккинлө долу мүдрик сүкуту илә сусурлар. Бир нечә ил әввәл бурда јерди әһалинин дилиндә бу китабдакы хојратларын — бајатыларын јарандыгы дилдә — гәзет-журнал чыхыр, китаблар нәшр едилир, мәктәбләрдә дәрс кечилдириши. Инди һәр јердә тәдрис, мәтбуат әрәб дилиндәдир. Көркүкдә таныш олдуғумуз мұәллим һәсән Ихсан, Мәһәммәд Хуринд бу дәрләрини даһилдәгичә мән сәфәр јолдашларым шаһр Бәһијар Баһабзәдә вә Гасым Гасымзәдәнин көзләринә бир думан кими чөкән кәдәри көрүр, өз-өзүмә дүшүнүрдүм: дуздан дады, судан нәми, торпадан һәјат гүввәсини ајырмаг олармы? Әрәб шөһиннестәри, нә гәдәр сә'ј елсә дә, нәгмәләринин сәси миң иләрин о тајындан кәлән бир милләттин дилини она јадырғада биләләрмиз? Нечә әсрдир ки, Көркүк, Эрбил, Мосул долајларында јашајан, дили, адәт вә әһәлиси илә һаким әрәб халгына һеч бир бәзәјини олмајан, дејиләнә көрә, сајы јарым милјона јахын бир халг тарихини, милли хусусијјәтинин мөһнәт вә севиничини, арзуларыны, үмидләрини ше'рин сәһркар дили илә өлүмсүз хојрат, бајаты вә маһныларында ифадә етмишдир. Бу халгын — түрк дили прағдылары — һардан, нә заман бура кәдикләри һағгында мүхтәлиф фикирләр вардыр.

Бу бөјүк инсан күтләси һансы иргә, һансы миллиәтә мәнесүдүр? Һансы халгын зүмлә гонарылмыш чаңлы гәлпәсидир? Һансы мәдәнијјәтин вариси, һансы тарихи-иҗтимаи һадисәләрин бурулғанына дүшүб нәһәјәт, Ирагын шимал һәһијәләриндә отураг олмушдур? Бу һансы гәбилә, һансы елатдыр?

Бу суалларын чавабыны узун вә агыр зәһмәтә гатлашыб, јыгын-јыгын тарихи материаллары саф-чүрүк еләјиб, тутушдуруб, һадисәләрин ән инчә чаларларына тәчрүбәли мүдрик көзлә бахыб, объектив фактларын һикәрәдилмәз һәгигәти илә сийләһланыб, мүәјјән нәтичәјә кәлән тәдигатчылар, алимләр сөйләјәчәкләр. Мәни марағландыран бу јерләрдә јашајан әһалинин дил материалы, хусусилә онларын мүхтәлиф заман вә шәрантдә јаранмыш поетик фолклорудур. Көркүк хојрат вә мааниләринин таныш олдуғум нүмунәләри көстәрир ки, иетәр дүшүнүш јолу, иетәр образлар сийсиләси, иетәр иштираб, һәсрәт, үмид, севинч вә кәдәрләринин ифадә формасы е'тибары илә Ирагын түрк дили сакиләри азербәјҗанлылар, хусусилә, Чәнуби азербәјҗанлылар чох јахындырлар. Тәбриз ләһчәси, Көркүк хојрат вә мааниләринин, демәк олар ки, әсас ләһчәсидир:

Охунмури,
Дәрдим чох охунмури.
Мәчнун тәкин кәзирәм,
Көз јара тохунмури.

Бурда елә хојратлар вардыр ки, онларын әкизини биз Чәнуб бајатылары арсында көрмүшүк:

— Әјил јайлыгын көтүр,
Мән көтүрсәм сөз олар.

(Көркүк)

Гыз, дәсмалыны говза,
Мән говзасам сөз олу.

(Чәнуби Азербәјҗан)

Бу сәтирләрин ејни һиссә вә илһам мәнбәјиндән су ичдији ајдындыр.

Бу јахынлыг бир чох һалларда ејнијјәт шәкли алыр.

Хојрат вә мааниләрдә әкс олунмуш бу јахынлыг, ја ејнијјәт јалпыз бүтүн сәтирләри, сөз еһтијаты вә ифадә формасы илә бизим бајатыларын архитектурасындакы тез-тез раст кәлдијимиз ејнијјәт, ја охшарлыгга битмәјир, һәм дә әкс етидридији объектив варлыгын, һәјат вә мәншәт тәрзинин, һәтта бә'зи һадисәләрин гүввәтли охшарлыгы илә тәсдиг едилир. Көркүк хојрат вә мааниләринин нәшр етмиш чәнәб Тәрзибашы биринчи чилди тәшкил едән марағлы вә гијмәтли мәғаләсинин бир чох јериндә Ирагын түрк дили әһалисинин ән чох Азербәјҗан халгына јахын олдуғуну сөйләјир. О, јазыр: «Бизим хојрат вә мааниләрдә илһисн ән јахын оланы, мүһәггәт азери оланларыдыр».

«Көркүк хојратларында ијирмијә гәдәр үсулдан «гарабағлы» деңилән бир чешининин, азери¹ мәншәли вә сырф азери агзы илә сөйләндијини билмәкдәјиз. Ајрыча бу үсулла сөйләнән:

Тәбриз алты Мараға,
Зүлфүн кәлмәз дараға.
Јар бизи дә'вәт едиб
Бир стәкан араға —

халг түркүсү дә, јенә азери һавасыдыр». О, бир јердә јазыр: «Әскидән азериләрдә мәскун Тәбриз, Мараға, Гарабағ, даһа башга шәһәрләрдә мусиги һәјаты јүксәк мәртәбәјә вармышды. О заман, Ираг түркләри илә бу өлкәләрдә јашајан түркләр арасында дил, әдәбијјат, мусиги бахышындан булуна бағлылыг һәк гүввәтли иди. Бу бағлылыг азериләрдә Ираг түркмәнләри арасында бир дәрәчәјә тәкин бир гајнашма һүсула кәтирмишди...»

¹ Азери сөзү «Азербәјҗан» мә'насында баша дүшүлмәлидир.

Буну да гејд етмэк лазымдыр ки, Тәрзибашынын ишлэтдији дил, Көркүк, Эрбил долајларында, Мосул кәндләрндә, үмумијјәтлә, түрк дилли прағлыларын данышдыгы дилдән, хусусилә хојрат вә мааниләрин дилиндән чох фәрғлидир. Онуи јазы дили јерли әһалинин дилиндән узағлашымыш, башга тәсирләр алтында јалныз лүгәт тәркиби дејил, тәләффүз формасыны да хејли дәјишмишдир.

Буну исбат үчүн китабда Тәрзибашынын хојрат вә мааниләрдә ишләмиш бир чох сөзә (бу сөзләри ән узағ Азәрбајчан кәндиндә баша дүшүрләр, даһа доғрусу, бу сөзләри инди дә ишләдирләр) вердији изаһлара бахмағ кифајәтдир. Түрк дилли прағлыларын сајы һағгында да дүрүст бир мә’лумат јохдур. Фүзули вә онун оғлу Фәзли һағгында тәдғигат апармыш Багдад Университети профессору Нүсрәји Мәһфүзун лүтфән дә’вәти илә Багдад Академијасында олдугум вахт академијанын президенти илә сөһбәтимиз заманы, президент Ирагда јашајан түркләрин (онлар бу халға каһ түрк, каһ түркмән дејирләр) 70–80 миндән артығ олмадығыны вә артығ ассимилијасија процесин нәтијәсиндә әрәбләшдикләрини сөјләди вә буна мисал оларағ мәчлисимиздә иштирак едән мүәллимләрдән бирини көстәриб деди: бах, көрүрсүңүз, чәнаб профессор өзү Ирағ түркләриндәндир, анчағ түркчә бир кәлмә дә билмир. Мән дүшүндүм ки, һөрмәтли президентин халғ вә онун мә’нәвијјаты һағгында нә гәдәр мәһдуд тәсәввүрү вардыр. Онуи сүһ’и бир лағәјдликлә дедији 70–80 мин да һәғигәтдән узағ олмағла бәрәбәр, бу рәғәмин азаддылмасында мүәјјән мәғсәд олдугуну ајдын көстәрирди. Ирагда азияғ тәшкил едән милләтләрин ассимилијасијасы — әрәбләшмәсән һағгындакы иддиаларын да нә гәдәр үјдурма олдугуну Көркүк, Эрбил, Мосулда олдугумуз заман јерли әһали илә сөһбәтдә, онларын шифаһи вә јазылы әдәбијјаты илә танышыағдан сонра ајдын көрдүк.

Мөһтәрәм президентин, өз дилини унутмуш профессору нүмунә көстәрмәсинә исә мән чаваб вердим ки, белә һадисәләр һәр халға ола биләр. Бу сизә хош кәлирсә, јәгиндир ки, онун бир заман мәнсуб олдугу халға хош кәлмәз. Јахшыдыр ки, халғы тәмсил едән белә адамлар дејил.

Көркүклү танышлар мыз һәсән Иззәт, Мәһәммәд Хуршид бизи шәһәрлә таныш етдиләр. Ајры-ајры јерләрин тарихиндән, баш вермиш һадисәләрдән, өз иш-күчләриндән данышдылар. Онлар Совет Иттифағы, хусусилә, Совет Азәрбајчаны һағгында бир чох суал верир, бизим бу күнүмүзлә чох марағланырдылар. Јолумуз шәһәрин баш күчәсиндән дүшдү. Бир китаб магазасынын табағында дајандығ. Магаза мүдирин сәлә кејимли, ағсачлы бир киши инди, азәрбајчанча данышдығымыз ешиндиб чох мөһрибанлығла бизи ичәри дә’вәт етди. Мән белә китаб дүканларыны Тәбриздә, Әрдәбилдә, Истамбулда да көрмүшәм. Гәфәсләрдә бир-биринин үстүнә јығылымыш китаб

гомларынын бағы, ким билир нечә илләрдир ки, ачылмамышдыр. Бу китабларын бир чоху адәтән, бабадан оғула, ондан нәвәјә, нәтичә-јә кечән дүканларда гәмли сүкут ичиндә јатыр. Бу китаблар, бәлкә дә, сәһифәләриндә нечә-нечә әдәби, елми, тарихи мүәммаларын ачарыны узун илләр бир чох фәдакар елм адамларынын ахтардығы, ләкин тапа билмәдији чаваблары сахлајырлар.

Мән бурда севимли, бөјүк Сабиримизни «Һоп-һопнамә»синә дә раст кәлдим. Гоҗа дүканчынын кишини итирмиш әли илә гәфәсдән көтүрүб мәнә вердији китаблары — «Көркүк хојрат вә мааниләрин»ни варағладығча дахили бир һәјәчандан боғазым гәһәрдәнир, үрәјим гуш кими чырпыныр, синәмдән чыхмағ истәјирди.

Бајатылары тәкрат-тәкрат охујуруг. Ниссә вә һәјәчанымыз јаваш-јаваш јатағына дүшүр.

«Чешмәси сулу дағлар».

Јаддашымын доланығ јоллары илә вәтәнә гајыдыб, масамын сијиртмәсиндән бајатылар китабыны көтүрүб бахырам.

«Чешмәли, сулу дағлар».

Бәлкә дә, Көркүк әтрафында, Эрбил, Мосул һәндәвәриндә чешмәси чох јердә гурумуш дәрәләр, тәпәләрдә «чешмәси сулу» даһа ифадәли сәсләнир:

«Бурда бир оғлан өлүб»

Јенә дә бајатымызы хатырлајырам:

«Бурда бир гәриб өлүб».

Илк фикримә кәлән — сәтирләри дәјишик салдығым, биринчинин биздә, икинчинин исә бурда, Ирағ торпағында даһа мәнтиғи, даһа тәбии олдугу гәнаәтидир. Јох, јәгин һәр үрәклә гөвр еләјән гүрбәт јарасыны јенидән гаһатмағ үчүн, ким исә, бу сөзү дәјишмиш, башга сөзлә әвәз етмишдир. Бу да бир тәсәллан ола биләр.

Јахуд:

Кәтән көјүк, бадан јар!
Мәни гојуб кедән јар.
Әввәл белә дөкүлдүн,
Сәни бир өркәдән вар.

Бу бајаты биздә:

«Сәп ки белә дејилдин,
Сәни бир өјрәдән вар» — шәклиндә охунур.

«Сән ки белә дежилдин» — шүбһәсиздир ки, даһа гүвәтли ифадәдир. Бурда фәал бир тәсәсүф ифадә олуишудир. Нәм дә сонракы «сәни бир өйрәдән вар» фикринә бир пиллә, бир мәнтиги әсас тојулмушдур.

Бу хојрат нә мааниләрин бир чоһу бизим бајатыларымыз, инкәстәләримизлә демәк олар ки, ејиндир. Фәрг варса, анчаг тәләффүз фәрги, диалект фәргидир;

Бу күн ајын үчиди,
Кирмә, боҗаи ичиди,
Долағлару хам шәкәр,
Дил у бадам ичиди.

нә ји:

Нәнчәрәдән даи кәлир,
Хумар көздән јаш кәлир.

јаху:

Билмирәм нејлим сәнә,
Дүшүбдү мејлим сәнә,
Мән дөнсәм көнүл дөнмәз,
Сән дөнсән нејлим сәнә.

Бә'зи хојратларда нә ејинлик бир-ики сөзүн дәјишмәсн илә охшарлыг һалыны алыр:

Дағлар дағымды мәним,
Гәм ортағымды мәним.
Диндирсән ган ағларам,
Јамаи чағымды мәним.

Биздә мәшһур олан бу бајатынын ики јериндә сөзләр дәјишилмишдир.

«Гәм овлағымдыр» әвәзинә «гәм ортағымдыр» вә «диндирмә» әвәзинә «диндирсән» шәклини алмышдыр. «Гәм ортағы» сөзү «гәм овлағы» гәдәр гүвәтли, образлы, тә'сирлидир. Бу, сәнәтин ән кичик, јыгчам формаларында белә, ифадә гүввәсинин нә гәдәр кениш имкана малик олдуғуну, бир сөз дәјишмәклә ејни әһвали-руһијјәни јејни гүввәтлә вермәк бачарығыны көстәрир. Икинчи һалда нә сөзүн өзү гала-гала анчаг грамматик формасы бир балача дәјишмәклә онун бәдиһ тә'сир гүввәсинин нечә баиғаландығы ајдын көрүнүр. «Диндирмә, ган ағларам» — даһа да гүвәтлидир. Бурда гүвәтли нидалар дујулур. Бу дәрәдә ган ағламағ һағғында фәрјад, даһа фәалдыр. Диндирмә! Башымын бәласы, көпүмүн губары мәни елә бир һала салмышдыр, ағлајарам, өзү дә ган ағлајарам. Диндирсән — әнфидир, сонракы ган ағларам кими гүдрәтли ифадәјә ујушмур.

Азәрбајҗанда мәшһур олан «Кәклик» маһнысы бир балача донуну дәјишмиш олса да Кәркүк мааниләри арасында сечилди:

Дағларә говла мәни,
Кәклијәм, овла мәни.

Кечәләр снән үстә,
Күндүз буховла мәни.

Бә'зи хојратларда ајры-ајры сөзләрин дәјишмәсин олмасы, онларын бизим бајатыларла јахынлыгына неч бир шүбһә ојатмамалыдыр. Белә фәргләр бу күн Азәрбајҗанын ајры-ајры рајонларында охунаи ејни бајатылар арасында да вардыр.

Кәркүклүләр дејирләр:

Гара чадыр харалдан («харал» сөзүнә диггәт еднн!)
Бојун сечдим маралдан,
Нә дәрдим вар, нә бәлам,
Сәнсән мәни саралдан.

Хојратлар — бајатылар ән гыса формада ифадә олуишун нисан фикридир. Бу форма јыгчамлыгда Хојрам рүбаиләри илә рәғабәт

едә билән бир долтулуға, ифадә гүввәсинә маликдир. Онлары оху-дугча охумағ истәјирсән. Дүшүндүкчә дүшүнүрсән. Ширини вар, ачысы вар. Бирини охујурсан көзләринин гаршысында әзәмәтли бир мәнзәрә чаиланыр. Образын јенилији, гејри-адилји вә ејни заманда поетик дүрүстлүју нисаны дәрин дүшүнчәләрә гәрг едир, сөзүн бәдиһ ифадә имканларынын сонсузлуғу үфүг-үфүг гаршыда ачылыр:

Мән миекин олдуғумчүн
Үстүмә гудурду гәм.

«Гәм гудурду» ифадәсн сөзүн белә сәһкарлыгына көзәл нүмунәдир. Көр иш нә јерә чатмышдыр ки, ади, сакит, дилсиз-ағызсыз гәм гудурмушдур, нисанын үстүнә атылмышдыр, оју дидиб-парчаламағ истәјир. Хојратлар — бајатылар вардыр ки, охујурсан, елә бил гәриб ахшамларын јумшағ кәдәри гәлбинн јаваш-јаваш сыхыр, ницитмәјә гыјмыр, лакин сәнә өз варлыгыны билдирмәк истәјир:

Бағча барыјчүн ағлар,
Гејва нарыјчүн ағлар,
Гарлы дағ күнәшијчүн,
Көнүл јарыјчүн ағлар.

Бә'зән садә дејилмиш, икичә мисрада дастанлара сығмајан бир һәсрәт, бир јанғы вардыр. «Өләндән јүз ил сонра, бир көз ачыб бахсајдым» дејә накам нисан, доғулмамыш үмидләринин ачысынын нә гәдәр гүвәтли вермишдир!

«Ајаглар печә варсын,
Көнүл кетмәјән јерә» —

сәтирләрини охудугда, көнүл иччиклијинин сызылдысы инсанын
бүтүн варлыгына јаылып.

Бүтүн бунлар халгын јарадычы дүһасындан хәбәр верән, һәмчи
кичик, мәһасы бөјүк сәпәт нүмунәләридир.

Хојратлар вә мааниләр ичиндә Фүзули гәзәлләринин дејмәтви-
ни хатырладанлары чохдур. Бу, Фүзули илә түрк дилли ираглылар
арасында јахынлыг вә үзүн бағлылығы бир даһа исбат едир;

Оху чаннан,
Ач китаб, оху чаннан,
Тәбиб, гурбанын олум,
Чыхартма оху чаннан,

Бурадакы фәдакарлыг, бурадакы фәрјад Мәчинунун фәрјады илә
печә һәмһәнкдир: «Тәмкиннин балаји-мәһәббәтдә гылма сүст. Та
дуст тән еднб демәјә бивәфа мәни».

Бә'зи ојнаг мисралар образын һәјата, торпага бағлылығы, чан-
баны сағлам бир инсан дујгуларына бағлы мәһән адамы күлдүрүр:

Әзәјыл, кел ишүвә!
Мән јардан дојмамышам.

✱

Келәндә јар јанына,
Чох јубанма, јүз ил гап!

✱

Јар јанына келәндә,
Бир јуху басды мәни...

✱

Бир сәһәр кәл, бир ахшам,
Бир дә күнорта чагы.

Адыз шаир, «Торпагым, даным гәриб» дејә фәрјад еләндә гәл-
бимизин телләри сызлајыр. О, «Өләндән јүз ил сонра, бир көз ачыб
бахсај.ым» дејәндә биз онун гырыг үмидләринин, иакам арзулары-
нын ағысыны дујур. О, «Гәм јардан вәфалыдыр, һеч чевирмир үз
мәңдән» дејәндә, биз ојуи иштирабларына шәрик олурут. О, «Әридәр
Гәф дагына, дәрдини бирин десәм» дејәндә, биз онун чәклији
мәһәбәтләре инашырыг. О:

✱
«Келән күн керн дәнмәз,
Күнү күнә чаласан».

✱

«Аләм көзүн дикибмин
Мән көзүм дикип күлә»...

✱

«Доггуз әј ал-јашылды,
Үч ајы гара бағлар» —

дејәндә фикримиз хатирәләр јолу илә чырпына-чырпына учур, бөјүк
ашигләримизи јада салырыг. Әләскәрин сәсини ешидирик.

Хојратлар вә мааниләр бир чох хүсусијәтләри илә марағлы тәд-
гигат материалы ола биләр. Бә'зән гафијәләрин классик дедијимиз
ән'әнәдән әјрылмасы, сөзләрин сәсләнишиндә ешидилмә принци-
пин әсас көтүрүлмәси марағлы вә нәзәри чәһәтдән гијмәтлидир.
Белә гулаг гафијәләриндә — сөзүн аһанки вә мусигини өзүнә табе
едән мүәјјән апарычы сәсләрин ујгулугу әсасында дүзәлмиш га-
фијәләрдә — сөзүн бүтөвлүјүндә һәлледики олмајан, икничи дә-
рәчәли там ешидилмәјән сәсләр нәзәрә алыныр. Бу, принцип мә-
сәләсидир. Белә фактлар та гәдим замандан Азәрбајҹан ше'риндә
олдугу кими, Кәркүк фолклорунда да гулаг гафијәләринин мөвҹуд-
лугуну көстәрир:

«Сәһәр олсун бизә кәл!
Гырмызы кәј, бәзән кәл!»
«Фәләјин гәһри мәнә,
Һеч јохдур рәһми мәнә».

Биздә мәшһур олан бир маһинны хатырлајым:

«Шешкилан бизим олајды,
Кәрпичи гызыл олајды.
Јарым бизә кәләндә,
Кечәләр узун олајды».

Бурдакы үч сөз, јазылышында нә гәдәр фәрған олса да, гулага
чох охшар кәлир, рәдиф исә оларын, демәк олар ки, һәмһәнк
сәләјир.

Кәркүк хојрат вә мааниләри ики һиссәјә бөлүнүр. Бир һиссәни
чынасла, о бири һиссәси ади гафијәлидир.

Чинасла хојратларын биринчи сәғри үч, ја дөрд һечали јарым
сәтирләрдир:

Јара нејлим,
Сызылдар јара нејлим.
Јол узун мәнзил узаг,
Јетишмәм јара нејлим.

Икинчи һиссә бүтүн сәтирләри бәрәбәр һечалы оланларыдыр:

Ханәкин бизим олајды,
Әтрафы үзүм олајды.
О јар бизә кәләнлә,
Кечәләр узун олајды.

Кәм сәтирли хојратларда биринчи үч-дөрд һечалы сәтир бир нөв башлыг кимидир. Хојратын характери һаггында мүәјјән хәбәрларлыгдыр.

Көркүк хојрат вә мааниләриндән мәна мә'лум олан тәхминән 1500-ә јакын парчасы ичәрисиндә «әзизим», «әзизјәм», «мән ашиг» сөзләри илә башлајанлары јохдур. Бу чәһәтдән онлар бајатыларымыздан фәргләнир. Лакин бу, Көркүк хојратларыны бизим бајатылардан вә ағылардан руһ, форма, ифадә тәрзи чәһәтдән һеч дә узаглашдырмайр.

Јалныз образ силсиләсинин гурулмасында дејил, ајры-ајры сөзләрин јериндә ишләнмәси, онларын ән чох ифадәли вә тә'сирли ола биләчәји јери сечиб тапмаг чәһәтиндән дә Көркүк хојрат вә мааниләри гүјмәтли сәнәддир:

Бүлбүл кишиди кәлди,
Дәрдә тушуды кәлди.
Бүлбүл күл һавасына
Һәлә гыш иди кәлди.

Бу дөрд сәтирлик парчада ишләдилән сөзләрә, онларын јеринә, ифадә гүввәсинә фикир верин. Кишимәк! Тојугу, чүчәни говлајанда биз киш-киш дејирик. Кет! Чәкил! Гац! Бурда кишимәк сөзү нә гәдәр јериндә ишләдилмишидир. Әкәр бүлбүл кәлди десәјди, ифадә нә гәдәр сөнүк, ади оларды. Бүлбүл кишијиб кәлиб. Ону нә неә говлајыб, кәлмәјә мәчбур едиб, о гача-гача кәлмишидир. Нә үчүн? Чүн и «о, дәрдә тушујуб». Дәрдә раст кәлиб. Дәрдиә үз-үзә чыхыб. Бәлкә дә бу дәрдә ону кишидиб, говлајыб. Сонрақы сәтирләр бу ики сөзүн нә гәдәр јериндә ишләндијини јени бир гүввәтлә тәсдиг едир.

Бүлбүл нијә кәлиб? О, «Күл һавасына кәлиб». Күл сорагына дејилсәјди бу гәдәр гүввәтли чыхмазды. Һава-сөвдә мә'насында олдуғундан әлавә, һадисәјә бир ничәлик верип, икинчи бир мә'на кәсб едир. Бүлбүл јарынын тохусуну һавадан алмышдыр. Бүлбүл «Һәлә гыш иди кәлди». Һәлә — бу сөз нә јени, нә дә дәрин мә'на илә долу сөздү. Лакин бурда, белә бир јердә онун печә ишләндијинә диггәт

верин! Көрүн дөрд сәстән јаранмыш бир сөз нәдәр ифадә едә биләр. Бир анигә «Һәлә» сөзүнү бурдан көтүрүн. «Гыш иди кәлди». Бу чүмлә беләликлә дә чох ифадәлидир. Гышда бүлбүл кәлмәз. Онун күлә оған мәһәббәти нә гәдәр бөјүклүр ки, бүлбүлү гышда кәлмәјә мәчбур етмишидир. Бү беләдир! Лакин «Һәлә гыш иди» чүмләсинә бахын. Һәлә сөзү бура нә әлавә етмишидир? Һәлә гыш иди. Гаринда јаз вар. Бүлбүлә күлүн мәһәббәт дәмн вар. Аничаг һәсрәт, бөјүк иттизар о гәдәр узундур ки, бүлбүлүн кәлмәјә табы јохдур. О фәсилләрин тануғуна табә олмайыб Һәлә гыш икән кәлмишидир.

Көркүк хојрат вә мааниләринин чоху, бөјүк бир әксәријјәти кәдәрлидир. Ичәрандан, иттизардан, әләм вә кәдәрдән, өмрүн, күнүн анырагындан килејдир:

Өләмәјәдәм көрәјдәм
Бир дә көзүм долусу.

Нә көзәд, нә тәрәвәтлн, нә гәдәр мә'налы ифадәдир. «Ағыз долусу», «гулаг долусу» ибарәләри биздә ишләнлир. Бурадақы көзүм долусу ифадәси бир тәрәфдән дојунча, истәдијим гәдәр, бәс дејничә мә'насы вердији кими, бир тәрәфдән дә һадисәнин тарихини бизә һисс етдирир.

Бәзән ади сөзүн ифадә шәклн онун дахилн тә'сир гүввәсини гат-гат артырыр. Бир сөз, ики сөз әтрафлы бир чүмләнн әвәз едир.

Дағлар дағлады мәни,
Көрән ағлады мәни.

Бурда дағлады мәни ифадәси дојун, кениш бир чүмләнн әвәз едир. Һәлә «дағлар дағлады» ибарәсиндәки гүввәтә фикир верин. Дағлар едә күнләри јадә салмышдыр ки, инсанын үрәјини јандырмышдыр.

Едә мааниләр — бајатылар вардыр ки, адам онлары охујанда һүндүр бир лага галхмыш кими һәјәчандан, тә'сирдән нәфәсини дәрмәк, көкөсүнү јенидән һава илә долдуруб, дүјдүсү бәдин зөвгү чанына јажмаг истәјир. Адеыз ашығын кәдәри тарихысында, һөрмәтлә сүкут етмәк истәјир:

Миндәм Нуһ кәмишнә,
Горхум вар кәми сына.
Фәләк бичинчи салыб
Өмрүмүн зәмишнә.

Узун илләр дилини, адәт вә әп'әнәләрини зәлим өкәј атадан јетим горујан бир ана кими горумага мәчбур олан, ичтиман вә милли

барабарендигин агар мөһнәт жүкүнү чәкән бир халк, көңүл тәрчүмә-
ни дуңгуларыны, үмид вә киләләрини белә ифадә етмәсин, нејдә-
син?

Мисал кәтирдигим хойрат вә мааниләрдә, бајатыларымыз, ши-
кәстәләримиз, ағыларымызда, бир сөздә, фолклор әдәбијјатының
јахшы нүмунәләриндә белә сөzlәрә чох раст кәлмәк олар. Буылары
сәјмәтә, мисал кәтирмајә еһтијач јохду. Граммер тајдаларыны бил-
мәк азыр. Сөзү дујмаг латымдыр. Елә һаллар олур ки, «сөздә» кәл-
мәк азыр. Сөзү дујмаг латымдыр. *Јени сөз демәк* тәәббиги јени кәлмә јаратмаг
тәәббиги кими баша дүшүрләр. Бир һалда ки, јени сөз даһа кениш, даһа
дәрин мәнамыдыр.

Бу јенилик тәәббиги јатныз кәлмәнин, јәни мәһдуд мәнада, сөзүн
јенилији дејилдир. Бу, фикир, ифадә јенилији, идрәк вә тәсвир,
тәрәннүм јенилији демәкдир. «Јени сөз» мәфһуму «јени кәлмә»ни
«јә ичинә ала биләр, ләкин һеч бир заман елә тар-бир тәрчүмәјә тәсвир-
лаб сала билмәз. «Сөзүн вар сөз даныш» — деңдиклә һеч дә кәлмән вар
демәк истаһирләр. Фикрин вар, рајин вар, бу вә ја дикәр мәсәләјә
алаган, бахышың нәдир? — демәк истаһирләр.

«Араја сөз дүшдү», «адына сөз чыхды», «мән дә сөзүмү дејим» вә
саирә сөзү кәлмә илә тарышдыранларын јанылдытларыны ајдын
көстәрир.

Ләкин биз сөзүн мәһдуд мәнасында кәлмәјә дә бәзән латым олан
дигәтлә јанашмырыг. Халың сөз хәзинәсини зәңкинләндирән бәзән
кәлмәләрлә, ата малыны латыдан фәрсиз огулар кими рафтар елән-
ләр дә вардыр.

Кениш мәнада сөзү јериндә, максимум ифадәли, дүзүмүнүн
ән јахшы чәминдә ишләдә билмәк сәнәткарлыгында фолклорумуздан
чох шеј өјрәнмәк олар.

Хойрат вә мааниләрдә бу бахымдан зәңкин нүмунәләр вардыр.

Көркүк хойрат вә мааниләрини тәртиб едән чәнаб Тәрзибашы,
демәк олар ки, һәр хойратың — бајатының, һәр маанинин бир сыра
сөзләринә изаһ верминдир. Бу изаһлар түрк дилли ираглыларын
әдәт ата-баба дили илә букүнкү әдәби дили арасында бөјүк фәрг олу-
дугуну көстәрир. Ашагыдакы мисаллар буна ајдын сүбүтдур. Бура-
да тејд егдигим сөзләрин биринчиләри фолклорда — халк арасында
ишләдән сөзләр, сонра кәтән сөзләр иеә Тәрзибашының изаһ етмәк
мәсәдидә кәтирдиги сөзләр, оларын мүасир, дәјинишин формасы-
дыр.

Такин — киби, теј-дүјүн — ишанлы, јатмаз, дилә — исир, јә-
лыг — мәңдил, һәкәк — шака, хијар — сәлатлыг, тандым — булдум,
ишрим — тејб едим, точалтым — иштијарладым вә саирә. Бәзән
бу изаһларда сөзләрин аңланымлазлыгы да көрүнүр. Мәсәлән, *гон-
маг сөзү mehman* кими изаһ едилмәк әвәһир *гонәг* кими изаһ едилдир.

Бу хойрат вә мааниләрдә тәдиг олунамлы, изаһ вә шәрһ олунамлы
чох чәһәт вардыр. Бу, кәләчәјин ишиндир. Бунила мүвафиг сәһәдә
чалышан алимләримиз мәһтул олмалыдырлар. Мәсәлән, чох марә-
ләмдир ки, классик әдәбијјатымызда, Фүзули ше'риндә раст кәлди-
римиз нејнә формасы бу хойрат вә бајатыларда да вардыр. Бу сөз
Һәбиби вәтәни Бәркүшад долајларында, Бојат, Түркәчи, Чијни кәнд-
ләриндә бу шәкилдә ишләнир. «Һәкәт» сөзүнү охудугда мән кәнди-
мизни хатырладым. Орда ишләнән «Јахшы сөзә, һәкәтә дүшдүк» кими
ибарәләр јатныма дүшдү. Бу хойратлардан тобалы, гулунч, домбалаң
(јер алмасы); будамаг вә бу кими сөзләр бизим кениш чамәатә мәлүм
олан вә мәһз бу шәкилдә тәләффүз олуван сөзләрдир.

Көркүк хойрат вә мааниләри елә сәнәт әбидәсидир ки, һәссас
гулаң оларда тәләбимизә муһис олан чох шеј дујар, һәссас үрәк бу
надир ишчиләри јарадан халың дүнасына дәрин миннәтдарлыг һисси
илә чыршынар.

РӘСМЛІ РЗА

Халк шаири, Социалист
Әмәли Тәһриман

КЭРКҮКДЭН КЭЛЭН ГАРДАШ СЭСИ

Көрүккүлү тэдигитатын Ирматтын дедиңи «Вәтән торнагы кичилиб-кенишләнә биләр, тамамилә әлдән чыга биләр, сәрһәлләри түкәнә биләр, һәтта иңиш иә шәрәфи таңталана биләр, дини дәјишдирнәз биләр. Ләкин бир шәј дәјишмиз. Галам бу төк варам – ана дин-дир!» - фикринә бөјүк бир һәнигәт, мәшһур:

Дилим-дилим;
Кәс төвүн дилим-дилим.
Мән дилимнән ваз кечмәм,
Олурсам дилим-дилим—

бајатысы илэ мэнтини бир баатыдыг вардыр. Јохса ким билир эс-
лэрлэ халтын жаратдыгы мәнэви сэрвэтир тарихни һансы элиикәи-
синдэ элиниб галар, эвилэрдән элиһәрди. О чүмләдән дә һејрәта-
миз поетик күчү вэ эликиилији илэ сечилән Көркүк бајатылары.
Демек даяымдыр ки, Көркүк долајларында шифаһи халг эдәбијјати-
нын эң кешини јайымыһи, бәдн чәһәтдән эң камил һөвү бајатыдыр.
Ју баһымдан көркүклү тәдигатчы Әтә Тәрзибашыһын «Көркүк аһы-
лыны заман хатирә пак оларат хојрат (бајаты) кәлир вэ хојрат аһыһы
дә шјимиз вахт хојалымыда Көркүк эли чапалар?» сөзүнә һагг
таһандырмагам олмур.

4. «Гарданыг» журналы, Багдад, 1962, № 5.

2. Этя Тэрзибашы. Көрүк хойратлары ва маанилери, Истамбул, 1975, с. 42. Бу китаба мурачиет етдикча мө'геризда «Хойратлар» жазачаг ва санифани кестерчажик.

Бу язяда Көркүк баягыларынын башин хүсүсийятлэри, ма'на чатарлыгы, постик күчү вэ с. баггынга сөз ачмадыг. Чүнки мөрһүм халг шапрымиз Рәсул Рзаевың илһамла, гүдрәгит гәләмлә яздыгы башин сөүи көзәл нүмунәси олан «Узак елларин јакын төһфәләри» мәгаләсини бу китабда да вермәји зәрури сайдыг. 1968-чи елда халг шапир Рәсул Рза илз чап етдирдијимиз «Көркүк баягылары» китабындакы сөккиз жүзә гәләр баягыдан бәзиләри бу китаба дахил едилмәминшир. Ола көрә ки, 1972-1975-чи нәләр арасы јенидән Прага олдугумуз вахт топладынымыз баягыларга үстүлүк верил-миншир. Китабда кедәи ики минә јакын баягы беш миндән артыг баягыдан сечилминшир. Көркүк баягылары арасында еләләри вар ки, үч-дөрә вариантына расг кәлинир. Китабың һәмминн нәзәрә аларга ејин баягынының мухтәлиф вариантларындан бизим фикримизчә даһа камил олананы вермәјә чалышмыншг.

Ал, чах фэлэк;
Силаһын ал, чах, фэлэк.
Намэрдн мэрд едибсэн
Намэрддэн алчаг фэлэк!

Ал, чах фэлэк;
Силаһын ал, чах фэлэк.
Намэрдэ мејдан вердин
Намэрддэн алчаг фэлэк --

бајатыларында чөйчүлүк чөкмөдөн икинчи вариант үзөрүндө даўан-
дыгса:

Өли, сэн нэ Өлисэн,
 Мэндэлидэн кэлсэн.
 Бир јаннав ганы-гонну,
 Бир јаннав севкилисэн.

Сүрмәданын миллијәм:
Ачылымш нар күлүјәм.
Бир јашнап гапы-гошпу,
Бир јашнап севкилијәм...

bəja'atylarıyından fənsə variantının üzərində dəjənməz, fənsəyə üs-
tünlük vermək məsləhətində cəhənlilik çəkdi. Çünki birinci vari-
antda közl dil faktı-- «kəlisən» varlır, burada Azərbaycan dil-
lində dərijənən xalqın jəşadəti Məjdən təsəbəsinin adı çəkilir;
ikinci variantda isə sürmədən, mıl, nar küz kım közl deksin
vafidəlr özünü köstərir. Bu sözlərə bəjətinin bizdə olan varian-
tında da rast kəlinir:

Сүрмөданын милисэн,
Дост багынын күлүсөн.
Һәми җахын гоншусан,
Һәм дә ки, севкилисән.

Белә бајатылар кәсб етдији мә'на, бәдни тә'сир күчү вә дил бахымындан бир-бириндән фәргләнсә дә һәр ики варианты вермәли

олдуг. Умумијјатда, чалышманын ки, халтын тарихини, этнографиясын, мәшһәтини әкә старән нүмунәләр китабда даһа чох јер тутсун.

Еә бајатылар да вар ки, мәзһунча вә ја дејилин тәрзи бахымындан тәкрар тәсйри багышлаја биләр. Беләдәри әсасән гүјмәтли дил факты кими мараг доғурдугундан сакланымлындыр.

Көркүк долајларында тариха бир тәрздә бир-бирини тамамлајан марағлы, диалогу хатырладаң бајатылара да тәсадүф едиләр. Мәсәләң:

Көјдүјәм хәрманым јох;
Дәрдијәм, дәрманым јох;
Көдирәм јар јашына,
Әлимдә фәрманым јох.

Көјдү хәрманы нејлир,
Дәртан дәрманы нејлир,
Ики көнүл бир олса,
Өлдә фәрманы нејлир.

Шүбһәсиз ки, белә бајатылар мәһнасләрдә хојрат чағларандарын «таршашмасы», «тејинмәси» заманы мејлана кәлминдир.

Хојратланма заманы мәһна бир јана, чинаслар да бири-биринә јакын олмайдыр. Мәсә:

Күнаһымы;
Басышла күнаһымы,
Дејилләр күн тутулур
Ғанидиб күн аһымы.

Күнаһымнан;
Худам кеч күнаһымнан,
Чикәрдән бир аһ чәкәм;
Тутулур күн аһымнан.

Көркүк хојратлары арасын и асла олса 6, 8, 10 мисрадан ибарәт оланларына да раст кәлиһр:

Алаарам алаар кимин,
Дәрдим вар дағлар кимин,
Јүз јердән јаралыјам,
Кәзәрәм сағлар кимин,
Истәрәм бир да күтүм,
Әввәлки чағлар кимин.

Тәдғигатчы Әта Тәрзибанш доғру олараг бунун мәһнаја көзәлик вермәк, ону күчләндирмәк мәғсәди дашыдығны көстәрир.

Т. Фәрзәлијев вә И. Аббасовун тәртиб етдикләри «Азәрбајҗан классик әдәбијјаты китабханасы»ндан (1 чилд) көрүндүјү кими, аагы мисралыг бајатылар биздә дә вардыр:

Әзизјәм, хан кәрәк,
Чан ода јахан кәрәк.

Ачылды көксүн бәнди
Көрүндү јахан кәрәк.
Сәһил бу саллашынын
Ја султаң, ја хан кәрәк.

Көркәмли фольклоршүнәсымыз профессор Мәммәдхүсәји Тәһмасиб Көркүк хојратларынын руһ, шәкил вә ифадә тәрзи бахымындан Азәрбајҗан бајатыларындан фәрләймәдијини, ејин тәхәјјүл вә ејин тәфәккүрүн мәһсулу олдуғуну көстәрир вә һәмни фикрә Әта Тәрзибанш да һагг газандырыр. Ашағыдакы бајатылар М. Тәһмасибни фикрини тамамла доғру олдуғуну бир даһа тәсдиғ едир:

Азәрбајҗандакы
вариант

Кәркүк варианты

Аман, тәһ дәрд әјди,
Намәрд әјди, дәрд әјди
Синәмни шүһәсинә
Чарх һәрләнш, нәр дәрди.

Худам, мәһи дәрд әкли;
Күл үсүмә тәр дәкли,
Көпдүмүн шүһәсинә
Чарх һәрләндә нәр дәкли.

Әзизјәм јары тәр,
Јары гөңчә, јары тәр,
Кирик чалма, көзләрим,
Көлкә салсан, јар итәр.

Јары тәр;
Јары гөңчә, јары тәр,
Кирик чалма, көзләрим,
Көз оғудан јар итәр.

Еләми дәрдә Кәрәм,
Бағашыб дәрдә Кәрәм,
Ғошарам гәм котанын,
Сүрәрәм, дәрд әкәрәм.

Дәрдә кәрәм;
Дәрдим чох, дәрдә кәрәм,
Ғошмушәм гәм чүтүнү,
Сүрдүкчә дәрд әкәрәм.

Мисаллардан көрүндүјү кими, Көркүк бајатылары чинаслы вә ади гафийәли олмагла ики јерә бөлүнүр. Бурада ону да көстәрмәк ләзимдыр ки, Көркүк бајатыларына даир бәзи јазыларда 1-чи сәтри үч, ја дөрд бечалы кәм сәтрли чинаслы бајатыларын биздә ишләмәдијини вә бу мәһәтләи бајатыларымызын Көркүк хојратларындан фәрләндијини гејд олунмушдур. Сонракы тәдғигатлар көстәрди ки, рајонларымызда истәнилән гәдәр кәм сәтрли хојратлар - бајатылар вардыр!

¹Бах: В. Вәлијев. Фольклор нүмунәләри. Киров адына АДУ-нун «Еләми әсәрләри», дил вә әдәбијјат серијасы, 1977, № 1. М. - Т. - кимов. Фольклордан чөл материаллары топлусу үзрә (бајатылар) методик иш, В. И. Ленин адына АПИ-нин нәшри, 1982.

Бајатналарын топланмасында М. Сабирин 1951–1953-чү ил-
лэрдэ Багдадта чан едирлији вэ 1216 бајатнаны эһагэ едэн үч-
чиллик «Көркүк мүнэхаб хојратлары» китабынан, Ота Тарзи-
башинин үчиллик «Көркүк хојратлары вэ маанилэри» вэ һәмни
китабын 1975-чи илдэ Немабулла чан олунан тәкмилләндирилмәни
нүсхәсиндэн, «Тарданшыг» журналынан 1961–1975-чи иллар арасы
нүсхәлэрини тән истифадэ едилмишдир. Бунидан башга Багдадта «Са-
һаһ ул мејтан»-та көрүклүлэрин «ајханасында күндәтик сөһбәтләр
заманы ады едирлимиг бајатналар»-та китаба салынмышдыр. Ота
Тарзибашы, Шәкир Сабир, мүнәни Әбдул Ваһид Көзәчигәли, фәл-
кәләршүпас Мөһмүд Габә Тајачы, шаһр Әһмәт Отрагчы олдугу илә илк
тәфә таныш олдугум вэ көрүклүлэрин мәдәнијјәт мәркәзи сайлан
«Тарсаншыг Надисе»-нэ күнашыры корунилэр заманы, Көркүкә, Туз
Хурмату, Алтун Көһрү вэ е. шәһәр вэ тәсәбәләрә зијарәтимит заманы
топланманыг бајатналарда китабада јер верилмишдир.

Ону да тејд етмәк вачибдир ки, Көркүк бајатналары үзәриндә иш
анараркән әсас көтүртүүм мәһбә Ота Тарзибашинин китабы ол-
мушдур. Мараснадыр ки, тәдигатчы «Көркүк хојратлары вэ маани-
лэрини»ни Ирак чанында фәлкләрдә ирәснү биләмәздә ишәр олун-
муш әдәбијјатдан истифадэ едә билмәдији багда, китабын 1975-чи ил
Немабулла чанында әдәби алағатәринин бәйрасинин нәтижәси оларат
һәр аддымбашы бизим мәһбәләрә мұрачнәг едир, бу мөвзуда јазан
мүәллифләри хатырладыр, мұгајнесәләр апарыр, ишәндиғыбыа дәһшәт-
ләрдә дөтрү нәтижәләрә кәһир. Фәлкләрдә әдәбијјата, мусигира, тари-
хә, дикчнлјә дәһр бу тәһәр әдәбијјаты Ота Тарзибашы вәчә әдә
етмишдир?

Тәһрүбәдә тәдигатчы бу суала өзү чаваб верир: «Ишәлиг Азәр-
бајҗанда јарымлаған әсәрләрдән бир чохуну би тә көндәрмәк дүгфүн-
тә булушан мәһтә, әм сој танышмәт доктөр (профессор) Аббас Заман-
ов бурада тәһәккүр етмәји вәзифа сайырам». («Хојратлар», сәһ. 33).
Ота Тарзибашы һағы оларат «Көркүк бајатналары»нда (Бақы, 1968)
тәһрүбәсинлик үзүнән онун мәлүм китабыны тајнаг оларат көс-
төрмәдијимиз һағы оларат ирад тутмушдур.

Биздә кәдән тәдигатчы һағында һәртәроғли мәлүматә мәһик
олан Ота Тарзибашы бәшә бир тәһәһәг кәһир: «Турколожик арандыр-
ма вә ишәр һәрәкәти баһымыннан Бақыдан сонра кәдә билән Көр-
күкүн өвәлиг бир арандырма мәркәзи һағына кәһирнә биләмәсини
теһинләримиздән һеч етиләмәдијиз» («Хојратлар», сәһ. 9).

Ота Тарзибашинин Немабулла чан олунан китабына охујан тән,
истиһад едилән мәхәлләлә һәкәр саландан сонра онларын та, бизим
дә бир илдә танышлығына тәдигатчыда шүбһә јери татмағыны
һағы бир даһа ишәлиг олдурт.

Ота Тарзибашы көстәрир ки, профессор Фуад Көһрүдүнүн јазды-
ғына көрә Ирак түркмәнләри (јаһи оғузчанын адыр түркчәсини
тоғушан түркләр) арасында «Азәдиләри» адыг бәстә јарыммышдыр.
«Хојратлар», сәһ. 123; Ислам Енсиклопедиясы, сөз 12, сәһ. 84).

Тәдигатчы тејд едир ки, мұғамлар арасында бу ишә «Ашгәри»
Азәрбајҗанда ишә «Арабәри» кими танынмышдыр.

Ота Тарзибашы О. Бәдәдбајҗинин «Мусиги дүгәли»-нә истиһад
едәрәк Тарабада «Раст» мұғамынын тәркибинә даһил олан шәбәләр-
ән биринә «Көркүк»-агы верилдијини тејд едир. О, көрүклүлэрин
таһаныгынын Азәрбајҗан дилиндә фәргәләнмәдијини көстәрир.
Бү сәһбәдәдир ки, «Көркүк хојрат вэ маанилэри»ни Туркијә тәһә
заманы тәдигатчы тарихја чыхан мәтнликләрдән данышыр. Көркүк
диалектиндә ишәлән ә, г, г, ө, х сәсләринин Турк дилиндә олма-
дығына көрә бајатналарда јер адыг сөстәрдә сәсләрин тәләффүзүдү
олдугу кими верә билмәдијиндән сөз ачмалы олдур. («Хојратлар»,
сәһ. 294).

Көстәрилән сәсләрин һағысынын Азәрбајҗан дилиндә олдугуну
тәдигатчы јаһшы билир. Демәк даһымдыр ки, көрүклүлэрин даһы-
шы Орта Асия түркмәнләринин даһышыгын дан да әсәси сурәдә
фәргәләнир. Туркмән дилини бир чох башга түрк дили халыларын
дилиндән фәргәлдирән илкин узанмаја (мәс: баш – «баш», бааш
«јара»; гөр – «көр»; төөр – «көр») ишарасы е вә з сәсләринә вә
Азәрбајҗан дилиндә, нә дә онун Көркүк диалектиндә (бахмајарат ки,
көрүклүлэрин даһышыгы әрәб дилини тәһсирнә мәруз таһыр вә
бу сәсләр әрәб дилиндә дә мөвчүдур) тәһәтүф едилир. Азәрбајҗан
дилиндә вә Көркүк диалектиндә кешин јајалан к сәси дә Туркмән
дилиндә јохдур. Орта Асия түркмәнләриндә бајатналарын олмасы
да бизә мәлүм дејилдир.

Ик баһында ади көрүнән башга бир фәкт. Әкрәм Чәфәр Азәр-
бајҗан дилини башга түрк дилләриндән фәргәлдирән хуеуејјәт-
ләрдән даһышаркән көстәрир ки, «баһламаг» сөзү Азәрбајҗан ди-
линдән башга һеч бир түрк дилиг халыг дилиндә ишәләнмир.²

Тејд едәк ки, бу сөз Көркүк диалектиндә дә ишәләнир. Башга
бир мисал: дилчиләрдән Н. М. Меджорански, М. Ш. Ширәлијев,
А. А. Баскаков, А. М. Шербак, И. Мирзәли, О. Н. Нәһб, О. О. Ору-
чов, Ј. З. Ширвани вә башгалары тәһрибән XIV әсрин әвәлләриндә
разымыш «Нби-Мүһәңна дүгәтигән дан даһышаркән әсәр гәдм Азәр-
бајҗан дилиндә олдугуна көрә, онун ја Иракда, ја да мусәһр Азәр-
бајҗан әраһсиндә јазалтаныш тејд едирләр.

¹Ота Тарзибашы. Көркүк һағалары, Багдад, 1961, сәһ. 9.

²Вопросы диалектологии тюркских языков. Бақы, 1963, т. III, с. 223.

Ансалларын сајыны артырмаг да оларды.

Көркүк ва атраф гәзи, шәбә ва кәндәрдә ириләнән динишн илдини Азәрбајчан дилилән фәрдәиләдиләни Иранда олдугумуз бир пәчә ил әранидә мүнәфидә етдик ва Бақыда дөндүкән сонра «Азәрбајчан дилини Көркүк диләкти» мөвзусунда сәминш јаздыг. Бу, Иран да јакшы таринлаанды. «Гарташлыг» журналында мүсбәт рәј дәри олуиу.

«Иран-Көркүк бајатылары» китабыны чапа һазырлајаркән Көркүк диләктини Азәрбајчан әдәби дилини һәртәрафән сирәвилмәсиндә хүсусән әһәмийјәти һәзәрә азынараг јерли тәләффүз тәрзи (сәс артымы, сәс дүшүмү, сәсләрин јер дәјизмәси, һосалашмасы вә с.), грамматик тајда-танулар (индики заман кәлири, азыри, чәкири вә с. тәјри-тәти кәләчәк заман: кәли, алы, билди, корн, үнуды; фе'лин бәлары шәкли һикарилыны: ама, гәмә шәклиләр илә ишләдилмәси: аламадым, гәјжәды, дурамадых; тәјри-тәти кәләчәк заманын I шәхс тәкли һикарилы: аламанам, әримәнәм, күлмәнәм, билмәм, алмам вә с. XV әсрдән башламыш Азәрбајчан әдәби дили тарихиндә раст кәлини һижмәти дил фактлары, олдугу ким сахлаылмын шәр.

Мүәјјән объектн сәбәпләрә корә Азәрбајчан әдәби дили тәсирн ширәсиндән кәнарда тәли Көркүк диләктиндә һәдә «Китаби-Дәтә-Гортул»дә мүнәфидә едилән сөвләрә раст кәлинир: шәсраг (аг), кәлипәк (һанычы), јәјән (һијад), јогурд (һатыг), һәснә (һија, ала), сыгыр (буга, өкүз), херхыз (отруу) вә с.

Көркүк диләктиндә ишләән сөвләрин әксерийјәти бу вә ја башга диләкт вә ишләәримиздә ишләнир. Мәс: баба (ата), һанә (һна), бу дамах (вурмаг), вармаг (кәтмәк), әһсә (арха, дәл), гүчән (күчүк), јазы (һәд, сәһра), дарылмаг (әсәбиләһмәк) вә с.

Бајатыларда јер азан диләкт сөвләри вә еләчә дә әрәб, фарс ишләриндән кәчән сөвләр китабын сонунда вәрилмишдир.

Иранда азәрбајчанлыларын јашадыгыны инди ән мә'тәбәр мәһбәләр бәлә гејд едиләр. Әвваләр ошларын сајыны аз көстәришләр. Сон мә'луматга корә иранлы алим Фәа Дәһирин «Кәләчәк һуфүз сајымы ва Иран түркмәнләри» алы мәғаләсиндә сајларыннын алы јүз минә јакын олдугуну гејд едир.²

Көркүкүләр өзләрини дә бил дә түркмән асладырырлар. Әлбәтә, ваһидә кешин мә'иадә ишләән «түркмән» етноним индики мә'иадан фәрдәнир. Проф. Ә. Дәһирчида һағы олараг јазмышыр: «О дөврләрдә «түркмән» етноним индики мә'иадан бир гәдәр

фәрдә ишләниш, һәтта индики Багдад атрафындакы азәрләрин түркмән асламалары да бу сөзү әвваләк мә'иасы илә алағ дартыр»³

Башга мә'хәләрә һәзәр сәдигла бу фикрин тамамла доғру олдугу аһкара чыхыр. Шаһ Исмајыл Хатаи шә'рләринин бириндә јазыр:

Кетдикчә түкәшр әрабин куһи мәскәни,
Багдад ичиндә һәр пәчә ким «түркмән» гонар?⁴

Никанс тарихчиси Стефан Лонгриг «Мүасир Иран дәрә әсри» китабында јазыр ки, Шаһ Исмајыл Ширвани түлдугла сонра түркмәндәри бирләфәһк Наһияви јакылаштындакы вуршда дәрмәлаш етди.⁵ Шаһ Исмајылын дә, Стефан Лонгригин дә азәрбајчанлылары һәзәрә түлдугу шүбһә доғурмур.

Иран азәрбајчанлыларыннын нә заман, һарадан көпәрәк Көркүк долајарын, дә мәскән сәлмасы барәдә кифајәт гәдәр тарихи фактларә раст кәлирик.⁶ Бурада ишә индијә гәдәр көстәрмәдијим бә'зи фактларә иттиһад етмәји ләзим билдик. Академик Н. Араслы јазыр: «Аббаси хәлифәләри һәр һансы бир әрәб сүләләсинин, јакуд әрәб сүләләсинин гәдирә биләчәји үсјанди мүнәфизә олуиу мәғсәдла Азәрбајчаншн мүхтәлиф јерләриндән, хүсусән һимал әјәләләриндән бир чох тәбиләләри бура көчүртдүләр»⁷ Тәдғигатчынын бу фикрини башга фактлар дә тәсдиг едир. Мә'лумдур ки, Узун һәсәнин һакимийјәти дөврүндә Азәрбајчаншн Күр чагына гәдәр бүтүн торпағлары, Гарабаг маһалы, Әрәб, Иран, Ираны, Фарс вә Хорасан сәрһәдләринә гәдәр торпағлар она табә иди.⁸ С. Лонгригин јаздыгына корә Узун һәсәнин вахтында өлкәнин пајтахты јәјдә Тәбриз, һаһда Багдад олуишдур.⁹

¹ Ә. М. Дәһирчида. Азәри әдәби дили тарихи, Бақы, 1967, сәһ. 72.

² Шә'р Н. Араслынын «Бөјүк Азәрбајчан шаһри Фүзули» китабыдан көтүрүлмүшдур.

³ С. Лонгриг. Көстәрилән әсәри, Оксфорд, 1925, сәһ. 16.

⁴ Һәртәрафәли мә'лумат үчүн бах: «Елм ва һәјәт» жур. 1967 № 1, «Улдуз» жур. 1968 № 7, «Азәрбајчан» жур. 1969 № 2, «Көркүк баја талары» китабы, 1968, Азәрбајжан Совет Енсиклопедијасы, IV чилд, Бақы, 1980, сәһ. 500-501.

⁵ Н. Араслы. Бөјүк Азәрбајжан шаһри Фүзули, Бақы, 1958, сәһ. 77.

⁶ Азәрбајжан тарихи, I чилд, сәһ. 221; Ч. Ибраһимов, Азәрбајжаншн XV әср тарихинә дәир очеркләр, Бақы, 1958, сәһ. 81.

⁷ С. Лонгриг. Көстәрилән әсәри, сәһ. 20.

⁸ Большая Советская Энциклопедия, Т. 1, стр. 277, 278, Москва, 1970.

⁹ Советский энциклопедический словарь, Москва, 1980, сәһ. 26.

¹⁰ «Гарташлыг» журналы, Багдад, 1970, № 6, сәһ. 60.

Тәдғигатчыларын көстәр иҗи кими, Азәрбајҗанын Ирагда, хуҗу-
сон вахтыла Тејмурланкин истигаматын заманы Гарабаг вә Әрандә
бураја көчән азәрбајҗанлыларда алағалары Сәфәвиләр дөврүндә ол-
дугча чаңланмышды!

Ә. Тәрзибанша о вахткы алағаларымиз көзәл гүмәтләндирир:
«Сәфәвиләр дөврүндә Иран вә Ираг түркләри арасындакы мөвчуд
бақларын башында дил вә култур илишкиләри кәлмәкдә иди» («Хој-
рағлар», сәһ. 127).

Тејдәтмәк ләһмчәр ки, шаһ Исмајилын вәлид Азәрбајҗан дәвлә-
ти јаратмағ мәғсәдидә Багдады² әлдә сахламасы османлы султаны-
ны чох парһат едирди. Буна көрә дә бөјүк гүввә топлајыб Сәфәви-
ләр гаршы муһарибәјә киришди вә мәшһүр Чалдыран вурушма-
сында угурла чыхды. Мәстубијјәт Азәрбајҗан халғыла бөјүк ит-
киләрә мәруз тојду. Нәртәрәфли мәлүматә мәлиқ олан кәркүклү
алим Ибраһим Дағуғлу бу мүнәсибәтлә јазыр: «Ислам хәлифәләри-
нин мәркәзи олан Багдад миләди 1401 сәһәсиндән 1507 сәһәсинә
гәдәр түркмән бојларынын табелијиндә галды. Ирагын һисри 941-чи
илдә османлылар тәрәфиндән фәтин түркмән бојларынын һисрәт
даһаларынын сону олды. Түркмәнләр дағылдылар. Булардан керп
палан табиләләр Ирагда Дәли Аббасдан бөјүк Заба гәдәр узанан
Мосул јолу үзәриндәки кәјләрдә (кәндләрдә – Г. Н.) јерләшдиләр.
Әкәсријјәти дә Кәркүкдә јерләшди»³.

Мөһтәрәм Ибраһим Дағуғлунын дедијинә ону алағ етмәк олар ки,
азәрбајҗанлылар инди дә һәмшп јол үзәриндәки кәнд, тәсәбә вә
ғәзаларда јашајырлар.

Дотрудур Шаһ Аббасын вахтында С. Лонгригин јаздыгы кими,
күләк јенидән истигамәтини дәјиншр, Ираг јенидән Азәрбајҗанга
габә етилр. Чакын бу чох сүрмүр?⁴ Буыдан сонра алағаларымиз
кәснмәк дәрәҗәсинә чатыр. Әсрләр бири-бирини әвәз едир. Әта
Тәрзибанша јазыр:

«Бизим түркмән ләһчәси азери ләһчәсинә түрк ләһчәсиндән даһа
јахын вә бәлкә әкиз гардашлар олмағла бәрәбәр, бүтүн бу ләһчәләр
узын бир тарих бојунча чешиди сәбәбләрин тәсвири илә бири-бирин-
дән хәбәрсеиз оларағ кәлишдикләри һалда араларында кәркәмли
фәргләр билнимәмшдир».

¹ Азәрбајҗан тарихи, I чилд, сәһ. 272.

² Багдад дедикдә бүтүн Ираг пәһләзә тутулур, чүнки 1869-чу илә
гәдәр Ираг јалпыз Багдад вилайәтиндән ибарәт иди. Бах. А. М. Мен-
гешевини. Ирак в годы английского мандата, Москва, 1969, сәһ. 11.

³ Ибраһим Дағуғлу. Ираг түркмәнләри. (Билләри, тарихлә-
ри вә әдәбијјатлары). Анкара, 1970, сәһ. 21.

⁴ С. Лонгриг. Көстәрилән әсри, сәһ. 20.

⁵ Бах: «Гардашлығ» журналы, Багдад, 1962, № 4, сәһ. 26.

Тәбиһ ки, әкиз гардашлар арасында елә бир фәрг билнимәз.
Әрәбчә савады олан Газах рајонунун Кәмарли кәнд сакини, 110
јашы Баһмән Мустафа өлүнүн јаддашында һәкк өлүнүн бајы-
ғылара дигәт јетирин:

Әлиһим Мәндәлидән,
Мән Мәчун Мәндәлидән,
Ај сәләр Лејлимә бах
Күсүбдү мән дәлидән.

Алиһәм та Ирага,
Хош кәлиһи та Ирага
Дост достун гәдриһи биләмәз
Дуһмәсә та ирага!

Јухарыдакы бајаты илә Кәркүкдә мәшһүр олан вә Мәндәли гә-
сәбәсини ады илә алағадар бајаты арасындакы бағдылыға фикир
верин:

Мәндәлидән;
Күл кәләр Мәндәлидән,
Бу вәфасыз јара бах
Күсүбдү мән дәлидән.

Пәдәсә үрәкдән Ирагда Туз Хурмату тәсәбәсиндә азәрбајҗанча
«Диван» нүсхәсини әлдә етдијимиз Нәсим кечир, Ирагда дүнјаја
кәлән, орада боја-баша чатап, Кәрбәлада абади јухуја кәдән даһи
Азәрбајҗан шаһри Фүзули јада дүшүр. Рәсул Ранын кәлији нә-
тичә тәсәдди олур. Әрәб вә фарс дилләрини көзәл билдији һалда
Фүзулини Ирагда азәрбајҗанча тәкраролунмаз шә'р нүмунәләри јә-
рағмата, өләмә «Лејли вә Мәчун»у јазмага сөиғ едән, јарадачы-
лығына гол-һапад верән кимләр иди?

1958-чи илдә Ирагда иғилаб гәлиб кәдикдән сонра Фүзулинин
нәвә-нәтичәләрини мәдәни иккишафы үчүн шәрәнт јаранмышдыр.
Ираг Мәдәнијјәт Назирлијиндә онларын мәдәнијјәт департаменти,
Багдадда «Јазычылар бирлији», «Гардашлығ» журналы, «Јурд» гәзә-
ти фәалијјәт көстәрмәјә башламышдыр. 1958-чи илдән Багдад радио-
су вә 1968-чи илдән Кәркүк телевијјасы илә һәр күн өз дилләриндә
верилишләр тәшкил едирләр. Бу, дәвләтти халға көстәрдији гәјгынын
нәтичәси кими гүмәтләндирилмәлидир. Әлқаларымиз арасында си-
јәси, иғтисади, мәдәни вә әдәби алағалар сон илләрдә хејли јахшы-
лашмышдыр. Ираг вә Совет халқлары арасында алағаларда Кәркүк—

⁵ Бах: М. Нәкимов. Фольклордан чөл материаллары топтоусу
үзрә (бајатылар) методик иш, сәһ. 23. В. Н. Ленин адына АНШ-нин
нәшри, 1982-чи ил.

Баки әдәби әһәләләри дә мүсбәт рол ойнайыр. Бурада мә'лум фактлар садаламага еһтијач дүјәүрүп. Лакин ону демәк јеринә дүшәр ки, әдәби әһәләләримизин даһә бөјүк вүс'әт алмасы дилләримиз арасында елә бир фәрт билгиләдијинә көрә мүмкүн олмушдур.

Дилчиләк сәминдән мә'лумдур ки, јерли диалектләрин бәзиләри вәһид мизли дилләрин мейдана кәлмәсиндә әсас ола билдији кими, бә'зан дә мүәјјән тарихи ичтимай иғтисади сәбәбләр нәтијәсиндә бир халыи вәһид дили парчаланып ајры-ајры мүстәвви дилләрин јаранмасына сәбәб ола бидәр. Хәшбәхтанкдән бу торху бизим вәһид диләмиздән јан кечмишдир.

ГӘЗӘНФӘР НАШАЈЕВ

Ба
жамы
лар

Чинаслы

Ај нэдэнди;
Чамалын ај, нэдэнди?
Өзүн ајдан олубсан,
Билмирэм Ај нэдэнди?!

*

Агасызлар*;
Кимсэсиз, агасызлар.
Довран тэрсинэ донду,
Шаһ, кәдә, ага сызлар.

*

Агзын ачма;
Ярамын агзын ачма.
Өзүн билмэз кимсәнин
Һәр јердә агзын ачма.

*

Агыз дады;
Позулуб агыз дады.
Заманын позуглугу
Һәр јердә агыздады.

*

Агыр-агыр;
Чых кедәк агыр-агыр.
Аландә нөгсәй алма,
Сат малын агыр-агыр.

*

Агырды;
Адам вар чох агырды.
Ризг бирдир, ики олмаз;
Даш јериндә агырды.

*

Агла дајым;
Кәл әмим, агла дајым.
Бурахын дәрдим дејим,
Чаһаны агладајым.

*

Агла јар;
Көз јашы тәк, агла, јар.
Ичәрим гәм гаралдыб,
Кәл, бары сән агла! јар!

*

Агла Кәркүк;
Гаралды агла, Кәркүк!
О күндән тәк галыбды,
Дурмадан агла Кәркүк.

*

Аг садалар;
Аг сәдәф, аг садалар.
Мискинин көз јашысы
Мәрмәрә ахса, дәләр.

*

Аг су сәнә;
Ким дејәр аг су сәнә?!
Өлүнчә сәндән кечмәм,
Бағлыјам, Агсу² сәнә.

*

Адам јери;
Башын ал, адам, јери.
Дүнјаны намәрд алыб,
Галмајыб адам јери.

*

Адамы;
Адам севәр адамы.
Мәрдин јүкү әјилсә,
Намәрд вурир адамы.

*

Адамлар;
Иш битирир адамлар.
Дүнјаны намәрд алды,
Һаны әсил адамлар?

*

Адамлыг;
Зордан дејил адамлыг.
Сифләләрдән узаг дүш,
Адама ет адамлыг.

*

Адамнан;
Ишини бил адамнан.
Истәрсән зинданда гал,
Өлүнчә гал, адамнан.

*

Аддым атам;
Мән дедим аддым атам.
Фәләк белими гырды,
Гојмады аддым атам.

*

Ады чыхыб;
Гүрнада ады чыхыб.
Димагсыз инсан варкән,
Һејванын ады чыхыб.

*

Адсыз ханым;
Һеч олмаз адсыз ханым,
Беш бармагын сај бахым,
Һансыдыр адсыз, ханым?

*

Аз дәрдим;
Бахчадан күл аз дәрдим.
Бу дүнјанын кедиши
Чох едибди аз дәрдим.

*

Аз јемә;
Јарла јәәркән аз јемә.
Сән олма сүд гузусу,
Агыз вермә, аз јемә.

*

Ајаг вурар;
Ат сүрән ајаг вурар.
Фәгирләрин ишинә
Зәнкинләр ајаг вурар.

*

Ајагына;
Бахмајыр ајагына.
Алтун бурнун галдырды,
Даш дәкди ајагына.

*

Ајагына;
Улашмам ајагына.
Горхум вар јашкән јанам
Гурунун ајагына.

*

Ајагыны;
Зулф өләр ајагыны.
Дост көјүннән кәсәјдик
Рәғибин ајагыны.

*

Ајагыны;
Догру аг ајагыны.
Тортаннан фазла чыхса,
Касаллар ајагыны.

*

Ајаг јери;
Кәл галдыр ајаг, јери.
Бага кир, бир күл зопарт,
Галмасын ајаг јери.

*

Ајаглар;
Јола вармаз ајаглар.
Һүснүнә ләкә дүшсә,
Күн тутулар, ај агаар.

*

Ај аглар;
Улдуз аглар, ај аглар.
Торпагын нечә, Қәркүк,
Бассын намәрд ајаглар?

*

Ајаг тутар;
Дауғурма, ајаг тутар.
Рәғиб вар көпәк тәкин
Һәр јердә ајаг тутар.

*

Ај батанда;
Кедәјин ај батанда.
Залым дүшмән кәмисин
Көрәјдим ај, батанда!

*

Ај батды;
Күнәш чыхды, ај батды.
Рәғибин тә'нә сөзү
'икәримә ај, батды.

*

Ајдан әввәл;
Дөн бура ајдан әввәл.
Хах јарына нә дејир
Дүнјадй ајдан әввәл.

*

Ајдан мән;
Улдуздан сән, ајдан мән.
Нә фәләк охун кәсди,
Нә гуртулдум «ај»дан мән.

*

Ај дедим;
Улдуз дедим, ај дедим.
Дәмирдән үрәк јандым,
Јар охуна «ај» дедим.

*

Ај демә;
Улдуз демә, ај демә.
Һүснү сәни јандырса,
Күл үзүнә «ај», демә.

*

Ај демәрәм;
Чан версәм, «ај» демәрәм.
Һүснүн дуракән, көзәл,
Аја мән, ај демәрәм!

*

Ај дәрдим;
Чаным әкдим, «ај» дәрдим.
Дәрд мандан бир дәрд алды.
Дәрд дә деди «ај», дәрдим!

*

Ајдын олмаз;
Ај батса, ајдын олмаз.
Бир дәм јары көрмәсәм,
Көзләрим ајдын олмаз.

*

Ајдын олсун;
Ај чыхсын ајдын олсун.
Көзү јара дүшәнин,
Көзләри ајдын олсун.

*

Ај евинә;
Күн кедәр, ај евинә.
Кетдим јары көрмәјә,
Дүшдүм ај-вај евинә.

*

Ајы мән;
Һеч көрмәдим ајы мән.
Күлүзлү јара саршы
Дедим гурбан ајы мән.

*

Ај јарадан;
Чан веррәм, ај јарадан.
Күн батды, гаш гаралды.
Чыхмады ај. јарадан!

*

Ај јарыма;
Бәнзәјир ај јарыма.
Фәләк әкри бахаркән,
Көз дәкди, ај. јарыма.

*

Ајырсын;
Һәки писдән ајырсын.
Алгун тач она ујар;
Гылы јардан ајырсын.

*

Ај көзәл;
Көјдә илдуз, ај көзәл
Кәл чан-чана гатағын,
Һәјат буду, ај көзәл.

*

Ај мәдәд;
Үләкәр јүксәк, ај мәдәд.
Аләм јетди мурада,
Мән јетмәдим, ај мәдәд!

*

Ај мәнә;
Јүз ил кәлир ај мәнә.
Кәсим-кимсәм итирдим
Ким вар дејин, ај мәнә.

*

Ајнаданды;
Чамалын ајнадианды.
Чыхдым јары көрмәјә,
Көрүнмәз ај. нәдәнди?!

*

Ајнады;
 Тар элинде ајнады.
 Мән кизләрәм дәрди ми,
 Тар аләмә ајнады.

*

Ајнаја;
 Баха билмәм ајнаја.
 Кетди кәнчлик заманы,
 Даһа чәким «ај» нәјә?

*

Ајнамаз¹ баш агрыдар;
 Чан сыхар, баш агрыдар.
 Дәкирман ишин көрәр,
 Чаг-чага баш агрыдар.

*

Ајнасан;
 Нә парлагсан, ајнасан.
 Билмәдән чаваб вермә,
 Нәр һәкәти ајна² сән.

*

Ајнасыды;
 Элинде ајнасыды.
 Сөрурсән јар һүснүнү;
 Јар ајын ајнасыды.

*

Ај нәдән;
 Күнәш нәдән, ај нәдән,
 Күн чөһрәндә вураркән,
 Парлаг көрдүм ај. нәдән?

*

Ај нәнә;
 Көзәл чыхды, ај, нәнә.
 Хахын бир дәрди олса,
 Нәчи¹ дәјәр, «ај», нәнә?

*

Ајрылмаз;
 Чан чикәрдән ајрылмаз.
 Инанма јад сөзүнә,
 Әт дырнагдан ајрылмаз.

*

Ај чыхар;
 Күн доланар, ај чыхар.
 Бикәс јетим ағзыннан,
 Күндә јүз мин «ај» чыхар.

*

Ај чыхды;
 Ахшам олду, ај чыхды.
 Дедиләр јар һалсызды,
 Үрәкимдән «ај» чыхды.

*

Ај чыхмаз;
 Аһ едәрәм, ај чыхмаз.
 О јар нигабын атса,
 Күнәш батар, ај чыхмаз.

*

Ај чамала;
 Вурулуб ај чамала.
 Баханын әглин алыр,
 Бахылмаз ај чамала.

*

Ај чамалын;
Бәдр олуп ај чамалын.
Нигабын јед галдырсын.
Көрүнсүн ај чамалын.

*

Ал атыннан;
Сән енмә ал атыннан.
Сүр дүшмәнин үстүнә,
Гап өзүн, ал атыннан.

*

Ал, дад өзүн;
Ширинди ал, дад өзүн.
Дүшмәнә фүрсәт вермә,
Тузаг гур, алдад өзүн.

*

Алдадыр;
Сән демәдән алдадыр.
Алчага јолдаш олма,
О ки сәни алдадыр.

*

Алды, јар;
Күл јанағын алды, јар!
Хырда, сијаһ халыјла
Әглим башдан алды јар.

*

Ал дамар;
Көк олупду ал дамар.
Чанымда сан галмады
Көзләримдән ал дамар.

*

Ал додагы;
Өп, гохла, ал додагы.
Јар мәним ганым ичиб
Олупду ал додагы.

*

Ал әнсәсин;
Дүшмәнин ал әнсәсин.
Аслан ол, мејдана кир,
Кәс өкин,¹ ал әнсәсин.

*

Ал инчидән;
Кир, саллаш, ал инчидән.
Нечә чан тәләф олду
Бу фагдан алынчи дән.

*

Алыр көздән;
Демәдән алыр көздән.
Бура бир көзәл кәлиб,
Мин чаны алыр көздән.²

*

Алычысан;
Сатма сән, алычысан.
Батырдын шаһин адын.
Нә јаман алычысан?!

*

Алышды;
Сатыш дејил, алышды.
Гәлбим бедәсил севди,
Чарә олмаз; алышды.

*

Алышыб дага;
Овчу алышыб дага.
Үрәк етдикин едәр.
Чүнки алышыб дага.

*

Ал јашыла;
Чох ујар ал јашыла.
Әзрәјыл руһ аланда,
Һеч бахмаз ал-јашыла.

*

Ал көздән;
Ған кәлири ал көздән
Ғојма әзрәјыл алсын,
Кәл, сән руһум ал көздән.

*

Аллам сәни;
Ал кирмә, аллам сәни.
Једди әшрәт бир олса,
Севмишәм, аллам сәни.

*

Алма ал;
Нарынч-јашыл, алма ал.
Чан вердим алма алдым,
Сән дә чан вер, алма ал.

*

Алма бары;
Ғагда вар алма бары.
Әзраил, кәл руһум ал,
Јар чанын алма, бары.

*

Алмадан;
Јанаг ширин алмадан.
Өпәјдим кул үзүннән, --
Худам руһум алмадан.

*

Алмадан;
Шәфтәлидән, алмадан.
Мән јара чаным сатдым,
Әвәзини алмасдан.

*

Алма дилә;
Бағбаннан алма дилә.
Дост сәнә зәһәр версә,
Уд ону, алма дилә.

*

Алмады;
Јанағларын алмады.
Ғојма достларым десин
Бир јар севди, алмады.

*

Алмаз дән;
Азғын гушлар алмаз дән.
Јарчүн үзүк кәсдирдим
Чифтә гаилы алмаздан.

*

Алмазлар;
Шүшә кәсәр алмазлар.
Пахыра алтун дејин;
Һеч бир јердә алмазлар.

*

Алмаз ол;
Чаванир ол, алмаз ол.
Алырсан ал хейр-дуа,
Кимсэдэн «аһ» алмаз ол.

*

Алма јаны;
Ал олур алма јаны.
Нечэ гөбрэ гојарлар
Мурадын алмајаны.

*

Алма јар;
Күл јанагын алма јар.
Дөрдим десэм, даг јанар,
Аглым башдан алма, јар.

*

Алманы;
Јел гопартды алманы.
Көңлүмү сәнә вердим;
Сән көңлүнә ал мәни.

*

Алмасан;
Агачда сән алмасан.
Әглим алдын, көзәл јар,
Бары руһум алма, сән.

*

Ал мәннән;
Јашыл сәннән, ал мәннән.
Сингәм эттар түканы,
Нә истәсән ал мәннән.

*

Алтунда мән;
Зәкчирәм алтунда мән.
Гәм кәлди гәм үстүнә,
Галдым гәм алтында мән.

*

Ал чағында;
Һәр шеји ал чағында.
Фәғана дүшәр бүлбүл
Гөнчәнин ал чағында.

*

Аман атын;
Дур, сүрмә аман, атын.
Јад әлдә гојма мәни,
Кәл апар аманатын.

*

Ара јердә;
Алтуну ара јердә.
Јарым сејрана чыхмаз,
Рәғиб вар, ара јердә.

*

Ара јердә;
Јар изин ара јердә.
Мәчлисдә сөзүнү бил,
Отурма ара јердә.

*

Ара јердә;
Галмышам ара јердә.
Көзәл, улдузлар ахды,
Кәл өзүн ара јердә.

*

Ара јери;
Душмәни ари, јери.
Рәгиб көзү кор олсун,
Позубду ара јери.

*

Арама мәни;
Кәлдим, арама мәни.
Дишләринлә дишләмә,
Гохла, ара мәмәни.

*

Ара чәмән;
Көј чәмән, ара чәмән.
Зүлфүн үзә дәјәндә,
Олајдым араны мән.

*

Арзулар кедәр;
Гәмбәр-Арзулар кедәр!
Бәсләмә ја өрдәкин,
Вәтән арзулар кедәр.

*

Ары сән;
Бал веричи ары сән.
Зәнкинлә ишин јохдур,
Фәгирләри ара сән.

*

Арха багла;
Бу сују арха багла.
Рәгибдән гафил олма,
Мәрдләрә арха багла.

*

Арха вермә;
Бу сују арха вермә.
Јүз ил архасыз галсан,
Намәрдә арха вермә.

*

Архадан;
Јүкүн ендир архадан.
Сөзүнү үздә сөјлә,
Гијбәт етмә архадан.

*

Архасында;
Јүк дашыр архасында.
Намәрд олан сөз дејәр
Һәр кәсин архасында.

*

Асар сәни;
Суч етмә, асар сәни.
Багдадын көзәлләри
Гаши-көздән асар сәни.

*

Аслан ағзы;
Жул ачар Аслан ағзы.
Һәр ким әсил олурса,
Јан кетмәз әсләгн ағзы.

*

Аста көр;
Уста, ишин аста көр.
Гәтлимә фәрман чыхыб,
Бојнум инә ас да, көр.

*

Ат ашыма;
Дуз кәти, ат ашыма.
Мән ешгүндән жанмышам,
Сән жанма аташыма.

*

Аташлар;
Данм жанар аташлар.
О јар көзүн сүзәндә,
Үрәкими аташлар.

*

Аташдан;
Худам, гуртар аташдан.
Фәғирлик бир көјнәкди,
Јохсул үстә аташдан.

*

Аташы сән;
Көзәлсән, аташы сән.
Гојнун белә сычахды
Јандырдын аташы сән.

*

Атәш атар;
Гов, чахмаг атәш атар.
О јар кирпич чаланда,
Көзүндән атәш атар.

*

Атәш үздән;
Сөнмәди атәш үздән.
Мән дә пәрванә кими,
Гој жаным атәшиздән.

*

Атәшпәрәст;
Динсизди атәшпәрәст.
Һүснүнә баха-баха
Олмушам атәшпәрәст.

*

Атлы олур;
Гарынча атлы олур.
Атдан дүшмәјән адам,
Ким дејир атлы олур.

*

Ат мејданда;
Көрүнүр ат мејданда.
Икидсән гарыыма кеч,
Кәл, охун ат мејданда.

*

Аха, аха;
Көл гурур аха-аха.
Чанымда чан галмады,
Көздән ган аха-аха.

*

Ахар чајдан;
Су кәләр ахар чајдан.
Мән јарчүн ган ағлырам,
Дишгынды ахар чајдан.

*

Ахды ган;
Јар үзүндән ахды ган.
Рәғиб јара јан бахды,
Су јеринә ахды ган.

Аһу көздән;
Көздәди аһу көздән.
Чәллад кими чан алыр,
Ганлы јар аһу көздән.

Ачам демәз;
Көзү тох, ачам демәз.
Һүснүнү бир кәз көрән,
Өлүнчә «ачам» демәз.

Чинассызлар

Ага мән;
Шитил аурдум бага мән.
Бәк дессәм өлдүрәрләр,
Бәс нә дејим, ага, мән?

Агач башында җора,
Ендик бир инчә јола;
Сәни мәннән едәни,
Имансыз енсин кора.

Авадан олуր;
Булуд һавадан олуր.
О јар бизә кәләндә
Өмиз авадан олуր.

Авчылар ав тутмасын,
Чахмагы гав тутмасын.

Сәни виран авчынын
Гөлләри јай тутмасын.

Агачда бари бахмаз,
Һејваја, һара бахмаз;
Көзләрим сәни көзләр,
Башга бир јара бахмаз.

Агачда күл ачыбды,
Јарым мәндән гачыбды;
Ујуб елләр сөзүнә,
Үстүмә дил ачыбды.

Агачда күл чимбүтдү,
Јарым мәни үштүдү;
О севмәз, мән севәрәм,
Дуһиәдә һа үмүтдү.

Агачдакы бар ијсә;
Һејва ијсә, һар ијсә,
Һәр ки көзүм көр олсун;
Башга јарым вар ијсә.

Агы јаз;
Ғараны јаз, агы јаз.
Өлин гәләм титанда,
Мән бәхти ғараны јаз.

Агы сән;
Ғараны сән, агы сән.
Иңчәлтдин ғылчи үјдүн,
Мәним кимиң дагы сән.

*

Агла булбул;
Күл үчүн агла, булбул.
Чумбут баш алды кетди,
Чикерим дагла, булбул.

*

Агладан олдум;
Чикэр дагладан олдум.
Эввэл јара бағлардым,
Инди бағладан олдум.

*

Аглајар;
Гара бәхтим аглајар.
Бағбан көчдү, күл сөлдү,
Јад овчуңу агла, јар.
Бу күнчүн агламырсан,
Кедән күнчүн агла, јар!

*

Агламагы;
Ох билир агламагы.
Јетимләр лајласыды
Көркүкүн агламагы.

*

Ағлар мискин;
Чан чикэр дағлар мискин.
Кимсәсиз ган аглајыр,
Јарасын бағлар мискин.

*

Ағларам јашым кедәр,
Дурсам јолдашым кедәр;

Севәр јардан кеңмәрәм,
Биләрсәм башым кедәр.

*

Ағ олар;
Гөнчө күл вар, ағ олар.
Намусун севән адам
Әләбәт үзү ағ олар.

*

Агу күлү сәмлиди;
Күлмәм, көнлүм гәмлиди.
Бајрамда јетим кимин
Ки көзүм нәмлиди.

*

Ағча вердим бағ алдым,
Ағ синәмә дағ алдым.
Мән дүшдүм зијилмәкдән, —
Аләм дејир сағалдым.

*

Адама;
Адам бәнзәр адама.
Әкмәки вер көпәкә,
Вермә сифлә адама.

*

Адам сән;
Нәдән гырдын бадам сән.
Достуна хаин чыхдын,
Һә аласан гадам сән.

*

Адам таныр;
Хәстәләр бадам таныр.
Сәрраф парадан билир,
Адамы адам таныр.

*

Адын кимин ад олмаз;
Гэмли көнлүм шад олмаз.
Гынамајын, эһбаблар,
Севдајдан инад олмаз.

*

Адсыз ханым;
Һәр сөзү дадсыз ханым.
Сиздән ајаг кәсәни,
О күннән шадсыз, ханым!

*

Аз-аз әсәсэн, көнүл;
Хәјал кәсәсэн, көнүл.
Јад һа јадлыгын едәр,
Кимнән күсәсэн, көнүл?!

*

Азид елә;
Сал гушү, азид елә.
Мәним ахыр чагымды,
Бојнуму азид елә.

*

Азарыннан;
Чанымын азарыннан.
Дүнјадан хејр көрмәдим,
Чәкилдим базарыннан.

*

Аја бах, улдуза бах;
Ај алтында ғыза бах.
Гыз аллаһы севирсән,
Печән галдыр бизә бах.

*

Аја бах, нечә кедәр;
Әјләниб кечә кедәр.
Чүт мәмән арасында
Бир јол вар, һәччә кедәр.

*

Аја бәнзәр;
Чамалын аја бәнзәр.
Кирпикләрин ох олуб,
Гашларын јаја бәнзәр.

*

Ајага;
Дүшмән бахар ајага.
Сән мәчлисә кедәркән
Һәр кәс галхар ајага.

*

Ајагында чит туман,
Салдын көнлүмә күман.
Бу гаи, бу көз сәндәди, —
Нә дин гојар, нә иман.

*

Ај ардынчады;
Улдуз ај ардынчады.
Мәним бу ач көзләрим,
Һәр дәм јар ардынчады.

*

Ај батды, гаи гаралды,
Дидәмдә јаш гаралды;
Дәрди ми дејә-дејә
Даг јанды, даи гаралды.

*

Ај батды, бурча галды,
Көзүм ардынча галды.
Көнч өмрүм, полат көнлүм
Инчэлди гылча галды.

*

Ај батсын;
Кечэ дөнсүн, ај батсын.
Рәгиб бизэ чатанда
Өрт үзүнү, ај батсын.

*

Ај демәм;
Мин ил јансам ај демәм.
Улдузлар да ај олса,
Јарым варкан, ај демәм.

Ај, думан ашмаг истәр,
Ал јанаг јашмаг истәр.
Мәним диванэ көнлүм,
Јара говушмаг истәр.

*

Ајымыз улдуз олду,
Кечәмиз күндүз олду,
Догсан доггуз дәрдим вар,
Бир дэ кәлди жүз олду.

*

Ај кедәр јатан јерэ,
Күн кэдәр баган јерэ.
Синәми гуррам нишан
Јар охун атан јерэ.

*

Ајлар мәнэ;
Ил олду ајлар мәнэ.
Мән ләбин сусузујам,
Нејләсин чајлар мәнэ.

*

Ајрыланнан;
Дост олма ајрыланнан.
Әкәр сүдү пак дејил,
Индидән ајрыл оннан.

*

Ајрылдым өзләриннән,
О ширин сөзләриннән.
Билсәјдим ајрылыг вар
Өпәрдим көзләриннән.

*

Ајрылдым күлүм, сәннән,
Сачы сүнбүлүм, сәннән.
Араја рәгиб дүшдү,
Кәсилди јолум сәннән.

*

Ајры мәнэ;
Долдур вер, ајры мәнэ.
Мән ағларам, дост ағлар.
Кәлдик јол ајрымына.

*

Ајрылмышам ешимнән,
Ешимнән, јолдашымнан.
Олмушам гарлы дағлар,
Думан кетмәз башымнан.

*

Ајрылмышам ешимнән,
Ешимнән, јолдашымнан.
Думанлы дағлар кимин
Севда кетмәз башымнан.

*

Ајрылмышам ешимнән,
Ешимнән, јолдашымнан.
Еч билмәм һара кедим
Бу бәлалы башымнан?!

*

Ај сәсин алды;
Үркәр ај сәсин алды.
Бу кар олмуш гулағым.
Дөндү вај сәсин алды.

*

Ај һавар;
Зүлфүн кәрдәни говар.
Ики көнүл бир ојса,
Бир ајлыг јолда нә вар.

*

Ај чыхар гачмаг истәр,
Ал јанаг јашмаг истәр.
Мәним бу дәлли көнлүм
Јарына чатмаг истәр.

*

Ај чыхар;
Күн доланар, ај чыхар.
Јарын чатма гашына,
Баханда, јүз «ај» чыхар.

*

Ај чыхды, ајаз олду,
Су енди дајаз олду.
Кәнч өмрүм үмид көзләр,
Сачларым бајаз олду.

*

Ај чыхды, бағар инди;
Дост охун, атар инди.
Лејла түкин гурубду,
Мәчнун чан сатар инди.

*

Ај чыхды батан јерә,
Күн кетди јатан јерә;
Синәми нишан гурдум
Јар охун атан јерә.

*

Ај чыхды бәдир, аллаһ.
Чан доста нәзир, аллаһ.
Ја чаным чана јетир,
Ја чана сәбир, аллаһ.

*

Ај чыхды бәдир олду,
Јар биздән кедәр олду.
Баһар булуту кими
Әғлим дәрбәдәр олду.

*

Ај чыхды бәдир-бәдир,
Чаным о доста нәзир.
Сәләширәм сәләшмәз,
Бунун сәбәби нәдир.

*

Ај чыхды, гојун гачсын,
Өз жарым охун атсын.
Нә Лејла хәстә дүшсүн,
Нә Мәчпун чанын сатсын.

*

Ај чыхды дага дүшдү,
Хәзмә додага дүшдү.
Үзүн дөндәр бир өпүм,
Јолум ирага дүшдү.

*

Ај чыхды даглар үстә,
Јајылды баглар үстә.
Багымда кул галмады
Баглајам даглар үстә.

*

Ај чыхды, далда дурду;
Көр нә хәјалда дурду.
Ал јанағын үстүндә
Зүлфләрин далда дурду.

*

Ај чыхды кәдикиндән,
Танырам кәјдикиндән.
Мән о јар көләсијәм,
Һеч дөкмәз дедикиндән.

*

Ај чыхды минарадан,
Нә кечибди арадан.
Мәни сәнә јетирсин
Әрши-фәрши јарадан.

*

Ај чыхды нә ә'лады,
Мәһәббәт бир бәлады.
Севирсән әсмәри сев,
Бәјаз баша бәлады.

*

Ај чыхды нә ә'лады,
Севда баша бәлады.
Севишмәк, ајры дүшмәк
Худим, бөјүк бәлады.

*

Ај чыхды нешман-нешман,
Күн чыхды она дүшман.
Башым алыб кедәрәм
Нә дост дујар, нә дүшман.

*

Ај чыхды сәмәриндән,
Гучајдым кәмәриндән.
Дишимлә ган алајдым
Јанағын дамарындан.

*

Ај чыхды тәрәсинә,
Ојандым јар сәсинә.
Јарым чејран олубду,
Дүшмүшәм әнсәсинә.

*

Ај чыхар, узиг дүшәр;
Мум јанар, чыраг дүшәр.
Јар көзүннән дүшәнгәр
Көнүлдән ираг дүшәр.

*

Ај чыхды јулдуз олду,
Кечәмиз күндүз олду.
Дохсан доггуз дәрдим вар,
Бир дә кәлди жүз олду.

*

Ај чыхды үстүмүзә,
Кәл кедәк достумуза.
Дили дост, гәлби хашн,
Әл чалар үстүмүзә.

*

Ала көздә гара вар,
Чикәримдә јара вар.
Нә мән өлдүм гуртардым,
Нә дәрдимә чара вар.

*

Ал алма дөрд олајды,
Рәгибә дәрд олајды.
Бу алманын саһиби
Каш ки, бир мәрд олајды.

*

Ал алманын дөрдүнү,
Сев көзәлин мәрдини.
Алырсан бир көзәл ал,
Чәкмә чиркин дәрдини.

*

Ала мәни;
Кәл говма бала, мәни.
Чејран гузусу кими
Көксүнә чала мәни.

*

Ала мәни;
Зилфинә дола мәни.
Кимсәм јох јар јанында,
Јадына сала мәни.

*

Ал гатма;
Јашыл индик, ал гатма.
Кимизчин¹ бир чечим јап,
Күлләринә ал гатма.

*

Алдатдын, тутдун мәни,
Ојунда уддун мәни.
Ујдџм еллар сөзүнә,
Нә тез унутдун мәни

*

Алды әглим, кетди јар;
Көзләримдән итди јар.
Танры күнаһ сајмасын,
Чох зүлмләр етди јар.

*

Алды мәни;
Көзләрин алды мәни.
Зилфин шаһмаран кими
Чикәрдән чалды мәни.

*

Алычыдан;
Бағ алыр алычыдан.
Көзләри гуш ендирир,
Јаманды алычыдан.

*

Ал инчэлэр;
Ал кириб, ал инчэлэр.
Бир јаным гурд-гүш једи,
Бир јаным гарынчалар.

*

Ал јанаг ал истәмәз,
Ширин дил бал истәмәз.
Уча һүммәт әрбабы
Дунјада вар истәмәз.

*

Ал јанагын;
Тәр төкәр ал јанагын
Ешгиндән атәш алдым,
Кәл өпүм ал јанагын.

*

Алма диләр;
Бағым јох, алма диләр.
Чан вердим алма алдым,
Көндәрдим, алмадылар.

*

Алмаз алдым;
Чаваһир, алмаз алдым.
Јетишдим сон нәфәсә,
Мурадым алмаз олдум.

*

Алмаја ал олајдым,
Минаја дал олајдым.
Ала көзлү јарымын
Көксүндә хал олајдым.

*

Алманын алына бах,
Әкилмиш далына бах.
Сән бурадан кедәли,
Кәл јарын һалына бах.

*

Алма атдым нарлыға,
Күвәнмә бу варлыға.
Көзәллик сәндән кедәр,
Әлин дүшәр дарлыға.

*

Ал мәннән;
Јашыл сәннән, ал мәннән.
Синәм әттар түканы,
Нә истәсән ал мәннән.

*

Ал тәсбегин зикр ејлә,
Һәр не'мәтә шүкр ејлә.
Јүк ағыр, мәнзил ираг, —
Кәл бу јола фикр ејлә.

*

Алтына салдым халы,
Боју гәрәнфил далы.
Узун бој, шишә кәрдән —
Кимин вар белә јары?!
Кимин вар белә јары?!

*

Алтун, алмаз;
Ал кирән алтун алмаз.
Әсилзадә ахтарыб
Гыз алан, алтун алмаз.

*

Алтун биз;
Јагут сизсиз, алтун биз.
Гаф дағын сэд гојдулар,
Чохдан кечдик алтын биз.

*

Алтун Көпрү;¹
Кәркүкдү алтын Көпрү.
Јохсулу полад кимин,
Зәнкинн алтун Көпрү.

*

Алтуну пуздурајдым,
Кәрдәнә дүздүрәјдим.
Сәни авчы тутмасын,
Гојнумда кәздирәјдим.

*

Алтун табаг күл ачар,
Бу күнләр кәлиб кечәр.
Ағзым, дилим сөјләмәз,
Гәлбимдән нәләр кечәр.

*

Алтунчу устасыјам,
Хәнчәрин дәстәсијәм,
Ел билир, аләм билир
Көзләрин хәстәсијәм.

*

Алтун үзүк шинәвә,
Мән нә дедим биләвә
Олајдым сүт гузусу
Сарылајдым синәвә.

*

Ал хәнчәрин дабанын,
Сев көзәлләр чобанын.
Инчә бел, шишә кәрдән,
Һөрүк дөксүн дабанын.

*

Алтун хизмә гадаға,
Салыбсан ал додаға.
Бајрамды бајрамлашаг,
Дәјсин додаг-додаға.

*

Алтун хизмән мүләјим,
Сәни һагдан диләјим.
Јаз¹ күнү, тамуз ајы
Сән тәрлә, мән силәјим.

*

Аман дад;
Аман бидад, аман дад.
Сән һаким ол, һөкм ејлә,
Нә сән зүлм ет, нә мән дад.

*

Аманаты;
Кәл, сатма аманаты.
Сән мәним, мән дә сәнин,
Кедиртмә аманаты.

*

Анламадым фәндиини,
Гырыб белим бәндиини.
Мән она чох јалвардым,
Ачмаз көскү бәндиини.

*

Апар, аллаһым, апар,
Гартап гушлары гапар.
Зәнкин вар гојун кимин
Фәғирин көскүн гапар.

*

Апар бахым;
Икидсән апар, бахым.
Ғанымнан бағ сувардым,
Кәл гопарт, апар, бахым.

*

Апарды бәјат мәни,
Бир зүлфү сәјад мәни.
Апарырсан сән апар,
Апармасын јад мәни.

*

Апардылар күлүмү,
Ејләдиләр зүлүмү.
Нә гојдулар шад олум,
Нә кәсдиләр дилими.

*

Апар наздарым, апар,
Ким әлиндән күл гапар.
Мән о јар гурбаныјам,
Ғаш-көздән көнүл јапар.

*

Апарды татар мәни,
Гул кимин сатар мәни.
Јарым җәфалы олса,
Ахтарыб тапар мәни.

*

Апарды Хиса мәни,
Сел кәлир, баса мәни.
Кетмәји керчәк олду,
Батырды јаса мәни.

*

Апар мәни, рәндә вур,
Зүлфүнлә кәмәндә вур.
Мәни фәләк вурубду,
Тәхсир етмә¹ сән дә вур.

*

Ара сән;
Ғәмли көнлүм ара сән.
Нә түкәнмәз өмр олдун,
Нә сағалмаз јара сән.

*

Арахчыны бичмишәм,
Бичәндә анд ичмишәм.
Бунча аләм ичиндә
Сәни көзәл сечмишәм.

*

Ары тәкин;
Кәзәрәм ары тәкин.
Күлүздү көзәл көрсәм,
Ғонарам ары тәкин.

*

Ары чаным;
Чалыбды ары чаным.
Һәр јадыма дүшәндә
Кедири² јары чаным.

*

Армудум бағ ичиндә,
Говрулдум јағ ичиндә.
Аләм тојда, сејранда,
Мән галдым дағ ичиндә.

*

Армудум бурча атар,
Дибиндә бүлбүл јатар.
Сөзүм тикан олубду,
Нә десәм јара батар.

*

Арха бағлар;
Су кәләр арха бағлар.
Бүлбүлә мирас галыб,
Архабаарха бағлар.

*

Асылды;
Миндијим ат асылды.
Ганымыза чалышан,
Бу күн өзү асылды.

*

Аслан јери;
Чәмликди аслан јери.
Тәл'әфәр¹ јурд ағачы,
Күлшәнди аслан² јери.

*

Атәш дүшдү кәлләмә;
Өзү јанар, јелләмә.
Јарам ешг јарасыды,
Нашы тәбиб, әлләмә.

*

Атыннан;
Гысрағыннан атыннан.
Бу дағы јәјан чыхаг,
Енәк шејтан атындан.

*

Ах, дедим, јарам чошду;
Фәләјин әли бошду.
Синәмә бијар дејиб,
Гәм сәнди, чүтүн гошду.

*

Ахшам арада галды,
Хәнчәр јарада галды.
Мәним бедасыл јарым,
Биләм һарада галды.

*

Ахшамын арасын көр,
Ач, бағрым јарасын көр.
Мән сәнә јар олмарам,
Кет, башын чарасын көр.

*

Ахшам олду гаралды,
Бу күн бэнзим саралды.
О јар бурдан кедәни,
Дунјалар мәнә дарды.

*

Ахшам олду јар кәлмәз,
Кимсә сорагын билмәз.
О јарын һәсрәтиннән
Көзләрим јуху көрмәз.

*

Аһ етмәкдән;
Аһым јох аһ етмәкдән.
Дәрдин мәни өлдүрдү,
Утан күнаһ етмәкдән.

*

Аһымнан;
Дәрја гурур аһымнан.
Јандыры бир күн сәни,
Һеч горхмусан аһымнан.

*

Ач гулагын бир динлә,
Вахтын кечирт дүкүнлә.
Мин бир дилдән гонушур,
Багда бүлбүл бир күллә.

*

Ачын јарамын багын,
Бир көрүн синәм дагын.
Мән јара гурбан кетдим,
Истәрсиз сөзүн сагын.

*

Ачых гој пәнчәрәни,
Көзүм көрсүн кәләни.
Һечә гәбрә гојарлар,
Јар дәрдиннән өләни.

*

Ачма мәни;
Дәрдлијәм, ачма мәни.
Чохдан көзүм јолдады,
Наз етмә, ач мәмәни.

*

Ачыдан;
Сәнсән мәни ачыдан.
Мән севдим, мән бәјәндим,
Сәни бу үч бачыдан.

*

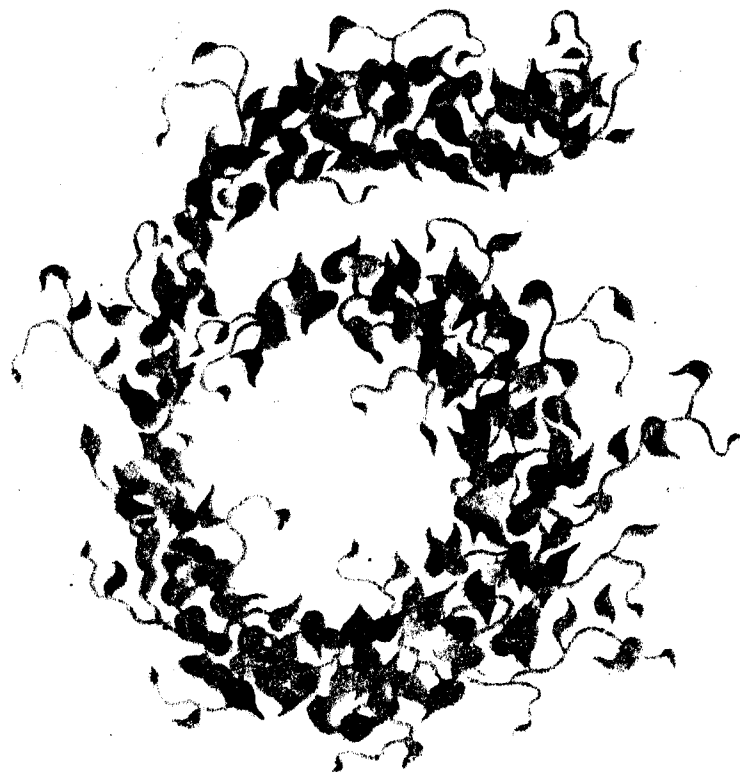
Ашам дедим;
Аша олашам дедим.
Һамсы чаным дәрдиннән
Дүшмәнә пашам дедим.

*

Ашина фәләк;
Дидәм јашына фәләк,
Ағибәт гуш гондурап,
Гәбрим дашына фәләк.

*

Аш једим, дилим јанды;
Төкүлдү, килим јанды.
Мән килимчин јанмырам,
Бағчада күлүм јанды.

Чинаслы

Бағлы Кәркүк
Бостанлы, бағлы Кәркүк.
Јетимләр һөрүкүндән
Јарасы бағлы Кәркүк.

*

Баг ағлар;
Бұлбұл ағлар, баг ағлар,
Олдум чанымдан безар,
Тарамдакы баг ағлар.

*

Баға дивар;
Чәкибләр баға дивар.
Баг вар бир күлә һәсрәт,
Онун да баг ады вар.

*

Баға дивар;
Чәкиләр баға дивар.
Үзүн баг, көзүн багбан,
Гашларын баға дивар.

*

Баға јары;
Багбан ол, баға јары.
Мән чыхтым багбанлыгдан,
Тапшырдым баға јары

*

Багдад ара;
Шам, һәләб, Багдад ара.
Бұлбұл күлдән өтрү
Чәкибләр багда дара.

*

Багда дара;
Јар, зүлфүн багда дара.
Бир вәфалы јар ичин
Шам, һәләб, Багдад ара.

*

Багдады;
Бостандады, багдады.
Јарым мәннән күсүбдү,
Кәзир Бәсрә-Багдады.

*

Багдады;
Ким көрүбдү Багдады.
Мәним севдијум бұлбұл,
Оду күллү багдады.

*

Багдады;
Мәң севирәм Багдады.
Чох баг вар, ичи веран,
Дилләрдә багды ады.

*

Багдады;
Мән севирәм Багдады.
Бұлбұл сәриндән кетмәз
Күл севдасы, баг дады.

*

Баг дады;
Чох ширинди баг дады.
Јүз баг мәңә версәләр,
Һә көзүм о багдады.

*

Баг дады;
Багбан билир баг дады.
Багда бұлбұл өлүрсә,
Өлдүрәни багдады.

*

Багдадым;
Бағ-бағиады Багдадым.
Једди ил хидмәт егдим,
Јетишмәди бағ, дадым.

*

Багда нә вар;
Гүшенмәз багда нә вар.
Әсли бағбан олмајан
Нә билир, багда нә вар.

*

Бағ дивары;
Бағбанды бағ дивары.
Бағбан бағбан олурса,
Нејләјир бағ дивары?

*

Бағды вары;
Бағбанын бағды вары.
Арада рәғиб јохса,
Нејнири бағ дивары?!

*

Бағ истәр;
Бағбан олан бағ истәр.
Синәмдә јад јарасы,
Ганы дурмаз, бағ истәр.

*

Бағ ишләр;
Багда бағбан, бағ ишләр.
Бәјнум чәллад элиндә,
Нә кәсәр нә бағышлар.

*

Бағы јетир;
Бағбан ол, бағы јетир.
Чошду синәм јарасы,
Јетиш јар, бағы јетир.

*

Бағына;
Бағчасына, бағына.
Мәрд адам бағбан олмаз
Бир намәрдин бағына.

*

Бағындан бадам дәрдим,
Билмәсин адам, дәрдим.
Истәрәм мәртдән јардым,
Намәрт билмәсин дәрдим.

*

Бағы недим;
Бағбанам, бағы недим?
Үрәкимдә јара вар,
Мәлһәми, бағы недим?

*

Бағы сән;
Бағбаны сән, бағы сән,
Учуртдун бүлбүлләри,
Веран гојдун бағы сән.

*

Бағ јанды;
Чардағ гәнишәр, бағ јанды.
О јар јарам бағлады,
Бағладығы бағ јанды.

*

Багламаз;
Һәр кәс җашыл багламаз.
Әгәли башында олан,
Һеч кәсә бел багламаз.

*

Баглы җалды;
Чардаглы, баглы җалды.
Ачылды кор дүкүнләр,
Бәс бәхтим баглы җалды.

*

Баг нәди;
Сор багбаннан баг нәди.
Бахма үздә күлүрәм,
Үрәким ач, бах, нәди.

*

Баг олур;
Шитил әксән, баг олур.
Инчә җыллар топланса,
Җырылмаз бир баг олур.

*

Баг саһиби;
Багбанды баг саһиби.
Ким әкди, ким бечәрди,
Ким олду баг саһиби.

*

Багчалар;
Күл ачыбды багчалар.
Намәрд әлиндә пычаг
Гафил олма, бах, чалар.

*

Баг чәпәри;
Баг нәри, баг чәпәри.
Җашын баг, көзүн багбан,
Кирпиҗин баг чәпәри.

*

Базарда;
Сәс чыхартма базарда.
Тәрәзинә диггәт ет,
Җанмаҗасан мәзарда.

*

Баҗаз җери;
Баҗаз кир, баҗаз җери.
Үзүндә бир хал битиб,
Тутубду баҗаз җери.

*

Баҗазыннан;
Долдур вер, баҗазыннан.
Көз көрәр, көнүл истәр,
Һәр шеҗин баҗазыннан.

*

Бала ваҗ;
Бал җемәдим, бала ваҗ.
Чөп җығдым, җува җандым,
Учурмадым бала, ваҗ.

*

Бала дады;
Бал дады, бала дады.
Нә балда, нә шәкәрдә
Бу лунмаз бала дады.

*

Бала дәрди;
Бал дәрди, бала дәрди.
Бүтүн дэртләр саңлар,
Сағалмаз бала дәрди.

*

Бали ширин;
Ким гатыб бала ширин.
Чан һәр исејдән ширинди
Чандан да бала ширин.

*

Бал тасы;
Ширәләннб бал тасы.
Мәрд галханына недәр,
Бир намәрдин балтасы?

*

Балтасына;
Күн вуруб балтасына.
Сәдәф диш, гәјтан додаг
Батынды бал тасына.

*

Бал тасыннан;
Бал једим бал тасыннан.
Әр адам һеч чәкинмәз
Намәрдин балтасыннан.

*

Батар күн;
Ахшам олар, батар күн.
Дост ағлар, дүшман күләр,
Олмаз бундан бетәр күн.

*

Бахты кәм;
Камалы кәм, бахты кәм.
Мән фәләкә нејләдим,
Фәләк мәнә бахты кәм.

*

Бахты мәнә;
Јан көздән бахты мәнә.
Худам, бу күн јазылсын,
Бу ғызын бахты мәнә.

*

Бах сәмајә;
Баш галдыр, бах сәмајә,
Зәррәчә һүснүн көрсәм,
Намәрдәм бахсам аја.

*

Баһарда күлүм;
Солдун баһарда, күлүм.
Бурда күлмәк јасахса,
Кедим бә һарда күлүм?

*

Баш ағарда;
Әл-әлдә, баш ағарда?
Горхурам бир аһ чәкәм,
Бел бүкә, баш ағарда.

*

Башашағы;
Су кедәр башашағы.
Мәрдләр намәрдә гаришы
Һеч әјмәз баш ашағы.

*

Баш мәннән;
Гылынч сәннән, баш мәннән.
Севмишәм, дәнә билмәм —
Кетсә дә бу баш мәннән.

*

Белә бағлар;
Дост башын белә бағлар.
Бүлбүл ағлар, күл ачмаз,
Веранды белә бағлар.
Чан чыхма дост кәлинчә,
Көрәк нә дејиб ағлар.
Күл о адам башына
Бедасыла бел бағлар;
Чәк ајрылыг дәрдини,
Көр үрәк нечә дағлар.

*

Бел боја;
Мән гулам белә боја.
Мәни дә зүлфүн кими
Салландыр белә-боја.
Хынна мәннән, зүлф сәннән,
Бојарсан белә боја.

*

Белә јар;
Әтәк чалыб белә јар.
Дүнјаны кәшт ејләсән,
Әлә дүшмәз белә јар.
Тут гәдрин, чәк назыны,
Һеч булунмаз белә јар.

*

Белим гырды;
Балтамы белим гырды?!
Јох олсун јохсуллуғу,
О мәним белим гырды.

*

Белин гырыб;
Балтасы белин гырыб
Кәнчләр вар дағ әридәр,
Јохсуллуғ белин гырыб.

*

Бәјанә дәрдим;
Сыгмаз бәјанә дәрдим.
Бир дәрд билән олсајды,
Дәрдим бәјан едәрдим.

*

Бәј атлы;
Бага кирди бәј атлы.
Аслан күчүннән дүшәр,
Овчу олса бајатлы.

*

Бәлә буду;
Дәрд буду, бәлә буду.
Отуруб гаршым алыб,
Гонушмаз, бәлә буду.

*

Бәлә дәрдә;
Гарышыб бәлә дәрдә.
Мачал јох сөз демәјә,
Дүшмүшәм бәлә дәрдә.
Јалғыз гәм истәрдим мән,

Гагылды бала дәрде.
Тутдулар гафия мәни.
Салдылар бала-дәрде.

*

Бала дәрдим;
Гарышыб бала дәрдим.
Гондум гәм чүтләрини
Дәрд әкдим, бала дәрдим.

*

Бала дәртдән;
Әзилдим бала дәртдән.
Көнлүм гәм мә'дәниди,
Долуду бала-дәртдән.

*

Бәла, доста;
Истәмәм бәла доста.
Чохлар вар үзә күләр,
Алданма бәлә доста.

*

Бәлаји-гәм;
Олдум мүбтәлаји-гәм.
Мән дедим гәм азалар,
Гәм кәлди, бәлаји-гәм.

*

Бинә баглар;
Бәндәләр бинә баглар.
Бу дөвран бәлә кетсә,
Дәрд мәндә бинә баглар.

*

Бина, дам;
Бәндә јапар бина, дам.
Мискинин гәлбин гырсан,
Јапа билмәз бин адам.

*

Билән ағлар;
Дәрдими билән ағлар.
Гараны кејән билир,
Нә биләр кејән ағлар.

*

Бин оху;
Бин каманы, бин оху.
Биләнә бир сөз јетәр,
Билмәјәнә бин оху.

*

Бир аз күл;
Бир аз рејһан, бир аз күл.
Нә көрдүм үзү туринсан,
Мән бахандам бир аз күл.

*

Бир даварлы;
Мин јајан, бир даварлы.
Јетимә чох зүлм ејләр
Бир көзәл, бир дә варлы.

*

Бир дағды;
Бир бағ исә, бир дағды.
Кәл, ајрылма, аманды,
Ајрылмағын бир дағды.

*

Бир дајандым;
Бир дурдум, бир дајандым.
Эввалдэн сөнмүш идим,
Јар кетди, бир да јандым.

*

Бир дамара;
Чал нешдэр бир дамара.
Мэни зүлфүн чалыпты,
Чалдырма бир да мара.
Мэн сәни чох арадым,
Сән да кә бир дәм ара.

*

Бир даш атар;
Бир кирәч, бир даш атар.
Тәрәзин әјиләндә,
Һәр кәлән бир даш атар.

*

Бир да дүшәр;
Учан гуш бир да дүшәр.
Јары вәфасыз олан
Ағибәт дәрда дүшәр.

*

Бир да јар;
Чал нештәрин бир да, јар.
Әғлими баштан алан,
Бир фәләкти, бир да јар.

*

Бир да јарым;
Долдур вер бир да, јарым.
Ојду көнлүм евини
Бир фәләк, бир да јарым.

*

Бир да күл;
Бир бүлбүлдү, бир да күл.
Бир күлдүн әғлим алдын,
Кир ганыма, бир да күл.

*

Бир дәм күл;
Бир дәм агла, бир дәм күл.
Рәғиб дәрдин соранда,
Дәрдин демә, бир дәм күл.

*

Бир да мән;
Долдур ичим, бир да мән.
Күн кечди, өмр азалды, —
Кәнч олмарам бир да мән.

*

Бир дән алыр;
Гуш фагдан бир дән алыр.
Версә худам; јағдырар,
Алса да бирдән алыр.

*

Бир дәнәдән;
Дәрс алдым бир дәнәдән.
Мән дәртдән гуртулмушдум,
Дәрт дөндү бир да нәдән?

*

Бирдә нәләр;
Мән көрдүм бирдә нәләр
Чохлары һагг сахласын,
Өләсін бир дәнәләр.

*

Бир дэрэјә;
Бир дага, бир дэрэјә.
Бир аз хүсүнү көрсә,
Даг дүшәр бир дэрэјә.

*

Бир эр вар;
Бир сејид вар, бир эр вар.
Гэлби саф, шәрти бүтүн
О да биндә бир эр вар.

*

Бир инчиди;
Бир сәдәф, бир инчиди.
Мәним бу кичик дәрдим,
Дагларын биринчиди.

*

Бири син;
Бири элиф, бири син.
Јандыррам Гаф дағыны, —
Десәм дәрдим бирисин.

*

Бири син;
Бири элиф, бири син.
Кечди көзәл карваны,
Сечди көнлүм бирисин.

*

Бири син;
Бири элиф, бири син.
Дүнјаны тәбиб алса,
Биләз дәрдим бирисин.

Гамышлар гәләм олса,
Јазмаз дәрдим бирисин.

*

Бир јаннан;
Кәс бағрымы бир јаннан.
Өз дәрдимә дөзмәздим,
Бу да кәлди бир јаннан.

*

Бир јаннан;
Кәс бағрымы бир јаннан.
Рәгиб дәрди, ел сөзү,
Ајрылыг да бир јаннан.

*

Бир күлдү;
Ики бағбан, бир күлдү.
Јар мәни ағлар көрдү,
Ики бахты, бир күлдү.

*

Бир ох ал;
О кирйикдән бир ох ал.
Ал јанаг атәшинә
Бир мән јандым, бир о хал.

*

Бир телинә;
Чал сазын бир телинә.
Өзүм, дөвләтим гурбан,
Зүлфүнүн бир телинә.

*

Бир чара;
Дәрдимә јох бир чара.

Дүнјада шәһәр јохду
Кәркүк кими бичара.

*

Битәнди;
Әски јара битәнди.
Гара күнләр ил олса,
Баша сүрмәз, битәнди.

*

Будагда;
Бүлбүл көрдүм будагда.
Јар охун вурду кечди,
Јандым галдым бу дагда.

*

Будагдан;
Күл салланыр будагдан.
Сәнә еји демәзләр,
Мән өлүрсәм бу дагдан.

*

Будаг инчир;
Күл ағлар, будаг инчир.
Өнсәм көнүл шад олур,
Дишләсәм додаг инчир.

*

Будага;
Бүлбүл гонуб будага.
Кәркүк, нечә чанын вар,
Дајаныбсан бу дага?

*

Бу дага;
Овчу чыхмаз бу дага.

Јарым баш алды кетди.
Мәни салды бу дага.

*

Бу дагда;
Бу јарада, бу дагда
Һәпси Ширин дәрдиндән,
Фәрһад кәзәр бу дагда.
Аһымдан јанды дағлар,
Бүлбүл јанды будагда.

*

Бу дагдан;
Күл салланыб будагдан.
Илдә бир һүснүн көрсәм,
Хилас оллам бу дагдан.

*

Бу дагдан;
Марал кечәр бу дагдан.
Ја өлләм, ја өлдүррәм,
Ја ов аллам бу дагдан.

*

Будагдан;
Ағач бәјлар будагдан.
Намәрдләр мејдан алды,
Мән дағлыјам бу дагдан.

*

Будагдан күл;
Салланыб будагдан күл.
Шадлыгда һәр кәс күләр,
Икидсән бу дагдан күл.

*

Бу дагдан;
Овчу кечәр бу дагдан.
Горхурам бир күн кәлә,
Мәчнун олам бу дагдан.

*

Будагы;
Бүлбүл севәр будагы,
Аҗрылыг даг олсаҗды,
Дагыдардым бу дагы.

*

Бу дагы;
Күл сарыды бу дагы.
Әлим күлә улашмаз,
Гоҗ гурусун будагы.

*

Будагы;
Бүлбүл неҗләр будагы.
Јар, сәнә чох јалваррам.
Вурма мәнә бу дагы.

*

Бу дагы мән;
Көрмүшәм бу дагы мән;
Аҗрылыг чох јаманды,
Чәкмишәм бу дагы мән.

*

Бу көзәл кими көзләр?
Јаш төкәр кими көзләр?
Нә гашын кими гаш вар,
Нә көзүн кими көзләр.

*

Бу күн бир күл;
Гопартдым бу күн бир күл.
Һаггын алдылар, Кәркүк,
Баш галдыр бу күн бир күл.

*

Булан јери;
Булан кәз, булан јери.
Мән чәннәтдә булмадым,
Синәндә булан јери.

Чинассызлар

Баға кәлсин;
О бағ, бу баға кәлсин.
Гол-гола, бој кәрдәнә,
Јанаг додаға кәлсин.

*

Баға кирдим бар үчүн,
Һејва үчүн, нар үчүн.
Ширин өмрү чүрүтдүм,
Бир вәфасыз јар үчүн.

*

Бағ аллам;
Бостан аллам, бағ аллам.
Олмушам ил хәстәси,
Јары көрсәм сағаллам.

*

Бағ алмадан;
Долубду бағ алмадан.
Синәдә бир әх дәјди,
О јара сағалмадан.

*

Бағ аямасы;
Јашы ады бағ аямасы;
Јаралыдын, аур, өлдүр,
Мушгаду сағалмасы.

*

Бағбанчы инчә дәрди,
Инчәди ғылма дәрди.
Бу синә нә синәди,
Чәкири⁷ бунча дәрди?

*

Бағбанчы бағы кечди,
Овчулар дағы кечди.
Бағрымдакы јаранын
Бағланма чағы кечди.

*

Бағбанчы хијар кәсәр,
Малыны гијар кәсәр.
Бир дәм сәни көрмәсәм,
Көнлүм мин хәјал кәсәр.

*

Бағбанчылар бағ илар,
Аг синәјә дағ илар.
Илләр хәстәси көнлүм
Сәни көрсә сағалар.

*

Бағбанчы, бағ таланды,
Кир баға бах, таланды.
Јетишсин Шаһи-мәрдан,
Үстүмә вихт доланды.

*

Бағдада кәми кәлди,
Дидәмин нәми кәлди.
Кәл, өпүм көзләриндән,
Ајрылыг дәми кәлди.

*

Бағдад бизим олајды,
Долу үзүм олајды.
Бу кечән көзәлләрин
Бирси бизим олајды.

*

Бағдад ғызы көз сүзәр;
Бахар, додағын бүзәр.
Бағдатдан ғыз алаңлар,
Олар чаныннан безәр.

*

Бағдад јолу Кәнчәди,
Күлү пәнчә-пәнчәди.
Өз јарымы танырам;
Бели ғылдан инчәди.

*

Бағдад јолун гар тутду,
Турунч әкдим, нар тутду.
Мәним бедасыл јарым,
Кетди башга јар тутду.

*

Багдад јолу узунду,
Салхым-салхым үзүмдү.
Тәләсмә дәлли көнүл,
Кәлән дөвран бизимди.

*

Багдадын алты дәрә,
Јарым кирип читәрә
О јарын бир өпүшү,
Һәм гајмахты, һәм кәрә.

*

Багдадын бучагында,
Од јанар очағында.
Гој мәни өлдүрсүнләр
Јарымын гуцағында.

*

Багдад јолу, јолум јар,
Јар, јастыгын голум, јар.
Нечә гыјдын, ваз кечдин,
Дашүрәкли залым јар?!

*

Багдада дүшдү јолум;
Јар, чәкмә, чыхар голум.
Кәсилиб кәлиб-кедән,
Мән сәни кимнән сорум.

*

Багдагдан паша кәлди,
Аләм тамаша кәлди.
Бир әлим јар гојнунда,
Бир әлим боша кәлди.

*

Багдадын ахар шаты,
Истәмәз сөз, һәкаты.
Орда бир көзәл севдим,
Үзүндә Багдад гаты.

*

Багдадын сәрин јели,
Илдә бир галхар јели.
Әглим әлимнән алды
Бир гызын инчә бели.

*

Багдадын алты күлшән,
Бајаз кир, бајаз гуришан
Көзәл она дејәрләр
Вурмасын әнлик-киришан.

*

Багдадын алты хәрман,
Гәтлимә кәлиб фәрман.
Јар ики көјнәк кејиб;
Бири дәрд, бири дәрман.

*

Багда әкдим габаглар,
Атыбды тәр будаглар.
Инсафмы јерда јатсын,
Ал пәнбә, күл јанаглар.

*

Багдагда ара мәни;
Ач зүлфүн дара, мәни.
Јар јанында кимим вар,
Јадына сала мәни.

*

Бағдатда беи минара,
Елчи көндардим жара.
Елчим килејди дөндү,
Лә'нат бедасыл жара.

*

Бағдатда нар ширинди,
Кирмәјә шал ширинди,
Једди гардаш, бир бачы, —
Һамысыннан јар ширинди.

*

Бағбатда хурмалыхлар,
Шатда ојнар балыглар.
Нә бөјлә севда олсун,
Нә бөјлә ајрылыглар.

*

Бағдатда хурма далы,
Алтында ипәк халы.
Сәни мәнә версәләр,
Нејлирәм дүнја малы.

*

Бағдатды сејран јери,
Көзләри чејран, јери.
Әтрафымыз јад алды,
Көзүнә нејран, јери.

*

Бағ ичиндә адалар,
Достум, долдур бадалар.
Кәлсин мәним чаныма
Сәнә кәлән гадалар.

*

Бағына кирмәмишәм,
Күлүнү дәрмәмишәм.
Гур'ан кәтир анд ичим,
Мән сәндән дөнмәмишәм.

*

Бағын әрәнә галсын,
Күлүн дәрәнә галсын.
Мән чыхдым бағбанлыгдан,
Истәр верәнә галсын.

*

Бағыныздан күл дәрдим,
Чунбут дәрдим, күл дәрдим.
Дәрдин мәни бүкүбдү,
Јохса бурдан кедәрдим.

*

Бағ јерин;
Бағбан ишләр бағ јерин.
Чикәрим көз-көз етдин,
Бурахмадын сағ јерин.

*

Бағлардан дәрдим гора,
Кимсәм јох дәрдим сора.
Сәни мәндән едәни,
Имансыз ексин көра.

*

Бағлатды;
Тәбиб јарам бағлатды.
Јаралыјам, ағламам,
Гүрбәт мәни ағлатды.

*

Багча; бар ајагына,
Һејва; нар ајагына.
Арына кәлир көнлүм,
Кедә јар ајагына.

*

Багча бар верәндә кәл,
Һејва-нар верәндә кәл.
Бир кәлдин хәстә көрдүн,
Бир дә чан верәндә кәл.

*

Багча бар үстүнәди,
Һејва-нар үстүнәди.
Бу заманын хојраты
Һәпси јар үстүнәди.

*

Багча барын истәјир,
Һејва нарын истәјир.
Көнлүм һәким олунду,
Мәннән јарын истәјир.

*

Багча бар алды кетди;
Һејва-нар алды кетди.
Әлим, фикрим, хәјалым; —
Һамсын јар алды кетди.

*

Багча бара бағлыды.
Һејва нара бағлыды.
Сән мәни гојуб кетмә,
Белим сәнә бағлыды.

*

Багча-барымнан олдум,
Һејва-нарымнан олдум;
Кечәләр јухум кәлмәз,
Күндүз карымнан олдум.

*

Багчада сәрдим килим,
Кәл әјлән мәним күлүм.
Нә дедим күсдүн јенә,
Лал олсун мәним дилим.

*

Багчадан бар түкәнди,
Һејвадан нар түкәнди.
Нә сәннән бу көзәллик,
Нә мәннән зар түкәнди.

*

Багчадан гора дәрдим;
Күл дәрдим, гора дәрдим.
Һејуф, кешди, демәдим
Боју чинара дәрдим.
Горхурам дүшүм өлүм,
Апарым көра дәрдим.

*

Багчада јатан оғлан,
Көјнәји кәтан оғлан.
Адахлын әлдән кетди,
Хәбәрсиз јатан оғлан.

*

Бағчада нары көрдүм,
Экилдим, жары көрдүм.
Кешкә көрмәз олајдым;
Рәнкини сары көрдүм.

*

Бағчаја бах, бара бах;
Көлкә салмыш нара бах.
Үзүн далдалар кечәр,
Бү бедасыл јара бах!

*

Бағчајам, барам сәнә;
Һејвајам, нарам сәнә.
Көнлүн фикир етмәсин,
Өлүнчә јарам сәнә.

*

Бағчаларда барым вар,
Бир һејва, бир нарым вар.
Гара гаш, алакөзлү.
Сәрв бөјлү бир јарым вар:

*

Бағчаларда саз олур,
Күл ачылыр јаз олур.
Мән јарыма күл демәм, —
Күлүн өмрү аз олур.

*

Бағчалары минады,
Дөрд атрафы бинады.
Бағбанын јерин сордум,
Деди јерим синәди.

Бағчам бағчана гаршы,
Атма бағчама дашы.
Кәл, көзәл, барышағын,
Доста, дүшмәнә гаршы.

*

Бада галды,
Ичмәдим јада галды.
Әсмәсин бади-сәба
Камим дәрјада галды

*

Бада сәни;
Вермәрәм јада сәни.
Намәрдин нә һәдди вар,
Зәррәчә дада сәни?!

*

Бајаз јери;
Бајаз кир, бајаз јери.
Чох дәрјалар кечмишәм,
Танырам дајаз јери.
Дәрдин көнлүм гаралдыб,
Галмајыб бајаз јери.

*

Бајрамын бајрам олсун,
Хејирли бајрам олсун.
Бајрам гурбансыз кечмәз,
Чаным гурбанын олсун.

*

Балыг суда јан верди,
Јарам чошду, ган верди.
Дост мәни јохсул көрдү,
Үз чевирди, јан верди.

*

Балыг суда јан кедәр,
Ачма јарам, ган кедәр.
Фәгир тәбиб нејләсин,
Әчәл кәләр, чан кедәр.

*

Балы нәди;
Баласы, балы нәди?
Дүнјанын гәмин јемә,
Бу күннән јарынады.

*

Барсыз көнлүм;
Мејвәсиз, барсыз көнлүм.
Јүз јердән јаралыјам,
Һә күләр арсыз көнлүм.

*

Бахты јарым;
Күлүмнән тахты јарым.
Үзүндә көз изи вар,
Ким сәнә бахты, јарым?

*

Бачкирәм бач алмарам,
Дәрвишәм ач олмарам.
Илдә бир һүснүн көрсәм,
Өмрүмдә гочалмарам.

*

Башы јашыл сонасан,
Далдан-дала гонасан.
Худамә чох јалвардым,
Бизим дала гонасан.

*

Башым үстә;
Әлин гој башым үстә.
Чаным угруна гурбан,
Итирсән башым истә.

*

Башына нечә дөнүм,
Ел јатсын, кечә дөнүм.
Кавур дининнән дөнмәз,
Мән сәннән нечә дөнүм.

*

Башында јазма јарым;
Кәл сидгин поэма, јарым.
Горхурам көз-нәфәстән,
Чадрасыз кәзмә, јарым.

*

Башында сары санчаг,
Јар мискин, мән утанчаг.
Хејрин, барын көрмәдим, —
Одуна јандым анчаг.

*

Башында чит һазари,
Көксүн чәннәт базары.
Билсәјдим ајрылыг вар,
Гурмаздым бу базары.

*

Башында пиштамалы,
Аја бәнзәр чамалы.
Һәр кимин јары јохду,
Һәдир онун камалы.

*

Башында чары, нејним;
Кәнары сары нејним.
Мән севдим бер өмүрлүк,
Үч күннүк жары нејним.

*

Беш һафтаар;
Беш төт, баш һафтаар.
Беш һафтаар аялакчи,
Күн олар, баша чалар.

*

Беш дүкүн;
Синәмдә вар беш дүкүн.
Дарил, кәл ишин-көр,
Чотды вәдә, кечди күн.

*

Бешир¹ алты Хурмату;²
Тохду жарын мүрвәти.
Көзләри дүнја җыхар,
Ғашлары ғијамәти.

*

Бешир алты шәбәкләр,
Көзүм јар јолун бәкләр.
Бедасыл үч күннүкдүр,
Әсил өлүнчә бәкләр.

*

Бешир бизим кәндимиз,
Су ғырынды бәндимиз.
Беширин көзәлләри,
Саралдыб кул рәнкимиз.

*

Беш јердән;
Һөрүк салыб беш јердән.
Өпәјдим, дишләјәјдим
Беш мин, беш јүз, беш јердән.

*

Беш он күн;
Беш-он һәфтә, беш он күн.
Мән севдим дәрә газандым,
Кәл сән дә сев, беш он күн.
Шум күн, шум саат олајды
Көзүм сәнә дүшән күн.

*

Бә'зән, јери;
Ач бухчан, бәзән, јери.
Көзләрим ган аглајыр, —
Көрдү јар кәзән јери.

*

Биз дә күллүк;
Ағлама, биз дә күллүк.
О имансыз рәғибә,
Күн кәләр, биз дә күллүк.

*

Биләнә ғаршы;
Тәбриз Биләнә¹ ғаршы.
Гој мәни өлдүрсүнләр,
Ғәдрим биләнә ғаршы.

*

Биләннән;
Билмәјәннән, биләннән.
Мән онунчүн ағлырам,
Билмијән чох биләннән.

*

Билмирәм нә дәмдәјәм,
Бир талесиз бәндәјәм.
Јувасыз бајғуш кими
Күндә бир вәтәндәјәм.

*

Билмирәм нәмди¹ мәним,
Једијим гәмди мәним.
Јан² мәһәббәт ширинди,
Јан, ағлым кәмди мәним.

*

Билмирәм мәним нәмди,
Үрәким долу гәмди.
Јолдашын насл олса,
Чәннәтди-чәһәннәмди.

*

Бир аһ чәкдим үрәкдән,
Мин дам дүшдү дирәкдән.
Јарсыз јарам сағалмаз, —
Тәбиб кәлсә Фирәнкдән.³

*

Бир бәјаз;
Бир гырмызы, бир бәјаз.
Әсмәрдән һиссә алдым,
Зәкат версин бир бәјаз.

*

Бир бәлә;
Бир лајла ет, бир бәлә.
Доғру лугдан ајрылма,
Көрмәјәсән бир бәлә.

*

Бир будагда;
Булбул-күл бир будагда.
Мән јарла көрүшәјдим,
Бир хәлвәт, хош буцагда.

*

Бир гарпыз гырдым, калды,
Дедиләр јарын кәлди.
Јарымын тәһнә сөзү,
Мәним чикәрим дәлди.

*

Бир гыз севдим чох јаман,
Башымнан кетмәз думан.
Көрәни атәш алар,
Јандыгча дејәр «аман».

*

Бир говун једим мәта,
Јар кәлә бурда јата.
Мәнимкиннән сәнинки
Гој галсын гијамәтә

*

Бир гушум вар кәркүктү,¹
Дән сәпдим, мәндән һүрктү.
О јарын чатма гашы,
Кәнчикән белим бүктү.

*

Бир дам јандым кашыјдан,
Јар көз едәр гашыјдан.
Гәм бағында һиссәм вар,
Суваррам көз јашыјдан.

*

Бир даш атдым, атмалы;
Бир гуш тутдум, тутмалы.
Мэн жарымы танырам,
Гаши-көзү чатмалы.

*

Бир даш атдым гушлара,
Ганады күмүшләрә.
Мәрдләр баш алды кетди,
Дүнја галды пушлара.

*

Бир даш атдым нарлыға,
Күвәнмә бу варлыға.
Кедәр хүснүн, чамалын,
Әлин дүшәр дарлыға.

*

Бирдә вај,
Ики дә вај, бир дә вај;
Бир дәрдә мән дүшмүшәм,
Десәм вај, демәсәм вај.

*

Бир дә дөнәр;
Кедән күн бир дә дөнәр.
Кәсмә көзүн бағбанчы,
Учан гуш бир дә дөнәр.

*

Бирдән десәм;
Сәдәфи дүрдән десәм.
Јандырап Гаф дағыны
Дәрдим бирдән десәм.

*

Бир дә кәлди;
Јар кетди, бир дә кәлди.
Учмушду көнлүм гушу,
Һәмд олсун, бир дә кәлди.

*

Бир дә мән;
Бир сән чағыр, бир дә мән.
Шаһсәнәм чобаныјам,
Гојун вермәм гурда мән.

*

Бир јан син;
Бир јан әлиф, бир јан син.
Мән дәрдинә мин јандым,
О, дәрдимә бир јансын.

*

Бир јаралы гуш идим,
Дал үстә гонмуш идим.
Ничин мәнә киш дедим,
Мән сәни севмиш идим.

*

Бир јарым;
Бир долу вер, бир јарым.
Һәр кәс мәчлисә кәлди,
Кәлмәз олду бир јарым.

*

Бир јарым вар бағдатлы,
Сөзү шәкәрдән датлы.
Көзләри әсир едәр,
Мин пијада, мин атлы.

*

Бир јердә;
Бир күл көрдүм бир јердә.
Сән барыт ол, мән кибрит,
Кәл јанагын бир јердә.

*

Бир кәрклүк вар сајнамаз,
Бир хоруз вар бајнамаз!
Өлдүм гаш-көз етмәкдән,
Јар ајнашсыз, ајнамаз.

*

Бир күндә;
Бир көлкәдә, бир күндә.
Илләрчә бир дам јандым,
Фәләк јыхды бир күндә.

*

Бир од атдым тәндирә,
Шамал² кәлә јандыра.
Јохду бир әһли-саваб,
Сөзү јара гандыра.

*

Бир сүрмәли көз мәни,
Едибди көз-көз мәни.
Фиттаны кәфән ејлә,
Габламасын без мәни.

*

Бир чит алдым фәс рәнки,
Үстүндә вар кәзинки.
Бурда бир гыз севмишәм,
Олмушам онун дәнки.

*

Бичарәни вурду гәм,
Гол ганадын гырды гәм.
Мән мискин олдуғумчүн
Үстүмә гудурду гәм.

*

Бојун минара бүрчү,
Нә кавырсан, нә күрчү.
Көзләрин кәл-кәл дејир
Гашларын чан алычы.

*

Бөјлә боја;
Һејранам бөјлә боја.
Мәни дә зүлфүн кими,
Салландыр бөјлә боја.

*

Бу бағ бизим олајды,
Салхым үзүм олајды.
Ортахлы малы недим,
Һамсы бизим олајды.

*

Бу бағчанын барыннан,
Һејвасыннан, нарыннан;
Бир баға бағбан олдум,
Һеч јемәдим барыннан.

*

Бу базар узун базар;
Ичиндә көзәл кәзәр.
Көзәл ардынча дүшән,
Ағибәт бағрын үзәр.

*

Бу дағда марал кәзәр,
Зүлфүнү дарар кәзәр.
Бағ бизим, марал бизим,
Овчу нә арар, кәзәр?

*

Бу дағдан;
Бүлбүл учду будағдан.
Аләм кефдә, дамахта,
Мән галмышам бу дағдан.

*

Бу дағдан ендир мәни,
Ләбиндән гандыр мәни.
Ја һүснүн зәкатын вер,
Ја ода јандыр, мәни.

*

Бу дағлар;
Јашыл олуб бу дағлар.
Бүлбүл күлүн итириб, —
Кан чағырар, кан ағлар.

*

Бу дағлар гоша дағлар,
Чатыб баш-баша дағлар.
Овчусу бәк олубду,
Чејраны паша, дағлар.

*

Бу дағлар, улу дағлар,
Әтрифы сулу дағлар.
Мән өз дәрдим ичсам,
Ај, күнәш, булуд ағлар.

*

Бу дағлар ула дағлар,
Башыны думан бағлар.
Бир дәрдә мән дүшмүшәм,
Һалымы көрән ағлар.

*

Бу дағлары алајдым,
Чағырајдым, чалајдым.
Кирәјдим јар гојнуна,
Гәмли көнлүн алајдым.

*

Бу дағлар хали галды,
Гуш учду, јавры галды.
Анаhtar јар гојнунда,
Көнлүм бухавлы галды

*

Бу дағлар көмүрдәнди;
Кечән ај өмүрдәнди.
Фәләјин бир гушу вар,
Пәнчәси дәмүрдәнди.

*

Бу дағларын ардына,
Јолу кедәр Мардинә?
Дүнјаны намәрд алыб,
Мејдан вермәз мәрдинә.

*

Бу дағларын арды вар,
Көнлүмүн мурады вар.
Көзләриндән анладым,
Сәндә севдә дәрди вар.

*

Бу дагы;
Күл бурахыб будагы.
Лејла баш алды кетди,
Мачнун көзләр бу дагы.

*

Бу дагын ады нәди;
Јар јохду, дады нәди.
Јар мәндән күсүб кедиб,
Билмәм мурады нәди.

*

Бу дагын гары мәнәм
Күн вурса әримәнәм¹
Јүз ил торпагда галсам
Чаванам чүрүмәнәм².

*

Будагында;
Бүлбүл күл будагында.
Гәрәнфил чунбут едиб,
Јарымын додагында.

*

Бу дагын маралы вар,
Јалгыз дәки, јары вар.
Зүлфүнүн тели гәдәр,
Мәндә һичран дагы вар.

*

Будаг титрәр;
Јел әсәр, будаг титрәр.
Көзүм јары көрәндә,
Дил тутмаз, додаг титрәр.

*

Бу дамахтады,
Дада бу дамахтады.
Мискинләр ев јапмахда,
Фәләк будамахтады.

*

Бу дәм әлдән;
Долдур вер бу дәм әлдән.
Гојун, кедәнләр кетсин,
Кетмәсин бу дәм әлдән.

*

Бу дәмдә күл;
Ким көрүб, бу дәмдә күл.
Шадлыгда һәр кәс күләр,
Икид ол, бу дәмдә күл.

*

Бу дәмдә мәни;
Кәл көр бу дәмдә мәни.
Кә'бәни туаф едәр,
Соран бу дәмдә мәни.

*

Бу дәрә, дәрин дәрә;
Көлкәси сәрин дәрә.
Истәрәм бир бағ әким,
Јар кәлә күлүн дәрә.

*

Бу дәрә иланлыды,
Әсмәр, көзүн ганлыды.
Севирсән сев Әсмәри,
Әсмәр ширин чанлыды.

*

Бу дара көмүрдәнди,
Кечән күн өмүрдәнди.
Јар, үрәкин дашданса, —
Манимки дәмирдәнди.

*

Бу дәрәнин бузуду,
Көзү чејран көзүдү.
Бир бахтым, танымадым,
Бир дә бахтым, өзүдү.

*

Бу дәрәдә сәда јох;
Меј ортада, бада јох.
Ендим ешг дәнизинә,
Дөрд јаным су, ада јох.

*

Бу дүнја камымчады,
Ешги мурадымчады.
Фани дүнјаны кәздим,
Әчәл һеј ардымчады.

*

Бу илан нә иланды,
Дөрд әтрафы доланды,
Һә кәлди мәни чалды,
Јар дилиннән биләнди.

*

Бу ишләр, зүлүм ишләр;
Хан бујурар, гул ишләр.
Кәлмәсин гул башына,
Башыма кәлән ишләр.

*

Бу јол Әрбил јолуду;
Архы долу сумуду?
Сән севдин, сән усандын,
Сәндә адәт бумуду?

*

Бу јол Којра¹ јолуду
Јағмур дәкил, долуду.
Үстүмә көлкә дүшдү
Зәнн етдим јар голуду.

*

Бу јола ханым кедәр,
Әршә фәганим кедәр.
Бир јердән јаралыјам,
Јүз јердән ганым кедәр.

*

Бу јола ханым кедәр,
Ханымнан чаным кедәр.
Чикәрдән јаралыјам,
Көзүмнән ганым кедәр.

*

Бу кедән јара бәнзәр,
Боју чинара бәнзәр.
Гојнунда бир шеј көрдүм,
Суланмыш нара бәнзәр.

*

Бу кечә үч кечәди,
Билмәм јуху нечәди.
Кедин јардан сорушун,
Ајры дүшмәк нечәди.

*

Бу көзләр хуму көзләр
Јаш төкәр кими көзләр.
Иә гашын кими гаш вар,
Иә көзүн кими көзләр.

*

Бу күн ајын он дөрдү;
Гыз, сачыны ким һөрдү?
Мәннән сән көрүшәндәк¹
Һансы кор олмуш көрдү?!

*

Бу күн ајын онуду,
Јүкүм бугда унуду.
Гөншудан гыз севәләр,
Ишин-карын унуду.

*

Бу күн чох булашыгам,
Агызларда гашыгам.
Огул-ушаг әлиндә
Бир ојунчаг ашыгам.

*

Булаг башы даш олур,
Дашын үстү јаш олур.
Булага кедән гызлар.
Һамсы гәләм-гаш олур.

*

Булаг башын кәсәрәм,
Јәлләр кимин әсәрәм.
Дәсәләр јарын кәлир,
Өзүм гурбан кәсәрәм.

*

Булаг инчә;
Бағ бөјүк, булаг инчә.
Диндирмә ган ағларам,
Дәрдим вар Гаф дағынча.

*

Булуд алты ајазды,
Һејва чохду, нар азды.
Мән дедим сән оласан,
Јохса мәнә јар азды?

*

Булудлар салхым-салхым,
Дүшмүшәм, нечә галхым.
Худамә чох јалваррам,
О јара бир дә бахым.

*

Бу мәним гәмкин сөзүм.
Гурбанам сәнә өзүм.
О күндән сәни севдим,
Кәсдим дүнјадан көзүм.

*

Бура бир газ кәлибди,
Бир сүрү наз кәлибди.
Сән бојда, сән нишанда
Чаһана аз кәлибди.
Бағбан, көзүн кор олсун,
Јара күл аз кәлибди.

*

Бурда јарын сәси вар,
Гара кириб јасы вар.
Кедин фәләк јанына,
Бахын биздә нәси вар?

*

Бурдан бир ага кечди,
Салланды бага кечди.
Синэмэ бир ох вурду,
Бир учу дага кечди.

*

Бурдан бир назы кечди,
Элиндэ сазы кечди.
Кэл, фэлэк исбат ејлэ,
Ким сэннэн разы кечди.

*

Бурдан Тэбриз көрүнүр,
Тэппэси дүз көрүнүр.
Гыз, күзкүнү нејнирсэн,
Үзүндэ үз көрүнүр.

*

Бу сазы чала билмэм,
Элимнэн сала билмэм,
Гоншудан гыз севмишэм,
Парам јох, ала билмэм.

*

Бу сэнин һинди зүлфүн,
Чикнинэ чинди зүлфүн.
Чурухла гој гојнуна,
Ган едэр инди зүлфүн.

*

Бу сэнин хаса зүлфүн,
Батмаз бир таса зүлфүн.
Кан чыхар сејран едэр,
Кан батар јаса зүлфүн.

*

Бу сэр мәннән,
Јар кедәр күсэр мәннән;
Јан өлләм, јан өлдүррәм,
Јан кедәр бу сэр мәннән.

*

Бу сулар ахты, нејним;
Сэдәси галхды, нејним,
Мән сэннән ајрылмаздым,
Улдузум ахды, нејним.

*

Бу сулар аста кедәр,
Доланар доста кедәр.
Веран олсун гәриблик,
Һәр кәлән хәстә кедәр.

*

Бу сулар ахмағыјнан;
Даш, гаја јыхмағыјнан,
Мән јардан нечә дојум,
Ирагдан бахмағыјнан.

*

Бу чамын;
Меји хошду бу чамын,
Һеч кимсә бу дүнјанын
Билмәди сәрәнчамын.

*

Бүлбүл һаны;
Күл һаны, бүлбүл һаны.
Јары јалғыз көрәндә
Гонушмаға дил һаны?

*

Булбүлэ бах, булбүлэ;
Ешгдэн кэлибди дилэ.
Кечэ-күндүз ган ағлар,
Һәсрәтди гөнчә күлэ.

*

Булбүлэ бах, булбүлэ;
Гөнүбдү гөнчә күлэ.
Баи ајага јалварыр:
Апар мәни јар килэ.

*

Булбүлэм бағ кәзирәм,
Мәчнунам дағ кәзирәм;
Чикәрдән јаралыјам,
Ел билир сағ кәзирәм.

*

Булбүлэм бағ кәзирәм,
Дәлијәм дағ кәзирәм.
Алэмин тә'нәсиннән
Јардан ирағ кәзирәм.

*

Булбүлэм нәва билмәм.
Дәрдијәм дәва билмәм.
Мәнә сәва кэлибди,
Башымнан сәва билмәм.

*

Булбүлэм, овлар мәни;
Дағлара говлар мәни.
Кечәләр хәјалдајам,
Күндүз буховлар мәни.

*

Булбүлләр дүкүн ејләр,
Һеч билмәм нә күн ејләр.
Мән фәләкә нејләдим,
Мәнә билдикин ејләр.

*

Булбүлү ағлар көрдүм,
Көксүнү дағлар көрдүм;
Бағ веран, күл гурујуб,
Көз јашы чағлар, көрдүм.

*

Булбүлү далда көрдүм,
Нә јаман һалда көрдүм.
Әл атдым јахасына,
Өз јахам әлдә көрдүм.

*

Булбүлүнүн бағы јох,
Кәкликимин дағы јох.
О күннән сән кедибсән,
Үрәкимин јагы јох.

*

Булбүлүм көзәл гушду,
Сајынмаз үзү туридү,
Бир өлүм, бир ајрылығ,
Һәр икиси зүлм ишди.

*

Булбүлүм, өтән булбүл;
Дамларда јатан булбүл.
Гөнчә күлүн ешгини
Јухуја сатан булбүл.

*

Булбүлүм шахта вурар,
Нэ јаман вахта вурар.
Мэни худам вурубду,
Утанмаз хах да вурар

*

Булбүлүн дады нэди,
Фэрјады, дады нэди?
Эллэрдэн элэ дүшэн,
Бир күлүн дады нэди?

Вэфалыды;
Эсилди, вэфалыды.
Каһ дағлар, каһ јандырап
Көр нечэ вэфалыды.

Ваја вајдан;
Ким көрүб саја вајдан
Әкдим гэм, бичдим һичран
Вурдум жүз таја вајдан.

*

Вај демәдән;
Вај кәлди вај демәдән!
Гој чыхсын дәрди чаным,
Гуртулсун вај демәдән.

*

Вај дәрдим;
Вај дәрманым, вај дәрдим.
Ел вај әкди, күл дәрди,
Мән күл әкдим, вај дәрдим.

*

Вај сәнәмә;
Өлүрәм, вај сәнәмә.
Бағбан дилин гурусун,
Дејибсән вај сәнәмә.

*

Вердикина;
Һәмд олсун вердикина.
Верирсә худам версин,
Гул нәди, вердики нә?

*

Верән сән;
Алан сәнсән, верән сән.
Каһ евләр бәзәдирсән,
Каһ едирсән верән сән.

*

Вәфа сәнә;
Јарашыр вәфа сәнә.
Бел вермә намәрдә сән,
Етмәз о вәфа сәнә.

*

Вәфа сизә;
Шәрәфди вәфа сизә.
Әсил әсилә ујар,
Вәфасыз вәфасызә.

Чинаслы

*

Газан ағлар;
Од јанар, газан ағлар.
Бурда бир гәриб өлүб,
Гәбрини газан ағлар.

*

Газан дүшәр;
Гој дашы, газан дүшәр.
Аләмчин гују газма,
Гујуну газан дүшәр.

*

Гала-гала;
Гәм јыгдым гала-гала.
Ширин чаным чүрүтдүм,
Мән бурда гала-гала.

*

Галасан;
Чырпынасан, галасан.
Дөрд јанын дүшман алсын,
Орта јердә галасан.

*

Гала јери;
Јыхылсын гала јери,
Гијамәт онда гопар,
Дост кедә, гала јери.

*

Гала јери;
Топ јери, гала јери.
Худам нечә рәвадыр,
Јар кечә, гала јери.

*

Галх ајаға;
Галх, силкин, галх ајаға
Илләр хәстәси көнлүм,
Јар кәлиб, галх ајаға.

*

Ганад ағлар;
Ох титрәр, ганад ағлар.
Овум јаралы кетди.
Бојанды гана дағлар.

*

Ганара јердә;
Гәссаб, ганара јердә.
Өлдүм, ган аланым јох
Галды ган ара јердә.

*

Ганараја;
Күн вулар ганараја.
Зүлфүнү тәнбей ејлә,
Салмасын ган араја.

*

Ган атлансын;
Чал нештәр, мин атлансын,
Әзраил, инсаф ејлә,
Гој көрнәм ганатлансын.

*

Ганым ал;
Күл-күл олмуш ганым ал.
Гојма јадлара галсын,
Мәрд огулсан ганым ал.

*

Гара бағлар;
Ал кириб, гара бағлар.
Дөггуз ај ал-јашыллы,
Үч ајы гара бағлар.

*

Гара бахтым;
Ағ олмаз гара бахтым.
Синән јадыма дүшдү,
Дағларда гара бахдым.

*

Гара јазды;
Гәләмим гара јазды
Фәләкә мән нетмишәм
Бахтымы гара јазды.

*

Гара көзләр;
Гара гаи, гара көзләр.
Фәләкә јыхмајан еви
Јыхыбды гара көзләр.

*

Гара күн;
Әрир, әурса гара күн.
Дағлар јанар күл олар —
Бир дәм чәксә гара күн.

*

Гар дашлығы;
Нәм едиб гар дашлығы,
Бир ај көзүм јолларда,
Көзләрәм «Гардашлығы»

*

Гатма јар;
Алыб әлә гатма јар.
Өз дәрдим мәнә јетәр
Дәрдимә дәрд гатма, јар.

*

Гәм дағыдыр;
Көзәлләр гәм дағыдыр.
Енишим дәрд дәрәси,
Чыхышым гәм дағыдыр.

*

Гәмәридир;
Шәмсидир, гәмәридир.
Дәвәни сәрбан јыхар,
Икиди гәм әридир.

*

Гәмә тај;
Һичрана тај, гәмә тај;
Гаф дағыјдан Тур дағын
Чәксәм, кәлмәз гәмә тај.

*

Гыјма мәнә;
Чэк хәнчәр, гыјма мәнә;
Өз элимнән өз бағрым,
Чэкдирдин гыјма мәнә.

*

Гул ағасын;
Тәрк етмәз гул ағасын,
Тәчрубә көрмүшләрин
Сөзүнә гулаг асын.

Чинассызлар

Гаваным дизим үстә,
Јыхылдым үзүм үстә,
Јарымнан мәктуб кәлиб,
Гојмушам көзүм үстә.

*

Галадан атын мәни,
Дәллијәм тутун мәни.
Гојун сапана мәни,
Көј бә көј атын мәни.

*

Галанын бу чағында,
Од јанар очағында.
Гој мәни өлдүрсүнләр
Јарымын гу чағында.

*

Галадан енәрәм мән,
Чағырсан дөнәрәм мән;

Дәрдиннән кибрит оллам,
Үфүрсән јанарам мән.

*

Галхын кедәк Ласына;
Гыз-кәлин һавасына;
Әлмизә хынна гојаг,
Кедәк дүшмән јасына.

*

Ганымы сән;
Ичибсән ганымы сән.
Зүлмлә эздин төкдүн
Бу чаван чанымы сән.

*

Ган үстүнә;
Гар јагар ган үстүнә.
Мин бүлбүл фәган ејләр
Бир белә чан үстүнә.

*

Гапыдан кечди јарым,
Јарамы ешди јарым;
Ујду елләр сөзүнә;
Мәндән ваз кечди јарым.

*

Гапын гапыма бахар,
Атәшин мәни јахар;
Мән сизә чох кәлмәдим,
Елләр башыма гахар.

*

Гара чадыр гурулду,
Дибиндә су дурулду.

Гојнуна баха-баха
Бојнум кери ырылды.

*

Гаи гаралды;
Күн батды, гаи гаралды.
Чикэрдэн бир аһ чэкдим,
Даг јанды, диш гаралды.

*

Гашына каман дедим,
Әһв ејлә, јалан дедим.
Кәс башым, ал тәркинә,
Дүшмәнә «аман» дедим.

*

Гашын-көзүн зил кимин,
Титрәр ызыл күл кимин.
Гапында абдал олдум,
Алыб-сатма гул кимин.

*

Гашларын гарасына,
Хәтт чәкиб арасына.
Ләбләрин мәһәм ејлә,
Сүрт бағрым јарасына.
Билмәм нә әләч едим.
Ајрылыг чарасына.

*

Гашларын јәј мәнимчүн,
Кирпијин сәј мәнимчүн.
Мән өлсәм сәнә гурбан,
Сән өлсән виј мәнимчүн.

*

Гашларын милди, көзәл,
Јанағын күлдү, көзәл.
Демә кәлиб-кетмирәм,
Көнләмүз бирди, көзәл.

*

Гашларын каман ағлар,
Каман нә јаман ағлар.
Дәрдиндән аһ чәкәндәм,
Бүсбүтүн чаһан ағлар.

*

Гашларын каман олду,
Каман нә јаман олду;
Бојуна баха-баха
Аг чикәрим ган олду.

*

Гашларын чохду сәнин
Кирпијин охду сәнин
Мән сәни чох севирәм
Хәбәрин јохду сәнин.

*

Гаиыда гара дағлар,
Бојаныб гара дағлар;
Чәк ајрылыг дәрдини,
Көр сәни нечә дағлар.

*

Гәлбим гара газанды,
Дилим дәфтәр јазанды;
Ујма рәғиб сөзүнә,
Рәғиб ара позанды.

*

Гэмэр, гач;
Күн өнүндөн гэмэр, гач.
Гэмзандан охланмышам,
Үстүнэ ган дамар, гач!

*

Гэншэрдэ чыраг жанар,
Чыраг нэ ираг жанар.
Көзэл бир шэрбат верди.
Индикчэ додаг жанар.

*

Гэрибин сәси кәлмәз,
Лығлар, һавәси кәлмәз.
Баш гојар јастуг үстә,
Бәкләр, кимсәси кәлмәз.

*

Гэрәнфил әсди, нејним,
Гэрарым кәсди, нејним.
Дили дост, гәлби хајин,
Мән белә досту нејним?

*

Гэрәнфиләм тастајам,
Бүлбүләм гәфәстәјәм.
Хәбәр верин о јара:
Өлмәмишәм, хәстәјәм.

*

Гызылкүл ојум-ојум,
Јара бәрабәр бојум;
Јағыш јагар јер дојмаз,
Мән јардан нечә дојум?!

*

Гырмызы күл, бута сән,
Мәни салдын ота сән.
Мән о күлдән дејиләм,
Гохлијасан атасан.

*

Гора дәрди;
Меј дәрди, гора дәрди.
Горхум вар, дүшәм өләм,
Апаран кәра дәрди.

*

Гоч алар;
Гојун алар, гоч алар.
Күвәниә, јар, һүснүнә,
Бир күн кәләр гочалар.

*

Гоч аларам,
Чобандан гоч аларам.
Бу дәрди чәкә-чәкә,
Күнбәкүн гочаларам.

*

Гәничәни хар агладыр,
Гәриби зар агладыр;
Мәни илләрдән бәри
Бир залым јар агладыр.

*

Гурбанам гашына, јар,
Гәј дөнүм башына, јар.
Мәни бу гәмнән гуртар,
Доландыр башына, јар.

✱

Гурбанам өзүм сөнд,
Икматим, сөзүм сөнд,
Ишугалы жүдөүз ычмин,
Дикмишам көзүм сөнд.

✱

Гурбанам хан көзүнд,
Наздан бахан көзүнд,
Чоң сурмалар чэкибсөн,
Евлэр жыхан көзүнд.

✱

Гурут көз јашын, Кэркүк;
Алтунду дашын, Кэркүк.
Бирлеш гардашларында,
Јүксөлөр башын Кэркүк.

чинаслы

✱

Дагуг¹ ичин,
Баш веррәм Дагуг ичин,
Көзәл көрмәк петәсән,
Кәл, кәзәк Дагуг ичин.

✱

Даг бәзәди;
Гар јарды, даг бәзәди.
Мән бәзәки нејнирәм,
Синәми даг бәзәди.

✱

Даг да вар;
Сијаһ төрнаг, даг да вар.
Даг вар баш алыб кечәр.
Өлүнчәјә даг да вар.

✱

Дагда гәм вар;
Фикир вар, дагда гәм вар.
Көрдүм даг бәјнун әјиб,
Билдим о дагда гәм вар.

*

Дагда думан јери вар,
Игарар, иман јери вар.
Этакин элден салмам,
Сәндә куман јери вар.

*

Даг әриди;
Авчылар даг әриди.
Дәрдимин бирин десәм
Полагган даг әриди?

*

Дагы дагдан;
Сел ачар дагы дагдан.
Фәләјә нејләмишәм,
Кәсмәјир дагы дагдан?

*

Дагы дәләр;
Сел кәләр дагы дәләр.
Көзәл овчу олубду,
Синәмдә дагы дәләр.

*

Дагыды;
Тәппәсиди, дагыды.
Мәндә һеч даг јох иди.
Бу һамсы јар дагыды.

*

Дагыдыр;
Тәппәсидир, дагыдыр.
Јувамы һарда јансам,
Фәләк көрсә дагыдыр.

*

Дагы-дагдан;
Сел ачар дагы дагдан.
Гәлбим елә виранды,
А јырмәз дагы дагдан.

*

Дагы дөрд;
Овчусу бир, дагы дөрд.
Овчу бир маралијчин
Доланыры дагы дөрд.

*

Дагыд үзә;
Зүлфүнү дагыд үзә.
Горхмусан бир аһ чәкәм,
Дөндәргә дагы дүзә.

*

Дагыд үздән;
Зүлфүнү дагыд үздән.
Көнлүм белә веранды,
Фәрг етмәз дагы дүздән.

*

Дагы јанды;
Тәппәси, дагы јанды.
Аһ чәкәндә, фәләјин
Синәмдә дагы јанды.

*

Дагы јарар;
Сел кәләр, дагы јарар.
Дәрдләрим чошса мәним,
Торпагы, дагы јарар.

*

Дагы жарар;
Даг дуушар дагы жарар.
Мэн жардан охланмышам,
Јар оху дагы жарар.

*

Даг јери;
Јуксак олур даг јери.
Дардим баш алыб кедәр,
Һеч сагалмаз даг јери.

*

Даг јеринә;
Тәһһәди даг јеринә.
Фәләјин ады батсын,
Даг ыулар даг јеринә.

*

Дағлары;
Дәрәләри, дағлары.
Мән о јары нејлирәм,
Һеч сагалмаз дағлары?

*

Дағлар мин;
Тәһһә жүздү, дағлар мин.
Ким фәләји дағласа,
Бир дагына дағлар мин.

*

Дағлы Кәркүк;
Тәһһәли, дағлы Кәркүк.
Һәмәрдәрин дагыјла
Синәси дағлы Кәркүк.

*

Дағлы сән;
Шәһәрли мән, дағлы сән.
Учуртдуи көңлүм гушун,
Һәлә бағрым дағлысан.

*

Даг һәди;
Дәрја андым, даг һәди.
Вәфасы з јар аланлар
Әји билир даг һәди?

*

Даг үстүнә;
Ғар јағар даг үстүнә.
Һәдән фәләк дағласа,
Дуз гојур даг үстүнә?

*

Даг үстүнә;
Марал, чых, даг үстүнә.
Мән фәләкә нејләдим,
Даг ырдү даг үстүнә.

*

Дад Кәркүк;
Дад ганындан дад Кәркүк.
Јарамын ганы чәшар
Һәр едәндә дад Кәркүк.

*

Дад фәләк;
Бидад фәләк, дад фәләк.
Мән ичдијим шәрбатдән,
Бир өзүн дә дад, фәләк.

*

Дајым күл;
Әмим, ағла, дајым, күл.
Достуна үз турш бахма,
Дүшмәнинә даим күл.

*

Дала бүлбүл;
Гонубду дала бүлбүл.
Јел кәләр, јуван јыхар,
Күвәнмә дала бүлбүл.

*

Дал версин;
Бечәр, ағач дал версин.
Она гардаш дејәрәм,
Дар күнүмдә дал версин.

*

Далда галсын;
Гопартма, далда галсын.
Көнләүм һеч разы олмаз
Јурдум јад әлдә галсын.

*

Далда галсын;
Ачсын күл, далда галсын.
Јыхма, јувамь фәләк,
Јаврумчин далда галсын.

*

Далдады;
Күнәш вурмаз, далдады.
Доғру адам дар күндә

Достларына далдады.
Чалышан өкә дүшәр
Чалышмајан балдады.

*

Далда дүшәр;
Ај чыхар, далда дүшәр.
Атма күлә дашы сән,
Гырылар дал да дүшәр.

*

Далда дүшәр;
Күн чыхар, далда дүшәр.
Ашиг — вургун гуш кими
Күндә бир далда дүшәр.

*

Дал да јанды;
Севдијум дал да јанды.
Бағбан бағы од тутду,
Бүлбүлү далда јанды.

*

Далда јери;
Бүлбүл ол, далда јери.
Фәләк бир еви јыхса,
Бурахмаз далда јери.

*

Далда јери;
Көлкәди далда јери.
Алды фәләк һәр јаным,
Галмады далда јери.

*

Далда јерим;
Булбулэм, далда јерим.
Баш алыб нара кедим
Тохду бир далда јерим?!

*

Дал-дала;
Сарманыбды дал-дала.
Бизе ким зафар чалар,
Әкар версәк дал-дала.
Дәм күнү дүшән дәстү
Ал далдами, далдала.

*

Далдалар;
Вар икиди далдалар.
Мәни дәрда салан јар,
Инди үзүн далдалар.

*

Далдалансын;
Булбуләр далдалансын.
Ғојмајыр алчаг фәләк
Далдасыз далдалансын.

*

Далдалансын;
Ғуш ғалхсын, далдалансын.
Ач һөрүлмүш һөрүкүн,
Далдасыз далдалансын.

*

Далдан еимә;
Бәзәниб далдан еимә.

Һүрр кәлиб, сән һүрр јаша,
Зүлмәтә далдаланма.

*

Далда олур;
Сач үзә далда олур.
Вәфалы јар севкинән,
Дар күндә далда олур.

*

Далда сән;
Әлифдә мән, далда сән.
Фәләкә бојун әјмәм,
Олсан мәнә далда сән.

*

Далдасына;
Дал битиб далдасына.
Тә'нәт намәрдә кәлсин,
Өзү нә, далдасы нә.

*

Далдасына;
Дал битиб далдасына.
Намәрд аслан олурса,
Сыгынма далдасына.

*

Дама көзәл;
Чыхыбды дама көзәл.
Зүлфүнү кәмәнд ејлә,
Чәк мәни дама, көзәл.

*

Дама чыхды бир көзәл.
Дамын әтрафын кәзәр.

Элиндэ бир дэстэ күл
Өзү күлүндэн көзэл.

*

Демэ мән;
Шитил вурдум демэ мән.
Дост угрунда чанын вер,
Мэчлисдәрдә демэ мән.

*

Демэ зағлар;
Гонубду демэ зағлар.
Бир дәрдиңә туш олдум,
Дәрдини демәз ағлар.

*

Дән изи;
Гумру билир дән изи.
Јада вермәм бу јурду,
Ган ејләрсәм дәнизи.

*

Дәрбәдәр;
Үздә зүлфүн дәрбәдәр.
Кедән баш алды кетди,
Галан галды дәрбәдәр.

*

Дәрдә ниши;
Дүшмүшәм дәрдә ниши.
Чыхмышам гәм јохушу,
Енишим дәрд ениши.

*

Дәрдә разы;
Ол, табиб, дәрдә разы.

Мән бир дәрдә дөзмәздим,
Олдум мин дәрдә разы.

*

Дәрди билә;
О табиб дәрди билә.
Ашналар јад олублар,
Јадлар нә, дәрди билә?

*

Дәрди билә;
Табиб јох дәрди билә.
Табиб она дејәрләр,
Јарасыз дәрди билә.

*

Дәрди күл;
Бүлбүлдә вар дәрди-күл.
Мән әкдим, мән бечәрдим,
Сәни кимләр дәрди, күл?!

*

Дәрди мәни;
Күл икән дәрди мәни.
Инчәлтди, ғылча гојду
О јарын дәрди мәни.

*

Дәрди мәни;
Өлдүрдү дәрди мәни,
Рәгиб бичинә салды,
Һәр јаннан дәрди мәни.

*

Дәрди нејним;
Јад күлүм дәрди, нејним.

Баирымда бу фалдајин
Сагыммаз дәрди нејним?!

*

Дәрдим аз;
Бағчадин кул дәрдам аз.
Фалдајин тәпмәсијән!
Аһым чохду, дәрдим аз.

*

Дәрдим јар;
Бағчадин кул дәрдим, јар.
Дејәрсәм даға, јанар,
Нечә дејим дәрдим, јар?!

*

Дәрди таны;
Дәрди ол, дәрди таны.
Көзүм көрсә танырам
Үстүмә дәрди аганы.

*

Дәрд мәни алды, нејним,
Јағаға салды, нејним.
Синәмдәки һәсрәтләр
Көнлүмдә галды, нејним.

*

Дәрә билмәз;
Сел кәләр, дәрә билмәз.
Бағчана дивар олсам,
Кулун јад дәрә билмәз.

*

Дәрә билмәз;
Овчу дағ-дәрә билмәз.

Әсли бағбан олмајан
Бағда кул дәрә билмәз.

*

Дәрә билмәз;
Дуз јерир, дәрә билмәз;
Бағбанлар осит олса,
Јадлар кул дәрә билмәз.

*

Дәрә билмәм;
Дағ билмәм, дәрә билмәм.
Чумбүткән бечәрмишдим,
Өз кулүм дәрә билмәм.

*

Дәрә-дәрә;
Су кәлир дәрә-дәрә.
Бағчамда кул галмиды,
Јад кулү дәрә-дәрә.

*

Дијар ағлар;
Ел ағлар, дијар ағлар.
Чан, чыхма јар кәлинчә;
Көрүм нә дејәр ағлар?

*

Дилә дәјәр;
Јабан сөз дилә дәјәр.
Јајланын шириң дады
Беш мин јад дилә дәјәр.

*

Дилим вар;
Говун үстэ дилим вар.
Эслиндэ Кэркүклүжэм,
Көр нэ ширин дилим вар.

*

Дилим-дилим;
Кэс мәни дилим-дилим.
Башыма чох дэрд кэлди,
Катирэн дилим, дилим.

*

Дилимди;
Алма дилим-дилимди.
Мәни хошбәхт ејләјән
Өз севимли дилимди.

*

Дилимнән;
Кәсдим говун дилимнән.
Үзүм, астарым бәлли,
Данышырам дилимнән.

*

Доланды күн;
Дөндү күн, доланды күн.
Мән сәндә далдаландым,
Сәндә дә доланды күн.

*

Дуздады;
Јар кедәни Дуздады!
Бу дузлајан нә билир,
Јарам билир дуз дады.

*

Дузлу сән;
Мәзәли мән, дузлу сән.
Ојдун јарамы, көзәл,
Дөнүб нәдән дузлусан?

*

Дузу вар;
Һәр јемәкин дузу вар.
Кәркүкдә гара алтун,
Хурматунун дузу вар.

*

Дурду гәм;
Ачды јарам, дурду гәм.
Мән мискин олдугумчүн,
Үстүмә гудурду гәм.

*

Дүзүн сөјлә;
Ач kitab, дүзүн сөјлә
Истәрсән саламат ол
Һәр шејин дүзүн сөјлә.

*

Дүн јада;
Сәни салдым дүн јада.
Намәрдләр мејдан алыб,
Зөвг галмајыб дүн јада.

*

Дүрр ордан;
Јагут ордан, дүрр ордан.
Мәчлисдә јерини бил,
Демәсинләр дур ордан.

*

Дүшдә көр;
Хәјалда көр, дүшдә көр.
Дүшмәннн досту олмаз,
Инанмазсан, дүш дә көр.

*

Дүшән ағлар;
Җыхылыб дүшән ағлар,
Дүшсүн рәгиб көзүнә.
Зүлфүнә дүшән ағлар.

*

Дүшәннән ал;
Җыхылыб дүшәннән ал.
Бир дәрдин дарманыны
О дәрдә дүшәннән ал.

*

Дүшәр бир күн;
Җыхылыб дүшәр бир күн.
Рәгибә дүшән фүрсәт,
Бизә дә дүшәр бир күн.

Чинассызлар

Давасы јох;
Бу дәрдин даавасы јох.
Јар мәни дәрдә салыб
Онун да чарасы јох.

*

Даг башы думан олур,
Севда нә јаман олур.

Һәр ким севдаја дүшүр,
Соңу нешиман олур.

*

Дагда мары;
Ким көрүб дагда мары.
Әсли чүрүк оланын
Булунмаз саг дамары.

*

Дагы думан оланын,
Һалы јаман оланын.
Кечәләр јухсу кәлмәз
Јары чаван оланын.

*

Дағлар ағарды гардан,
Хәбәр кәлмәди јардан.
Мәнсур¹дардан дөнмәди,
Мән нечә дөнүм јардан.

*

Дағлара тоз әләнсин,
Кабаба көз әләнсин;
Нә көзүм јары көрсүн,
Нә јарам тәзәләнсин.

*

Дағлар башы саз ејләр,
Шаһинләр нәрваз ејләр.
О јарын көләсијәм
Сәләшдикчә наз ејләр.

*

Дағлар гар алды кетди,
Бәнзим саралды кетди.

Ағлым, фикрим, хәјалым,
Һәпсин јар алды кетди.

*

Дағлар дағлады мәни,
Көрән ағлады мәни.
Мән јара нә демишәм,
Чарпаз дағлады мәни.

*

Дағлар думан олду, кәл,
Һалым јаман олду, кәл.
Ајлара вә'дә вердин,
Илләр тамам олду, кәл.

*

Дағларын башына бах,
Кә көзүм јашына бах;
Кеч тапдым, тез итирдим,
Фәләкин ишинә бах!

*

Дағларын гары мәнәм,
Күн вурса әримәнәм.
Мин ил торпагда јатсам,
Чаванам чүрүмәнәм.

*

Дағларда лала дәрдим,
Күл дәрдим, лала дәрдим.
Јдхду бир уста тәбиб
Кевлимнән ала дәрдим.

*

Дағларда марал кәзәр,
Зүлфүнү дарар кәзәр;
Дағ бизим, марал бизим,
Јад авчы нәрар' кәзәр.

*

Дағлар јашыл бојанды,
Ким јатды, ким ојанды.
Гәлбимә атәш дүшдү,
Ичиндә јар да јанды.

*

Дама чыхма көрәлләр,
Инчә күлсән дәрәлләр;
Гоншулар јаман олуб,
Көрмәдијин дејәлләр.

*

Дамнан дама дамымыз,
Јахунды харманымыз.
Сән ордан кә, мән бурдан,
Кор олсын дүшманымыз.

*

Даш алтда галды;
Гәләм-гаш алтда галды.
Чох севимли көзәлләр
Торпаг-даш алтда галды.

*

Даш атдым нара дәјди,
Нардан дивара дәјди.
Дилимнән хәта чыхды,
Сөз кетди јара дәјди.

*

Даш кэлэр даша дэјэр,
Тэрпэнмэ, баша дэјэр.
Бир вэфалы јар олса,
Јүз мин гардаша дэјэр.

*

Дивара даш гојмушам,
Угруна баш гојмушам.
Көзлэримдэн ган кэлир,
Адыны јаш гојмушам.

*

Дилим-дилим;
Портагал дилим-дилим.
Нэ дедим күсдүн мәннән
Гурусун агзым-дилим.

*

Дилим кэс;
Ал алманы, дилим кэс.
Дәрдимэ фәрјад етсәм,
Ал дилими, дилим кэс.

*

Дэвришәм, ач олмарам,
Бачкирәм бач алмарам.
Күндә бир бојун кәрсәм,
Даһа мән гочалмарам.

*

Дэвришәм, күлаһым вар,
Билмәм нә күнаһым вар.
Дағы-дашы јандыран
Мәним мин бир аһым вар.

*

Дәкәнә көнүл;
Дәкмәз дәкәнә көнүл.
Нә гардаш ол, нә сирдаш,
Өзүн өкәнә көнүл.

*

Дәкәнә көнүл;
Дәкиб дәкәнә көнүл.
Севишмәк элдә дәки,
Истәр бәкәнә көнүл.

*

Дәкирманын дәкирми,
Дэзибсән үрәкими.
Јыхыбсан бабам евин,
Чәкибсән дирәкими.

*

Дәкирман сувачағы,
Нә сәринди бу чағы.
Бир сабаһ кәл, бир ахшам,
Бир дә күнорти чағы.

*

Дәмдә күл;
Дәмдә бүлбүл, дәмдә күл.
Шадлыгда һәр кәс күләр,
Сән икид ол, гәмдә күл.

*

Дәнкәм өзүм;
Дәнкәм, дэбәнкәм өзүм
Бәзәттим, јола салдым
Сагдышым, јенкәм-өзүм.

*

Дэрд биркэн нэзар олду;
Чан дөзмэз, баһар олду.
Бир јарады, мин јердэн
Ал ганым сызар олду.

*

Дэрдэ мәни;
Салмысан дэрдэ мәни.
Рэгиблэр јыгнаг едэр,
Истэр кедэрдэ мәни.

*

Дэрдим ашсам даг јанар,
Бүлбүл ағлар, бағ јанар;
Дэрдимин бирин десэм,
Бара кәлмиш бағ јанар.

*

Дэрдин мәни мэләдир,
Үстүмә күл әләдир.
Бир күн сәни көрмәсәм,
Шивәнди, вәлвәләди.

*

Дэрд мәни алды, нејним,
Јатага салды, нејним.
Чох нијјәтләр тутмушдум,
Кевлимдә галды, нејним.

*

Дэрјаја далан биләр,
Далмајан јалан биләр.
Чәваһирин гәдрини
Чан верцб алан биләр.

*

Дэрд мәни үзәр олду,
Чанымда кәзәр олду,
Гәм јүкүн, аһсыз чаным,
Чәкмәкдән безар олду.

*

Дола мәни;
Зүлфүнә дола мәни.
Кимсә јох јар јанында
Јадына сала мәни.

*

Долан дам ардын, долан,
Узун бој, кәлкә салан.
Хах ичиндә дүшманым,
Хәлвәтдә кевлим алан.

*

Долу дүшәр;
Гар јағар, долу дүшәр.
Гәбрим јол үстдә газын,
Бәлкә јар јолу дүшәр.

*

Дуз дағлары;
Гәмкинди Дуз¹ дағлары.
Вурма дағ-даг үстүнә,
Синәмә дүз дағлары.

*

Дуз јери;
Хурматуду дуз јери.
Әкри завалын булар,
Сән јолуна дүз јери.

*

Дуз јолуннан кечмәрәм,
Тавуг¹ сујун ичмәрәм;
Чаллад бојнуму вурса,
Мән сәннән ваз кечмәрәм.

*

Дузлуларды адымыз,
Доста вар имдадымыз—
Дүшмәнә баш әјмәди,
Әзәлдән әждадымыз.

*

Дүзүл хал;
Ал јанаға дүзүл, хал.
Кедирсән јар јанына,
Чох јубанма, јүз ил гал.

*

Дүнја кедип тәнбәлдән,
Гәм јәхәм салмаз әлдән.
Гој кетсин дүнја малы,
Кетмәсин јарым әлдән.

*

Дүнја сәндән ким кешди,
Ким әкләнди, ким кешди.
Нечә хан, нечә султан
Тахтын бурахды, кешди.
Дүнја бир пәнчәрәди,
Һәр кәлән бахды кешди.
Күл дәстәси һавијы,
Онун да вахты кешди.

Чинассыз

*

Ев ичиндә адалар,
Достум, долдур бадалар;
Кәлсин рәгиб чанына
Сәнә кәлән гадалар.

*

Евләри галадады,
Нә әрши-ә'ладады.
Сәни севәннән бәри,
Башым һә бәладады.

*

Евләриндә сүсәни,
Барышдырын күсәни.
Көз ачдым сәни көрдүм,
Мән истәмәм кимсәни.

*

Ев сүнүрәр тоз едәр,
Гаш алтындан көз едәр.
Фәгир оғлан нејнәсин,
Һәр нә едәр, гыз едәр.

*

Едэрэм һавар, һавар,
Һавара кэлсэн нэ вар.
Кэлди гурбан байрамы,
Гурбанын олсам нэ вар.

*

Ендилэр чаја булар,
Бэнзиллэр аја булар.
Мэним бу сүт көнлүмэ
Вурдулар маја булар.

*

Ендим Хаса¹чајына,
Нэ'лэт кэлсин хајына;
Јар өзү кеф-сәфада,
Мэн дүшмүшәм вајына.

*

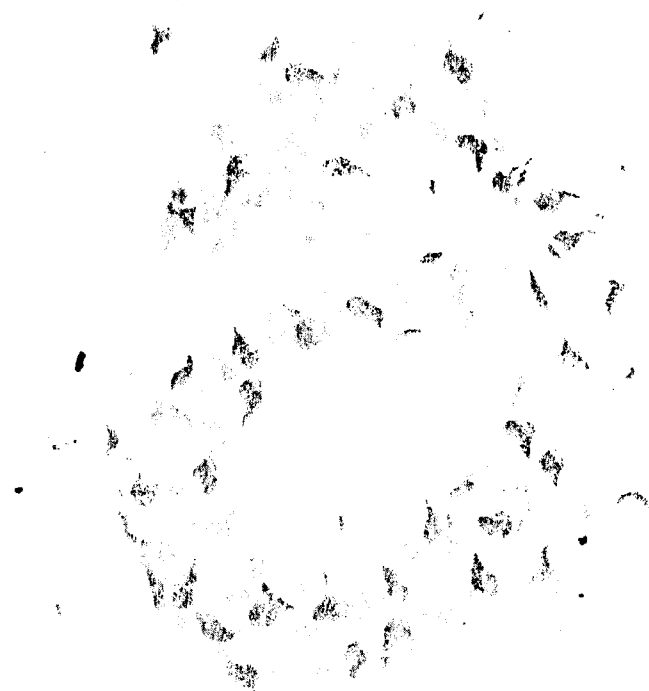
Ендирди чаја мэни,
Нэ дэрдэ, ваја мэни.
Синэмэ бир ох вурду
Дөндэрди јаја мэни.

*

Ешгә чарә;
Дүшмүшәм ешгә, чарә!
Дүнјаны чәрх ејләдим,
Булмадым ешгә чарә.

*

Ешги алдым көзәлдән,
Хорјат јаздым гәзәлдән.
Ашиг атәшли олур
Бу ганунду әзәлдән.

Чинаслы

Әкәр мэни;
Һилал гаи әкәр мэни.
Ачылар тутгун көнлүм
Истәсэн әкәр мэни.

*

Әдәб сизә;
Ягышы әдәб сизә.
Оннан әгилсиз јохду,
Үз верир әдәбсизә.

*

Әз әлдән;
Солмуш күлә әз әлдән,
Севдим, тәрк едә билмәм
Севдалыјум әзәлдән.

*

Әзиз сәни;
Севәрәм әзиз сәни.
Севмәсәм чаным чыхсын,
Чанымнан әзиз сәни.

*

Әкәр мәни;
Гәм бүкмәз, әкәр мәни.
Рәгиб көзү ган иглар,
Севсә јар әкәр мәми.

*

Әкмәрәм;
Дүз јолуму әкмәрәм.
Олурсам парча-парча,
Чамәрдә баш әкмәрәм.

*

Әләмә;
Јелдә уну әләмә.
Мәрд адам көксүн кәрәр,
Һәр заман дәрә-әләмә.

*

Әл-үзүн;
Һәр кәс јәхәр әл-үзүн,
Јар мәни гојду кетди.
Сиз дә мәнкән әл үзүн.

*

Әр били;
Чөнкә чыхмаг әр били.
Ана јурдумду мәним,
Чох севирәм Әрбили!

*

Әрбилә;
Дурун кедәк Әрбилә.
Гәдир-гијмәт чох олар
Әр гијмәтин әр билә.

*

Әрбили;
Чох севирик Әрбили.
Әл әлин дајағыды,
Әр гәдрини әр били.

*

Әски сини;
Јенки габ, әски сини.
Бабанын јолуну тут,
Сев достун әскисини.

Чинассызлар

Әкин әкдим, зәми бир,
Илдә кәлир дәми бир.

Истәрәм сизә кәлим,
Дәрјә ики, кәми бир.

*

Әкини әкән биләр,
Белини бүкән биләр;
Ајрылыг јаман шејди,
Көз јашы төкән биләр.

*

Әкиним әкилири,
Сүнбүлүм төкүлүрү.
Зулфүндән бир тел көндәр,
Кәфәним тикилири.

*

Әкмә битмијән јерә,
Чан вер итмијән јерә.
Ајаглар нечә варсын
Көнүл кетмијән јерә.

*

Әл-ајағым бағлады,
Синәми јар дағлады.
Мәни көрән дост, дүшман,
Јазыг дејиб ағлады.

*

Әл вер әлинә гурбан,
Гәмли һалына гурбан.
Кәл өпүм көзләриндән,
Хырда халына гурбан.

*

Әлдә күл;
Башда мәрчан, әлдә күл.
Гој күлсүн шад оланлар,
Мәним көнлүм шад дәкил.

*

Әлдә тутуб һејваны,
Јердән кедәр сејваны.
Ғаш алтындан көз едәр
Сүнүрдүкчә ејваны.

*

Әлдә финчан кәздирир.
Голда мәрчан кәздирир.
Көзәл јардан ајрылан,
Гуру бир чан кәздирир.

*

Әлимдәки нар исә,
Һејва исә, нар исә;
Ики көзүм кор олсун,
Башға јарым вар исә.

*

Әлимдә сазым ағлар,
Голумда базым ағлар.
Көзүм јары көрәндә,
Сәсим, авазым ағлар.

*

Әлиндә вар бардағы,
Долдурубду күл јағы.
Кимсәнин баша гәдәр
Јанмајыбды чырағы.

*

Әлиндә вар тир-каман,
Гәлбимә салдын куман.
Бу ғаш, бу көз сәндә вар —
Нә дин ғојар, нә иман.

*

Әлиндә гәләм јазар,
Мәним чикәрим әзәр.
Фәләк, чәрхин ғырылсын,
Мән олдум чаннан безар.

*

Әлиндә ғов чахмағы,
Чох ширинди бахмағы;
Јарым чәллад олубду,
Севири¹ ган ахмағы.

*

Әлиндә долу бада,
Һәр заман дүшәр јада.
Һарда хојрат чағырсан,
Кәркүкә кәләр сада.

*

Әлиндә инәк јайлыг,
Һагг версин сәнә сағлыг.
Кәл рәғибә ган ағлат,
Галсын сәнә үз ағлыг.

*

Әлиндә күл ғохлајыр,
Мәним гәлбим јохлајыр.
Һәр вахт көзүн сүзәндә
Чикәрим охлајыр.

*

Әлиндә саза јаным,
Етдијин наза јаным.
Баш ғојум дизин үстә,
Ғыш јатым, јаз ојаным.

*

Әлиндә тәрәзи вар,
Чибиндә чәрәзи вар.
Аләмнән ојнар, күләр,
Мәнимнән гәрәзи вар.

*

Әлдә тутуб чырағын,
Фәрг етмири ирағын;
Сатырсан бир арнаја
Бу ширин чәннәт бағын.

*

Әлиф әввәлди далдан,
Сөзүн ширинди балдан.
Атајдым гол бојнуна,
Өпәјдим гара халдан.

*

Әлифим дал едән јар,
Мүшкүлүм һәлл едән јар.
Өзү бәкләр бәкиди,
Мәни абдал едән јар.

*

Әлиф дә сән, дал да сән.
Көнүл, сән нә хәјалдасан.
Јандыррам, печә, сәни,
Јар үзүнә далдасан.

*

Эрбилэ паша бахар,
Алтуна, даша бахар,
Дүшмән көрсә көз ғырпар,
Дост көрсә баша бахар.

*

Эски һамам;
Эски тас, эски һамам.
Кәзән гуша дән вермә,
Кет бәслә, эски һамам.

*

Әсли Бағдад бөйүкдү,
Дәрди архамда жүкдү.
Орда бир көзәл көрдүм,
Бурда белими бүкдү.

*

Әслим гарабағлыды,
Синәм чарпаз дағлыды.
Кәсилиб кәлиб кедән,
Демә јоллар бағлыды.

*

Әслим әрәбди мәним,
Јүкүм шәрабды мәним.
Јетишсин Шаһи-Мәрдан,
Һалым харабды мәним.

*

Әсмәр бу күн ағламыш,
Чан-чикәрим дағламыш.
Гәләм гаһлар үстүнә,
Сијаһ-гара бағламыш.

*

Әсмәрин бели кими,
Кәзәрәм дәли кими.
Јарымын гоһсу кәлир,
Баһарын күлү кими.

*

Әсмәрин боју көлә,
Бәнзәјир гончә күлә.
Јарымын гара көзү,
Дөндәрди мәни күлә.

*

Әһмәдијәм, ағам, мән,
Аләмә јығнағам мән.
Дөрд дивары јыхылмыш
Веранә бир бағам мән.

*

Әһмәдијәм Зивәли,
Он ки гатар девәли.
Кедиртдим бабам мүлкүн, —
Сәни севәни¹ бәри.

*

Әһмәдијәм охумуш,
Гаһ кирпикдән чох имиш.
Мән дедим дәртли мәнәм,
Дәртли мәннән чох имиш.

¹ Севәндән.

Чина ссыз

*

Заман ажры;
Гаш ажры, каман ажры
Рэгиби шад ејлэјин
Кәздик бир заман, ажры.

*

Заман галар;
Күн кедәр, заман галар.
Јыхылар уча дағлар,
Тозу бир заман галар.

*

Замана дөндү;
Гашын камана дөндү.
Мән сәннән үз дөндәрмәм,
Мәкәр замана дөндү?!

*

Зулф ғыса үзә дәјәр,
Әјилсә диза дәјәр.
Јанағында бир хал вар,
Беи мин, беи жүзә дәјәр.

*

Зулф узун, үзә дәјәр,
Әјилсә диза дәјәр.
Зулфү әчәм ипәји,
Тели Тәбризә дәјәр.

*

Зулфүн сијаһ зил кимин,
Јанағларын күл кимин.
Гаршында бојун әкдим
Алыб-сатма гул кимин.

*

Зулфүн үчәләр мәни,
Дөнәр гучалар мәни.
Хәјалын гојмаз јатым
Узун кечәләр мәни.

*

Зулфүү¹ учу иланды,
Чәк, бојнума доланды;
Мәндә олан мәһәббәт
Сәндә јохду, јаланды.
Сорсалар јарын кимди,
Демәјәсән филанды;
Һәр кәлән өнүш истәр,
Сәки² өнүш таланды.

Чинаслы

*

Изи вар;
Карван кечиб, изи вар.
Рәгиб јара бахыбды
Үзүндә көз изи вар.

*

Инчи баба;
Кул, сәдәф, инчи баба.
Бу күнүн адамыннан
Нә күс, нә инчи, баба.

*

Инчи мәнәм;
Сән сәдәф, инчи мәнәм
Баш гојуб дизин үстә
Чан версәм инчимәнәм.

*

Инчидән;
Јар, дишләрин инчидән.
Јувамнан ајры дүшдүм,
Одур мәни инчидән.

*

Инчидәнди;
Кәрдәнин инчидәнди.
Үзүн ај, халын улдуз
Дишләрин инчидәнди.

*

Инчидәнсэн;
Чәвахир, инчидәнсэн.
Көзләрин евләр јыхыр,
Баханы инчидәнсэн.

*

Инчидир;
Дәрдин мәни инчидир.
Кәрдәнин биллурданды,
Көрән дејәр инчидир.

*

Инчијәм,
Дүзүлмәмиш инчијәм.
Сәнә нечә инсафды,
Јад әлиндә инчијәм.

*

Инчи сән;
Сәдәф мәнәм, инчи сән.
Горхмарам һеч рәгибдән,
Горхарам сән инчисән.

*

Инчисән;
Чәвахирсән, инчисән.
Ачыгла мәнә бахма,
Мән бахсам, сән инчисән.

*

Истә мәзә;
Вер гәдәһ, истә мәзә.
Саги, гәдәһ верилмәз,
Ичмәјән-истәмәзә.

*

Истәр алма;
Јар мәннән истәр алма.
Чан вердим алма алдым,
Истәр ал, истәр алма.

*

Истәр күл;
Бүлбүл ағлар — истәр күл.
Һәјатын сону өлүм.
Истәр агла, истәр күл.

*

Ич әрдән;
Меј ичирсән, ич әрдән!
Һәп дәрјалар сөндүрмәз,
Гәлб јанарса ичәрдән.

*

Ич әрдән;
Меј ичирсән, ич әрдән.
Бахма үздән күлүрәм,
Јаралыјам ичәрдән.

Чинассызлар

Икимиз бир бәдәник,
Салланыб јол кедәник.

Бизләрә јан бахып-
Ганын шәрбат едәни.

*

Илдә бир;
Бајрам кәлир илдә бир.
Дүнјалар мәним олар,
Сәни көрсәм илдә бир.

*

Инди кәлдим Агдашдан,¹
Көзләрим долду јашдан.
Дедијин аннамадым,
Гонушаг бир дә башдан.

*

Инди кәлдим Мәрдиндән,²
Доландым дам ардындан.
Мунчуг-мунчуг тәр төкдүм,
Һамысын јар дәрдиндән.

*

Инди кәлдим Ласыннан
Чыхдым гәм јувасыннан.
Бүлбүлү күл чыхардыб
Он бир ајын јасыннан.

*

Инчи сәндим һавуша,
Сәрхошам, јерим дөшә.
Јастыгындан күл гохар,
Дөшәкиндән бәнөвшә.

*

Ирана гаршы;
Туран Ирана гаршы.
Гој мәни өлдүрсүнләр,
Гәдрим биләнә гаршы.

*

Истадијим өзүдү,
Һакатыды, сөзүдү.
Мәним белими гыран,
Онун али көзүдү.

*

Ихтијарым;
Баш тачы ихтијарым.
Јарын сона јериши,
Алыбды ихтијарым.

*

Ичдим, буландым, нејлим,
Дағы доландым, нејлим.
Бир бедасыл јар үчүн
Өзүм таландым, нејлим.

*

Ичән олур;
Ичмәјән ичән олур.
Чамыр бадә башына
Һәр кәлән ичән олур.

*

Ичәјдик, мәст олајдыг,
Бадәпәрәст олајдыг.

Дүшмәнләрин рәғмина
Мәннән сән дост олајдыг.

*

Ичмә, бадә бош олур,
Јар долдурса хош олур.
Јенки ешгә дүшәнләр
Шәрабсыз сәрхош олур.

*

Ичмәдим бадә галды,
Һејиф, јар јада галды.
Әсмәди сәһәр јели,
Кәмим дәрјада галды.

*

Ичмәрәм, бадә, сәни,
Вермәрәм јада сәни.
Намәрдин нә һәдди вар,
Зәррәчә дада, сәни.

*

Иш галмады;
Гыш кәлди, иш галмады.
Гәм мәни бөјлә бүкдү –
Ағзымда диш галмады.

*

Ишдә көр;
Тәфтишдә көр, ишдә көр.
Дүшәнин досту олмаз,
Инанмазсан дүшдә көр.

*

Ишдэн кәлир;
Чан, сағлыг ишдэн кәлир.
Җемәк, ичмәк ләззәти,
Доғрусу дишдэн кәлир.

Чинаслы

Үз аја дәјәр;
Һүснүн үз аја дәјәр
Ај вар бир күнә дәјмәз
Күн вар үз аја дәјәр.

*

Јада галды;
Јар кетди, јада галды.
Шаһинлар көчдү бурдан
Јаврулар јада галды.

*

Јад ағлар;
Дәрдә дүшүб јад ағлар.
Фәләкин адәтидир —
Ја күлдүрәр, ја дағлар.

*

Јад ағлар;
Мән ағларам, јад ағлар.
Сифләјә көнүл вермә,
Ја јандырар, ја дағлар.
Торпағ онун башына,
Түрбәсиндә јад ағлар.

*

Ја дағлады;
Ја кәсди, ја дағлады.
Јашасын о дәдәләр,
Әлиндә јад ағлады.

*

Јад ајағын;
Сучу вар јад ајағын.
Бир өлкә мазар олсун, —
Басмасын јад ајағын;
Кор олсун о көзләри,
Једирдир јада јағын.

*

Јада јар;
Јенә дүшдү јада јар.
Мәним бағрым ојубду,
Нечә дејим јада, јар.

*

Јада јар.
Салмаз мәни јада јар,
Чәфасын мән чәкмишәм,
Нәдән ујду јада јар.

*

Јада јар;
Неч демәрәм јада јар.
Мәним кимсәсиз көнлүм,
Фәләк ојар, ја да јар.

*

Јада Кәркүк;
Галыбды јада Кәркүк.
Ган чағлар көзләримдән,
Дүшәндә јада Кәркүк.

*

Јада мәни;
Јар салмаз јада мәни.
Өз охларындан башга,
Охлатдын јада мәни.

*

Јада мәни;
Дост салмаз јада мәни.
Худам бахты пәјлады,
Салмады јада мәни.

*

Јада мэн да;
Душмэрэм јада мэн да.
Тифил кимин ағларам, —
Мәмәни јад әмәндә.

*

Јад дәрди;
Мәндә чохду јад дәрди.
Чумбуткән хидмәт етдим,
Күл ачаркән јад дәрди.

*

Јад едәр;
Көнлүм сәни јад едәр.
Инанма јад сөзүнә,
Һәр нә етсә јад едәр.

*

Јад едим;
Һансы дәрдим јад едим?
Дост биздән үз чевирди,
Мән кимә фәрјад едим?!

*

Јад әлиндә;
Ғалмышыг јад әлиндә.
Бир өлкә виран олсун,
Ғалмасын јад әлиндә.

*

Јад әлиндә;
Өт, бүлбүл, јад әлиндә.
Кәркүкү кавул олсун,
Ғалмасын јад әлиндә.

*

Јад олды;
Кечән күнләр јад олды.
Нә ғәриб дәмә чагдым,
Јар да мәнә јад олды.

*

Јаза нолду;
Ғыш кәлди, јаза нолду?
Алды әлинә гәләм,
Јар бахтым јазан олды.

*

Јаз белә;
Баһар белә, јаз белә.
Катибин нә сучу вар,
Худам демиш јаз белә.

*

Јаз еркән;
Кәлди бизә јаз еркән.
Әлим гәләм тутмады,
Дәрдим јара јазаркән.

*

Јазы билмәм;
Моллајам, јазы билмәм.
Ғышы белә кечирдик,
Бу кәлән јазы билмәм.

*

Јазы буду;
Баһары, јазы буду.
Мән буну кимкән билим,
—Алнымда јазы буду.

*

Јазы вар;
Баһары вар, јазы вар.
Һәр кимизин бәхтиндә,
Бир гаралы јазы вар.

*

Јазы дејил;
Јазылан јазы дејил.
Бу јазыны сән јаздын,
Көнлүм һеч разы дејил.

*

Јазыјдан;
Китабыјдан, јазыјдан.
Көнлүм һеч хош олсун,
Бир гаралы јазыјдан.

*

Јазым ағлар;
Јаз демә, јазым ағлар.
Чикәрдән дағланмынам,
Охујан јазым, ағлар.

*

Јазы сына;
Ғыш битки, јазы сына.
Биләм нә чарә едим,
Бу алымы јазысына.

*

Јајанам;
Атым јохду, јајанам.
Дүшмүшәм гәм өдуни,
Ја гуртулам, ја јанам.

*

Јаман јара;
Јаман дәрд, јаман јара.
Јаманлар јахшы олды,
Биз олдыг јаман јара.
Мәни јардан едәни
Чыхаргсын јаман јара.

*

Јана галдым;
Тутагдым, јана галдым.
Кәнч өмрүм тәләф етдим,
Бир гуру чана галдым.

*

Јан ага;
Ја бәј кәлир, јан ага.
Сијәһ илэк зүлфүнү,
Јел дағытмыш јанага.

*

Јан, ага;
Фәрдин даныш, јан, ага.
Әсди бир бәди сәба
Зүлфүн төкдү јанага.

*

Јана дүшдүм;
Ғыхылдым, јана дүшдүм.
Әввәл санчағдаридим,
Көр һеч јана дүшдүм.

*

Јана дүшүм;
Тутушуб, јана дүшүм.
Эввэл ишим билмәдим,
Гој белә јана дүшүм.

*

Јана-јана;
Мум битәр јана-јана.
Эввэл ишим билсәјдим,
Галмаздым јана, јана.

*

Јана јалғуз;
Мум јанар, јана јалғуз.
Чәми тәкләр чүт олды,
Мән салдым јана јалғуз.

*

Јанан ағлар;
Дәрдә бојанан ағлар.
Ики баш бир јасдыгда;
Эввэл ојанан ағлар.

*

Јана сән;
Нечә дүшдүн јана сән.
Јар горхмусан аһымнан,
Һәсрәт чәкәм, јанасан?

*

Јан бир күн;
Ағла бир күн, јан бир күн.
Илләрчә јада јандын,
Бурах, мәнә јан бир күн—

*

Јанды Кәркүк;
Атәшә јанды Кәркүк.
Онунчин мән ағлырам,
Достаардан јанды Кәркүк.

*

Јанды нишин;
Тутушду, јанды нишин.
Бир јетим, бир дә јохсул
Һәр көздән јанды, нишин.

*

Јандыра;
Чөл отуду јандыра.
Вәфасыз јара ујма,
Сәни о да јандыра.
Мүхәннәсләр карыды,
Дост дүшәркән јан дура.

*

Јанды чаным;
Туташды, јанды чаным.
Әчәл охун атмамыш
Сәрәндә дөндү чаным.

*

Јан дурсун;
Зүлфүн үздән јан дурсун.
Һүснүнә тәнбег ејлә,
Гојма мәни јандырсын.
Әлини вер әлимә,
Рәгиб јансын, јан дурсун.

✱

Јан јердә;
Кәл долашма, јан јердә.
Ишыг ол, мәнфәәт вер,
Мумлар тәкин јан јердә.

✱

Јаннан јана;
Зүлф тоқуб јаннан јана.
Јатарам јухум кәлмәз
Дөнәрәм јаннан јана.

✱

Јара багдан;
Күл дәрдим јара багдан.
Рәғибләр ган ағласын,
Гуртулду јара багдан.

✱

Јара бағлар;
Мәскәнди јара бағлар.
Тәбиб кетсин, јар кәлсин,
Јар јахшы јара бағлар.

✱

Јара бағым;
Дүкүндү јара бағым.
Вар күндә һәркәш¹ јарар,
Дар күндә јара, бағым.

✱

Јара вар;
Чикәримдә јара вар,
Кетдим тәбиб јанына,
Деди: дурма, јара вар.

✱

Јара ғалды;
Дәрд битди, јара ғалды.
Ағламағ пәјым олду,
Кеф, сәфа јара ғалды.

✱

Јар ағлар;
Көрдүм кириб јар, ағлар.
Чан чи кәрдән ајрылды,
Мән ағларам, јар ағлар.

✱

Јарадана вар;
Јалвар, јарадана вар.
Јараданым јар олса,
Бунча јарада нә вар?

✱

Јарадан;
Ғанлар сызлар јарадан.
Гүрбәтин чәтинлијин,
Асан етсин јарадан.

✱

Јарда көзләр;
Алады јарда көзләр.
Олдум овчулар ову,
Синәми јар да көзләр.

✱

Јарадан;
Јухум кәлмәз јарадан.
Ја мәни јара јетир,
Ја ая чаным, јарадан.

*

Јарадан јар;
Чак нештәр јарадан, јар.
Нечә бу көз сәндәди,
Гуртулмам јарадан јар.

*

Јарады,
Чүмлә чаным јарады.
Кетдим јары көрмәјә.
Нә бахды, нә јарады.

*

Јар адым;
Јаз үрәкдә, јар, адым!
Кәл бир аз мәнә јара,
Мән сәнә чох јарадым.

*

Јарадан чаным;
Сызлар јарадан чаным.
Ја чаны чана јетир,
Ја ал јарадан, чаным!

*

Јара дәрдим;
Күл бағдан јара дәрдим.
Бир хәлвәт јер олсајды,
Дејәрдим јара дәрдим.

*

Јара дағлар;
Мәскәнди јара дағлар.
Бир тәбибә раст кәлдим, —
Атәшсиз јара дағлар.

*

Јарады;
Ағ чијәрим јарады.
Инди билдим достум вар,
Дар күнүмдә јарады.

*

Јар ады;
Охумушам јар ады.
Бир вәфасыз дәрдиндән,
Ағ чијәрим јарады.

*

Јара јери;
Тут јолу, јара јери.
Башында јар севдасы,
Көнүлдә јара, јери.

*

Јара јери;
Сызылдар јара јери.
Карван көчдү, јурд ғалды,
Јалваррам јара, јери.
Нә сәннән ох түкәнди,
Нә мәннән јара јери.

*

Јара јүз;
Тәбиб бирди, јара јүз.
Мән сәннән ваз кечмәрәм,
Күндә јесәм јара јүз.

*

Јара јүз;
Тәбиб бирдир, јара јүз.
Ғәбирдә сүмүкләрим
Чеврибдир јара јүз.

*

Јара көзләр;
Ол тәбиб јара, көзләр.
Бир тој олсун, бир бајрам,
Тохунсун јара көзләр.

*

Јар, алады;
Јанагын, јар, алады.
Кирпијин оха дөнүб,
Ғәлбими јаралады.

*

Јар аланды;
Әғлими јар аланды.
Кирпијин чох чалма, јар, —
Чикәрим јараланды.

*

Јар алы;
Бахчадан күл јар алы.
Сәндән башға тәбиб јох,
Ғојма мәни јаралы.

*

Јаралы билир;
Дәрди јаралы билир.
Узун кечә гәдрини
Чанн јаралы билир.

*

Јаралыјам;
Дәрдлијәм, јаралыјам.
Фәғир тәбиб кејләсин,
Әзәлдән јаралыјам.

*

Јаралы чаным;
Сызлар јаралы чаным.
Әзраил, кет ишинә, —
Мәним јар алы чаным!

*

Јаралылар;
Дәрдлиләр, јаралылар.
Тәбиби бурда тандым,
Јыгышсын јаралылар.

*

Јарам, јарам;
Нешдәр вер, јарам, јарам...
Дили дост, гәлби хаин,
Һә дејәр јарам, јарам.

*

Јарама,
Дәрман гојдун јарама.
Дост угрунда чанн вер,
Јад ишинә јарама.

*

Јарам аз;
Дәрдим чохду, јарам аз.
Сән һәр һүснә алданма,
Чох һүсн вар јарамаз.

*

Јарам аз;
Дардим чоҳду, јарам аз.
Вар куну јаным алыр,
Јох кунүмдә јарамаз.

*

Јара мән;
Чох көрмүшәм јара мән.
Јарым вәфалы олса,
Көзүм веррәм јара мән.

*

Јара мәндә;
Дәрд мәндә, јара мәндә.
Гијамәт һәшр олунча,
Ииләр бу јара мәндә.

*

Јара мәнә;
Дәрд мәнә, јара мәнә.
Душмүшәм јад әлинә,
Әлим тут, јара мәнә.

*

Јара мәни;
Јандырмаз јара мәни.
Баш ачыг, ајаг јалын,
Јетирин јара мәни.

*

Јара мәни;
Өлдүрәр јара мәни.
Дәрдимә чарә олар,
Көндәрсән јара мәни.

*

Јара мәни;
Әзибди јара мәни.
Сиздән мид көзләрәм,
Јетири јара мәни.

*

Јара мәни;
Јандырыр јара мәни.
Јохду бир әһли-саваб,
Јетирсин јара мәни.

*

Јара мәни;
Тез јетир јара мәни.
Чикәрим гов олубду,
Әзибди јара мәни.

*

Јара мәннән;
Өт бүлбүл јара мәннән.
Нә сәндән ох түкәнди,
Нә битди јара мәннән.

*

Јара мәннән;
Салам вер јара мәннән.
Тушландым јар охуна,
Кәсилмәз јара мәннән.

*

Јарамы јар;
Кәл дохдур, јарамы јар.
Гәм вермә, јарым, мәнә,
Гәм кәләр јарам ојар.

*

Јарамы сән;
Ојубсан јарамы сән.
Вар күнү јаным алдын,
Дар күнү јарамысан.

*

Јара недим;
Үрәким јара недим.
Булбул күлә јалвары,
Мән билмәм јара недим?

*

Јара сән;
Дост ишинә јара сән.
Јад охујдан охландын,
Сағалмазсан јара, сән!

*

Јарасыз;
Хәстә олмаз јарасыз.
Кор олсун көзүн, фәләк,
Нарам галды јарасыз?

*

Јара сызлар;
Од јанар, јара сызлар.
Мән күлмәм, јаралыјам,
Гој күлсүн јарасызлар.

*

Јара сызлар;
Ох дәјәр, јара сызлар.
Бир јаралы азабын
Нә билдир јарасызлар.

*

Јарасын;
Багла достун јарасын.
Она достум дејәрәм,
Јох күнүмдә јарасын.

*

Јарасын;
Јар баглајыб јарасын.
Мәрд мәрдә јарамаса,
Намәрд нечә јарасын?

*

Јарасын;
Багла достун јарасын.
Она әһбаб дејәрәм,
Бәд күнүмдә јарасын.

*

Јар атмады;
Ох мәнә јар атмады.
Худам көзәл јаратды,
Јар кимин јаратмады.

*

Јар багрым;
Чал нештәрин, јар багрым.
Јад ојду, сағалмамыш,
Нәдән ојур, јар багрым?

*

Јар вары;
Сән недисән, јар, вары?
Бу нә јамин дөвранды —
Мәрд намәрдә јалвары?

*

Јар дагыды;
Синәмдә јар дагыды.
Башымда гәм ләшкәри,
Дағытса, јар дагыды.

*

Јар дајансын;
Синәмә јар дајансын.
Мән чәкдим ешг атәшин,
Гој дүшсүн јар да јансын.

*

Јар дајанды;
Синәмә јар дајанды.
Мән дүшдүјүм атәшә,
Заваллы јар да јанды.

*

Јар дајансын;
Јасдыг гој, јар дајансын.
Көнлүмә атәш дүшдү,
Горхурам јар да јансын.

*

Јар демәз;
Дост бағрыны јар, демәз.
Бир зәррә әгли олан,
Бедасыла јар демәз.

*

Јар демәрәм;
Бағрымы јар демәрәм,
Сәнин кими сифләјә
Доғрансам јар демәрәм.

*

Јар дәрди;
Гөнчә күлү јар дәрди.
Нә заман түкәнәчәк,
Гәлбимдәки јар дәрди.

*

Јар инчидир;
Голбағын, јар, инчидир.
Шүшә ғырыг көнлүмү,
Инчитсә јар инчидир.

*

Јар ичәрдән;
Кәс бағрым, јар ичәрдән.
Көзүм гапыда галды,
Чыхмады јар ичәрдән.

*

Јары галды;
Күн батды, јары галды,
Чохлар чан верди кетди,
Севимли јары галды.

*

Јары гандыр;
Долупду, јары гандыр.
Ел сөзү евләр јыхар,
Кет, өзүн јары гандыр.

*

Јары галды;
Ичмәди, јары галды.
Өзү һәсрәтлә кетди,
Көз јашлы јары галды.

*

Яры гэм;
Саралдыбды яры гэм.
Бир күнэ мэн дүшмүшэм,
Яры дэрдди, яры гэм.

*

Яры яра;
Долдур вер, яры яра.
Сагалар ешг жарасы,
Версэлэр яры яра.

*

Яры жардан;
Долдур вер, яры жардан.
Ах десин, ган тифирсин'
Едэни яры жардан.

*

Яры јолда;
Ким көрүб яры јолда.
Хәјалын олмасајды,
Галардым яры јолда.

*

Яры јоллар;
Кәсилди яры јоллар.
Гурбанам о кимсәјә,
Гүрбәтдән яры јоллар.

*

Яры көррәм;
Һәр күн мән яры көррәм.
О јар мәннән ајрылса,
Өмрүмү яры көррәм.

*

Ярым алма;
Ярым күл, ярым алма.
Алырсан ал бу чаным,
Јазығам ярым алма.

*

Яры мәнә;
Долдур вер, яры мәнә.
Дүнја малын истәмәм,
Версэлэр яры мәнә.

*

Яры мәннән;
Ич, долдур, яры мәннән.
Күл олсун ағ чијәри,
Ким етди яры мәннән.

*

Яры мәнчә;
Ким севәр яры мәнчә.
Мән өлдүм дәрд чәкмәкдән,
Сән дә чәк, яры мәнчә.

*

Яры сән;
Мәндән етмә, яры сән.
Нә сучум, нә күнаһым,
Фәләк, бағрым жарысан.

*

Јар-јара;
Данм бағлар јар-јара.
Додаг титрәр, дил чашар.
Көз тикәндә јар-јара.

*

Јар көзүннән;
Ал сүрмә јар көзүннән.
Инсан дөвләтдән дүшсүн,
Дүшмәсин јар көзүннән.

*

Јар, күлсән;
Јар, гөнчәсән, јар, күлсән.
Һа сәни гәмкин көрдүм,
Гәмкин олма, јар, күл сән.

*

Јар мәни;
Дәрдә салыб јар мәни.
Нә севәр, нә ваз кечәр,
Нә јад ејләр јар мәни.

*

Јар мәни;
Нечин атдын, јар, мәни.
Сучум олса разыјам,
Хәнчәринлә јар мәни.

*

Јар мәни;
Хәнчәрин чәк, јар мәни.
Ујдун елләр сөзүнә,
Гојуб кетдин, јар, мәни!

*

Јар мәни;
Чох ағлатды јар мәни.
Милләтимә кор бахсам,
Гылынчын чал, јар мәни.

*

Јар ову;
Мән олмушам јар ову.
Дәрдинин дәрманыјам,
Тәбиб билмәз јарову!

*

Јар үзүнә ај демә,
Улдуз демә, ај демә.
Һүсни сәни јандырса,
Күл үзүнә «ај» демә.

*

Ја синнән;
Мим әлифдән, ја синнән.
Дүнја, «мәнәм» дејәнин,
Инди кәлдим јасыннан.

*

Ја синнән;
Мим әлифдән, ја синнән;
Бүлбүлү күл чыхардыб
Он бир ајын јасыннан.

*

Јахан јар;
Јандыран јар, јахан јар.
О күн гијамәт гопар,
Мән тутарам јахан, јар!

*

Јердә јаным;
Чүрүдү јердә јаным.
Јар кәлсин јер кәстәрсин,
Дедији јердә јаным.

*

Јери даглар;
Јел кэлэр, јери даглар,
Түтүнүм әриш чыхар,
Аловум јери даглар.

*

Јериди;
Әр јурду, әр јериди.
Кери галан улашмаз,
Јери, әрләр јериди.

*

Јерин ала;
Јар кэлә, јерин ала.
Кәркәсин'нә һәдди вар,
Шаһинин јерин ала.

*

Јери сән;
Демәм белә јери, сән.
Һәр јериш јериш дејил,
Јери титрәт, јери сән.

*

Јер үзүнә;
Су чыхар јер үзүнә.
Худам, намәрд бәшәри
Кәтирмә јер үзүнә.

*

Јол дашдан;
Дөшәнибди јол дашдан.
Нәләр кәлсә башына,
Кәләр хаин јолдашдан.

*

Јүзаға;
Көз галдыр бах, јүзаға.
Дүшмәнимиз таныдыг,
Бојанса да јүз ага.

*

Јүз анахдар;
Јүз ғыфыл, јүз анахдар.
Бағладығын гапыны,
Ачмајыр јүз анахдар.

*

Јүз давар;
Чобан бирди, јүз давар.
Ајаг вар өпүлмәјә,
Тифирмәјә јүз дә вар.

*

Јүздә бир;
Хал севирәм јүздә бир.
Дүшәнин'досту олмаз
Олурса да јүздә бир.

*

Јүздә бир;
Көнүлдә бир, јүздә бир.
Вәфалы дост булунмаз,
Булунса да — јүздә бир

*

Јүздә хал;
Бәнзәр оха јүздә хал.
Кирпикин охлар мәни,
Оннан башга јүздә хал.

*

Јүз доста;
Туриш көстөрмө жүз доста.
Гара күн досту дэјәр
Мин гоһума, жүз доста.

*

Јүз әрмәни;
Јүз кавур, жүз әрмәни.
Бу дөвран белә кетсә,
Агибат үзәр мәни.

*

Јүз әрмәни,
Јүз кавур, жүз әрмәни.
Јар мәни сәдәф едәр,
Кәскүнә дүзәр мәни.
Дост көнлү, дүшмән гәһри
Агибат үзәр мәни.

*

Јүз ил јаз;
Јүз ил баһар, жүз ил јаз.
Һүснүн кими күл ачмаз,
Дөвран кетсә жүз ил јаз.

*

Јүз инчиди;
Јүз сәдәф, жүз инчиди.
Өпсәм додаг севинәр,
Дишләсәм жүз инчиди.

*

Јүз инчиди;
Јүз сәдәф, жүз инчиди.
Мән јары бир инчитмәм,
Јар мәни жүз инчиди.

*

Јүз инчиди;
Јүз сәдәф, жүз инчиди.
Јанағында бир хал вар,
Гијмәти жүз инчиди.

*

Јүз јара;
Тәбиб бирди, жүз јара.
Сечдијим јардан кечмәм,
Күндә јесәм жүз јара.

*

Јүз, јара;
Синәмдә вар жүз јара.
Лејланын бир зүлфүнү,
Мәчкун вермәз жүз јара.

*

Јүз јара;
Мин дәрдим вар, жүз јара.
Әмәјин һечә кедәр,
Намәрдә сән жүз јара.

*

Јүз јаралар;
Бир хәнчәр жүз јаралар.
Дост мәни белә көрсә,
Сич јо лар, жүз јаралар.

*

Јүз јердән;
Јаралыјам жүз јердән.
Сәнсиз јарам сағалмаз,
Тәбиб кәлсә жүз јердән.

*

Јүз оху;
Бир јајы вар, жүз оху.
Биләнә бир сөз јетәр,
Билмәјәнә жүз оху.

*

Јүз һасары;
Нәрчимди жүз һасары.
Мәрдин бир әл көлкәси,
Намәрдин жүз һасары.

Чинассызлар

*

Јагыш јағар, көл олар,
Қарван кечәр, јол олар.
Көзүм јары көрәндә
Дилим тутмаз, лал олар.

*

Јагыш јағар көлләрә,
Бүлбүл гонар күлләрә.
Мәним вәфасыз јарым
Салыб мәни чөлләрә.

*

Јазды јарым;
Охуду, јазды јарым,
Мәнә вәфасыз чыхды,
Үрәким әзди јарым.

*

Јазыды;
Ғышы дејил, јазыды.
Рәғиб дәрдә дүшүбдү, —
Һәлә онун азыды.

*

Јазма јарым;
Бағлајыб јазма јарым.
Мән сәнә көңүл вердим,
Үрәким әзмә, јарым.

*

Јаз кәләр тез совушар,
Јарым күллә говушар.
Јар јанагын көстәрсә,
Бүлбүл күлдән совушар.

*

Јајлыгым ғалды бағда,
Бағлар көк олан чағда;
Әкиним долу вурду, —
Һасилә јетән чағда.

*

Јајлымына;
Јаз кедәр јајлымына.
Мән ағларам, јар ағлар,
Кәлдик јол ајрымына.

*

Јанагын күлә бәнзәр,
Зүлфүн сүмбүлә бәнзәр;
Билдир бир күн көрмүшәм,
Бу күн о күнә бәнзәр.

*

Јана-јана кул олдум,
Бир эсмэра гул олдум.
Гуш дили билмэз идим,
Багында бүлбүл олдум.

Јандырды күнэш мәни,
Күнөјиндэ дөш мәни.
Бир јандан ел тә'нәси,
Бир јандан јолдаш мәни.

*

Јара вар;
Үрәјимдэ јара вар.
Зәнн етмәм бу дүнјада,
Мәннән бәхти гара вар.

*

Јара демәм;
Јарам вар, јара демәм.
Кечирдијимиз күнләри
Ассалар дара, демәм.

*

Јара дәрди,
Синәмдэ јара дәрди.
Јарда вәфа олсајды,
Јарама чар едәрди.

*

Јаралиндым јатмадым,
Јарам тумар етмәдим.
Чох нијјәтләр тутмушдум,
Һеч бирингә јетмәдим.

*

Јараларым ојулду,
Ғабыг тутду сојулду;
Мән сәни хәлвәт севдим,
Билмәм нечә дујулду.

*

Јаралыјам;
Дәрдлијәм, јаралыјам.
Һәр кәлән һалым сәрар,
Бир бахты гаралыјам.

*

Јара мәндә;
Дәрд мәндә, јара мәндә.
Ағыл-фикир гојмады
Ғаш-көзү гара мәндә.
Башым алыб кедәрәм,
Ғалмады чара мәндә.

*

Јары дағлар;
Бәзәнмиш јары дағлар
Түтүнүм¹ әришә чыхыб
Аловун јери дағлар

*

Јарын ала көзләри,
Баша бәла көзләри;
Горхум вар дүшүм өлүм,
Јада гала көзләри.

*

Јары көндәрдим јола,
Көзләри дола-дола,

Танрым, бир булуд көндөр,
Ярыма көлкө ола.

*

Ярымдын өзү ширин,
Сэлэшэр сөзү ширин
Гашына хэтт чэкибди
Кирпики, көзү ширин.

*

Яр жарам ојду кетди,
Чубугун сайды кетди.
Шаһинлэр балаларын
Лувада гојду кетди.

*

Ярын өзүнө гурбан,
Ширин сөзүнө гурбан.
Бојагчыда бојаныб,
Гара көзүнө гурбан.

*

Яр кечэлэр;
Мэнэ зинһар кечэлэр.
Ај чыхды, үлкэр батды,
Чыхмады яр кечэлэр.

*

Ярнагына;
Гуш сонуб жарнагына,
Кэлмишәм кизли-кизли,
Кирмишәм жар багына.

*

Гашылды башын сона,
Гөләмди гашын сона.

Көлө јалгыз кэлибсэн,
Һаны јолдашын сона?

*

Јетим кээкән олу,
Үрәк эзәкән олу.
Дәкма јетим көнлүнә,
Данм күсәкән олу.

*

Јоллары дағлар олду,
Дүшмәнләр ағлар олду.
Ярым кээдији јерләр
Бағчалар, бағлар олду.

*

Јулдыз чыхар, шан верәр,
Көзәлләр нишан верәр.
Чохлар көзәл дәрдиннән
Ајаг үстә чан верәр.

*

Јүз јол вар;
Јүз тәппә вар, јүз јол вар.
Худам билдикин ејләр,
Сән фәләјә јүз јалвар.

*

Јухудады;
Хумар көз јухудады.
Тәләсмә, дәлли көнүл,
Мураз верән худады.

*

Јухум кәлмәз;
Јатарам, јухум кәлмәз.
Күндә јүз катиб көндәр,
Дәрдим и јаза билмәз.

Чинаслы

*

Камалы кәм;
Әгли кәм, камалы кәм.
Аләм мүлкә маликди,
Мән һүснүнә маликәм.

*

Камалым;
Алдын әглим, камалым.
Рәзибин көзү чыхсын,
Гоҗмаз сәннән кам алым.

*

Касад олмаз;
Зүлф узун, касад олмаз.
Намәрдин мин лохмасын
Гоҗсан бир, каса долмаз.

*

Кечди мәннән;
Бу илләр кечди мәннән.
Олдум хубләра көрпү,
Һәр кәлән кечди мәннән.

*

Кечә билмәм;
Су дәрин, кечә билмәм.
Севмишәм саф көнүлдән,
Јар сәннән кечә билмәм.

*

Кәсәр аҗы;
Аҗ чыхар, кәсәр аҗы.
Ал кирмә, көз едәләр,
Јашыл кир, кәсәр аҗы.
Дедим чохалт мәһәббәти,
Демәдим кәс араҗы.

*

Ким ағлар;
Гәриб бахтын ким ағлар.
Ағла, көзләрим, ағла.
Сәннән башға ким ағлар!

*

Кимә, кедим;
Кимим вар, кимә кедим.
Бу дәрди худам вериб,
Дәрмана кимә кедим.

*

Кими көзләр;
Аһ чәкиб кими кәзләр.
Гашын кими гаш олмаз
Көзләрин кими көзләр.

*

Ким җарар;
Мәрд синәсин ким җарар.

Јохсул, дүшкүн бир мәрдә
Мәрддән башга ким јарар.

*

Ким сәдат;
Ким талибди, ким сәдит.
Олан мәнә олубду,
Гој етмәсин кимсә дад.

*

Ким сәнәмди;
Ким шаһды, ким сәнәмди.
Кизли агла, көзләрим,
Билмәсин кимсә нәмди.

*

Кимсәсизә;
Рәһм елә кимсәсизә.
Нә сиздән кәлән олду,
Нә биздән кимсә сизә.

Чинассызлар

*

Кабаб көз евин јыхар,
Сүрмә көз евин јыхар.
Бир чан бир чаны севсә
Ахыр өз евин јыхар.

*

Кабаб-көз етдијимди,
Сүрмә көз етдијимди.
Гој белә чаным чыхсын
Һамсы өз етдијимди.

*

Кабаб көзијлә ағлар.
Сүрмә көзүјлә ағлар.
Чамыр онун башына,
Хырхыз өзијлә ағлар.

*

Кабаб көзүм долусу,
Сүрмә көзүм долусу;
Өлмәјәјдим көрәјдим
Бир дә көзүм долусу.

*

Кабабы көз өлдүрәр,
Сүрмәни көз өлдүрәр.
Икид вар ғылынч кәсмәз,
Бир тә'нә сөз өлдүрәр.

*

Кабабын көзү јанар,
Сүрмәнин көзү јанар.
Достуну јада сатан,
Ағибәт өзү јанар.

*

Кабабчыјам, көзүм јох,
Шал сатырам, безим јох.
Мән әхлағын бәјәндим,
Чамалынди көзүм јох.

*

Камана дөндү;
Ғашлар камана дөндү.
Јар биздән үз дөндәрди,
Мәкәр замана дөндү.

*

Каман айры;
Гаш айры, каман айры.
Гој рәгибләр шад олсун
Кәздик бир заман айры.

*

Каманыды.
Гаш-көзүн каманыды.
Мәрдләр баш алды кетди,
Намәрдләр заманыды.

*

Каман сызлар;
Ох сызлар, каман сызлар.
Камаллы дост гәдрини
Нә билир камалсызлар.

*

Каман сынды;
Ох сынды, каман сынды.
Һүснүн замандарыјам,
Үстүмә заман сынды.

*

Кана кәлдим;
Кана, мәканә кәлдим.
Әскидән бәзирканам,
Јенки түкана кәлдим.

*

Кар хошду;
Сәнәт хошду, кар хошду.
Мән чикәрдән јанмышам,
Аләм дејәр сәрхошду.

*

Кешди бизим чағымыз,
Хәзәл олды бағымыз;
Јел олды, јағыш олды,
Төкүлдү јапрағымыз.

*

Кешкә дәвриш олајдым,
Гызыл кирмиш олајдым.
Ајда бир, һәфтәдә бир —
Јары көрмүш олајдым.

*

Кәриз јолу дүз кедәр,
Бөлүк-бөлүк гыз кедәр;
Мән јарымн ташырам,
Булага јалғуз кедәр.

*

Кәриз[†] јолу инчәди,
Күлү пәнчә-пәнчәди;
Демә сиздән ирагам;
Бу севда өлүнчәди.

*

Кәрклүкүм сәкмијинчә,
Көз јашы төкмијинчә.
Дост достун гәдрин билмәз
Ајрылыг чәкмијинчә.

*

Кәркүкдә дағлар көрдүм,
Мејвәсиз бағлар көрдүм;
Кәлдим бағы долашдым,
Бағбаны ағлар көрдүм.

*

Кәркүкдән кечир Хаса,
Хаса багыбды јаса.
Кәркүкү виран етди
Јад ајаг баса-баса.

*

Кәркүкүм, веран Кәркүк,
Алты нефт верән Кәркүк.
Алэмә хејир вердин,
Бизә гәм верән Кәркүк.

*

Кәркүкүн алты бағлар,
Ғар јағар сәки бағлар.
Мурадлы мурад алыб,
Мурадсыз һәр күн ағлар.

*

Кәркүкүн алты хырман,
Ғәтлимә чыхды фәрман;
Јарым ки көјнәк кириб;
Бири дәрд, бири дәрман.

*

Кәркүкүн ғаласыјам,
Дибиндә лаласыјам.
Бурдан бир көздә кечди,
Мән онун көләсијәм.

*

Кәркүкүм хәстә Кәркүк,
Шәрбәти тасда Кәркүк;
Аләм тојда, түннүкдә,
Сән ғалдын јасда Кәркүк.

*

Кәркүкүм, ширин Кәркүк.
Јарасы ирин Кәркүк.
Дәсә Ғаф дагы әрир,
Дәрдинин бирин Кәркүк.

*

Кәркүкүн јолларында,
Чимәјдим көлләриндә.
Бир чүт голбағ олајдым
Јарымын голларында.

*

Кәсәм әлин;
Хырхызын кәсәм әлин.
Јар сәнә хаин чыхды,
Сән оннан кәс әмәлин.

*

Кәтан көјнәк, бәдән дәр;
Мәни гојуб кедән јар.
Әввәл белә декилдин,
Сәни бир өкрәдән вар.

*

Кәтан көјнәк дизиндән,
Күл јагыры үзүндән;
Үзүн дөндәр бир өпүм
О сүрмәли көзүндән.

*

Кәтан көјнәк диздән јар,
Һәјам алдын үздән јар.
Ујма елләр сөзүнә,
Ајаг кәсмә биздән јар.

*

Ким тутду;
Ким јэхәди, ким тутду.
Бурда бир бикәс өлдү.
Биләм јасы ким тутду.

*

Кифри-Хурмату јолу,
Бир көздә сагы, солу.
Шәрәфли инсан оду
Даим тутар дүз јолу.

*

Көз олар;
Атәш јанар, көз олар.
Һәр кәс севдәја дүшсә,
Синәси көз-көз олар

*

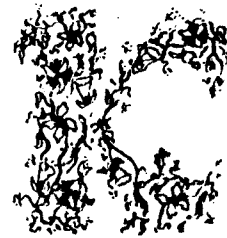
Көнлүм гәрәнфил истәр,
Бүлбүл гөнчә күл истәр;
Әлләнмәмиш будахтан,
Гохланмамыш күл истәр.

*

Көрпүјә паша бахар;
Алтуна, даша бахар.
Дүшмән көрсә көз ғырпар,
Дост көрсә баша бахар.

*

Күнчдә чанаг олајдым,
Јара гонаг олајдым.
Јарын, кәлән јолунда
Савыг булаг олајдым.

Чинаслы

*

Кечә гал;
Әклән биздә, кечә гал.
Минмә намәрд атына,
Јајан јери, кечә гил.

*

Кеч әләр;
Дәрдим гәрбил, кеч әләр.
Мән сәннән ајрылалы,
Јуху билмәм кечәләр.

*

Кечә мәндә;
Дәрд артар кечә мәндә.
Тифил кимин ағлырам
Ләбләрин кеч әмәндә.

*

Кәнч Әлиди;
Бир голу гөнчәлиди.
Һарда бир гәриб көрсән
Елә бил кәнчәлиди.

*

Көздән гара,
Сүрмәди көздән гара.
Бир сүрмәсиз көз көрдүм,
Сүрмәли көздән гара.

*

Көз дајагы;
Сүрмәди көз дајагы.
Јар бизә мейман олса,
Јандыррам көздә јагы.

*

Көз дә вар;
Сүрмә дә вар, көз дә вар.
Көз вар зијарәт олур,
Кор олмалы көз дә вар.

*

Көздәсэн;
Көнүлдәсэн, көздәсэн.
Олма јамана јолдаш,
Хар оларсан көздә сән.

*

Көзәл ајаз;
Көзәл ғыш, көзәл ајаз.
Худама чох јалваррам;
Нәсибим көзәлә јаз.

*

Көзәл алма;
Көзәл күл, көзәм алма,
Алырсан бир әсил ал,
Бедасыл көзәл алма.

*

Көз әлә;
Јаш төкүбдү, көз әлә.
Әмәјин һечә кедәр,
Көнүл вермә көзәлә.

*

Көз әлә;
Бахмагдады, көз әлә.
Өзүмү гурбан етдим,
Бир вәфасыз көзәлә.

*

Көз әлимдә;
Галыбды көз әлимдә.
Дүнјанын ләззәтини
Булмушам көзәлимдә.

*

Көзә јар;
Сүрмә чәкиб көзә јар.
Отурағын диз-дизә,
Көз тикәјин көзә, јар.

*

Көзәл ов;
Көзәл овчу, көзәл ов,
Овда гулунч олмушам,
Кәл, гулунчум, көзәл, ов.

*

Көзәл овлар;
Овчулар көзәл овлар.
Баға јад овчу кириб,
Ахтарыр, көзәл овлар.

*

Көз ичиннән;
Су чошар көз ичиннән;
Олајдым сүрмәданын,
Өпәјдим көз ичиннән.

*

Көзләмәкдән,
Ким билир көзләмәкдән.
Көзүмдә нур галмады,
Јар јолун көзләмәкдән.

*

Көзләр, көзләр,
Көзләрим көзләр-көзләр.
Чикәрим көз-көз олуб,
Јарыны көзләр, көзләр.

*

Көзләр мәни,
Јар орда көзләр мәни.
Мәни топлар јыхмазды.
Јыхыбды көзләр мәни.

*

Жөзү кәм;
Қиршији кәм, көзү кәм.
Сән дәрдли, мән јаралы —
Нечә сәнә көзүкәм!

*

Көзүм долусу;
Сүрмә көзүм долусу.
Өлмәјәјдим көрәјдим,
Бир дә көзүм долусу.

*

Көр дүкүнү;
Ач синәм, көр дүкүнү.
Намәрддә сөз әкләнмәз,
Мәрд демәз көрдүкүнү.

*

Көрсә дал;
Гонар бүлбүл, көрсә дал.
Көз дәллал, көнүл сәрраф,
Бәкәнкинән, көрсәд, ал.

*

Күвәнкәз;
Бағда битәр күвәнкәз.¹
Нә малын вәфасы вар,
Нә һүснүнә күвән кәз.

*

Күл адамлар;
Көчәнләр, күл адамлар.
Бүлбүл көксүн хар јыртар
Ганыны күлә дамлар.

*

Күл адамлар;
Хас сәһбәт, күл адамлар.
Бүлбүлүн көз јашлары
Сәһәрдән күлә дамлар.

*

Күл алды;
Сахсы мави, күл алды.
Варды бәс бир хам әглим,
Ону да бир күл алды.

*

Күл алы,
Багбан-багдан күл алы.
Өзүн күл, сачын жарнаг,
Јанагын да күл алы.

*

Күл архасы;
Чумбутду күл архасы.
Көр нә зүмләр етди,
Јусифә Зүлејхасы.

*

Күл дејәрләр,
Дәрдим вар, күл дејәрләр.
Билмирәм нә һесабды,
Тикана күл дејәрләр.

*

Күл дәрди;
Бағнадин јар күл дәрди.
Бағбаны иш гочалдар,
Бүлбүлү дә күл дәрди.

*

Күл дүкүнү;
Чумбутду күл дүкүнү.
Кәл, фәләк, исбат ејлә,
Көнлүмүн күлдүкүнү.

*

Күлә бәндәм;
Бүлбүләм, күлә бәндәм.
Мән бурда дајанмаздым,
Бир ширин дилә бәндәм.

*

Күл әмбәри;
Күл әкдим, күл әнбәри.
Залым фәләк гојмады
Дојунча күләм бары.

*

Күл әлләр;
Багда бағбан күл әлләр,
Бир икид јохсул олса,
Сөјләдәлләр, күләлләр.

*

Күлән аз;
Аглајан чох, күлән аз,
Ендим јар бахчасына,
Бүлбүл едир күлә наз.

*

Күләнә;
Аглајана, күләнә.
Гуш дили анламырам,
Бүлбүл дејәр күлә нә?

*

Күлә нә;
Бүлбүлә нә, күлә нә.
Мән гәмкин олдугумчин
Јан бахырам күләнә.

*

Күлә сән;
Јурд, бәнзисән күлә сән.
Кечсин бу ғыш мөвсүмү,
Бир јаз кәлсин, күләсән.

*

Күлэ сәри;
Бүлбүл вер күлэ сәри.
Багымы хэзан вурду,
Гоҗмады күл эсәри.

*

Күлэ чан;
Бүлбүлэ чан, күлэ чан.
Күлүн өмрү аз олур,
Нечә вердин күлэ чан.

*

Күлэ чан вер;
Ол бүлбүл, күлэ чан вер.
Дост сәндән чан диләрсә,
Сән күлэ-күлэ чан вер.

*

Күлэ чан;
Бүлбүлэ чан, күлэ чан.
Сән бүлбүлдән буну сөр,
Нечә верди күлэ чан?

*

Күл јери;
Баг-бағчады күл јери.
Рәгиби көрәндә јар.
Сән алдырма, күл, јери.

*

Күл Кәркүк;
Гәнчә Әрбил, күл Кәркүк.
Әрбил сәнә гардашды,
Әл-әлә вер күл, Кәркүк.

*

Күл мәнәм;
Бүлбүл сәнсэн, күл мәнәм.
Башына анд ичмишәм,
Сән күлмәсән күлмәнәм.
Сәксән сәккиз будагда,
Дохсан доггуз күл мәнәм.

*

Күл онун;
Бүлбүл онун, күл онун.
Багда бир бүлбүл өлүб,
Ганлысыды күл онун.

*

Күл сајар;
Багда бағбан күл сајар.
Әглими башдан алар.
Әкәр мәнә күлсә јар.

*

Күлүм вај;
Бүлбүлүм вај, күлүм вај.
Нә дедим күсдү јенә,
Бу лал олмуш дилим вај.

*

Күлүм мән;
Бағбанынам, күлүм, мән.
Ағламағы билирәм,
Өјрәг мәни, күлүм мән.

*

Күлүм мәним;
Чумбутду күлүм мәним.

Сән кетсән күлсүз галлам,
Ким олар күлүм мәним.

*

Күлүм мән;
Аглайым мән, күлүм мән.
Чумбут икән башардым,
Бағбанынам, күлүм, мән.

*

Күлүмнән;
Бүлбүлүмнән, күлүмнән.
Күсдүрдүм, жола салдым,
Бу лал олмуш дилимнән.

*

Күлүмсән;
Чумбутумсан, күлүмсән.
Мән әкдим, мән бечәрдим,
Кимин олдун, күлүм, сән?

*

Күлүм сынды;
Бүлбүлүм, күлүм сынды.
Дост көрдү бир аһ чәкди,
Дүшмән бир күлүмсүндү.

*

Күл шәнди;
Бүлбүл гәмкин, күл шәнди.
Кәркүкә бир әји бах,
Һәр јери бир күлшәнди.

*

Күнаһы вар;
Сучу вар, күнаһы вар.

Јар онунчун инчәлиб,
Ардынча күн аһы вар.

*

Күнаһымнан;
Худам, кеч күнаһымнан.
Чикәрдән бир аһ чәксәм,
Тутулар күн аһымнан.

*

Күнаһымы;
Бағышла күнаһымы.
Дејилләр күн тутулуб
Ешидиб күн аһымы.

*

Күндә мән;
Көлкәдә сән, күндә мән.
Илдә гурбан бир олар,
Гурбанынам күндә мән.

*

Күн доланды;
Ај чыхды, күн доланды.
Мәним бу ширин өмрүм,
Бир күлүјчүн таланды.

*

Күнә бахдым;
Көз тикдим, күнә бахдым.
Гара күнләр силлинди,
Чыхды ағ күнә бахтым.

*

Күнә бахдым;
Көлкәдә күнә бахдым.

О күндөн жар кедәни
Дүшдү нис күнә бахдым.

*

Күнә булбул;
Дүшүбдү күнә булбул.
Багда күлүн итириб,
Тапмаз јер, гона булбул.

*

Күнә дүшдүм;
Көлкәдән күнә дүшдүм.
Хәбәр вер залым јара,
Дедики күнә дүшдүм.

*

Күн әридәр;
Гар јагар, күн әридәр.
Гылынч кәсмәјән әри, —
Бир гара күн әридәр.

*

Күнләр көрдүк;
Ағладыг, күнләр көрдүк.
Чох сәбрлә бәкләдик,
Истәнән күнләр көрдүк.

*

Күнү дағлар;
Ај чыхар күнү дағлар.
Анадан ајры галан
Јетими күнү дағлар.

*

Күнүм Кәркүк;
Улдузум, күнүм Кәркүк.
Мән сәндән ајрылалы,
Ил олуб күнүм, Кәркүк!

*

Күнү кәләр;
Дәм кедәр, күнү кәләр.
Тәләсмә, дәлли көнүл,
Интигам күнү кәләр.

Чинассызлар

*

Кедирсән мәни апар,
Јохса гијамәт гонар.
Ардычча көзүм јашы
Өнүнчә селләр ахар.

*

Кә кедәк бурдан артух,
Баш ачух, јәхә јыртых.
Мән дедим гәм азалсын,
Гәм кәлди, гәмнән артух.

*

Кә кедәк Ишндә, көзүм,
Ишндә, Киришндә көзүм.
Арар, севдикин тапмаз,
Јаш төкәр күндә көзүм.

*

Кэ кетмэ, еви хараб,
Лэбиндэн иштим шэраб.
Багын, бостанын көзэл,
Лазыг, багбанын хараб.

*

Кэнэ¹ кирдин агы сэн,
Мэнэ вурдун дагы сэн.
Бүлбүл, багбанын өлсүн,
Виран гөјдун багы сэн.
Зүлфүн кими инчэлтдин,
Мэним кими дагы сэн.
Көндүмүн эјлэнчэси,
Көзүмүн чырагы сэн.

*

Кэнэ кирдин агы сэн,
Вур синэмэ дагы сэн.
Көндүмүн эјлэнчэси
Өмрүмүн ортагы сэн.
Учуртдун бүлбүллэри
Веран етдин багы сэн.
Баһар булуту кимин
Белэ билдим јагысан.
Инчэлтдин гылча гөјдун
Мэним кими дагы сэн.

*

Кечэлэр, зар кечэлэр;
Мэнэ зинһар кечэлэр.
Ај батды, үкэр чыхды,
Кэлмэди јар, кечэлэр.

*

Кечэлэр эсэс мэнэм,
Бенэва бикэс мэнэм
Чан вердим, чэфа чэкдим,
Эмаки эбэс мэнэм.

*

Кечэлэр күндүз кимин,
Мум јанар јулдуз кимин.
Һэр јадыма дүшэндэ
Мэн эрирэм дуз кимин.

*

Кирмишэм алларымы,
Ачмышам голларымы;
Сэнэ доғру кэлирэм,
Баглама јолларымы.

*

Көз дәрдини;
Сүрмэ, чэк көз дәрдини.
Кедин кабабдан сөрүн,
О билир көз дәрдини.

*

Көзэ дэјэр,
Күмүш мил, көзэ дэјэр.
Зүлфүн эчэм инэји,
Телин Тэбриза дэјэр.
Јанагын лалэ дагы,
Халын нәркизэ дэјэр.
Достум, мүхәннэт олма,
Лабүд үз-үзэ дэјэр.

*

Көзэл енди;
Көз ейдим, көзэл енди.
Рәгиби жарни көрдүм,
Үстүмдө көз элденди.

*

Көзэлдө күзкү нејләр,
Баи бағлар; күзкү нејләр.
Гәм јемә, ики көзүм,
Гәм сәни үзкүн ејләр.

*

Көз јувасы;
Сүрмәди көз јувасы;
Һәр ким јува дагыдыр,
Дагыдыр өз јувасы.

*

Көзәлим, аста јери,
Баи бармағ үстә јери.
Дабанын басма јерә,
Бис синәм үстә јери.

*

Көзләрим кечәндәди,
Мәһәббәт сечәндәди;
Јүк агыр, мәнзил праг,
Тамаша көчәндәди.

*

Көзләрим, нә дәмдәсэн?
Ачыл, көнүл, гәмдәсэн.
Мән сәнин аләминдә,
Сән өзкә аләмдәсэн.

*

Көзләрим нәм ичиндә,
Көвлүм бу дәм ичиндә;
Аләм күләр, ојнашар,
Мән галдым гәм ичиндә.

*

Көзләрим нәм олубду,
Кирпиким чәм олубду;
Мән сәннән ајрыланы
Једиким гәм олубду.

*

Көзүн кәсмә көзүмнән,
Һикмәтимнән, сөзүмнән.
Бир бахышда бајылдым,
Әғлим кетди өзүмнән.

*

Көкдә јулдуз шан верди,
Јарам чошду ган верди.
Чохлар көзәл дәрдиннән
Ајағ үстә чан верди;
Јар мәни јохсул көрдү,
Үз чевирди, јан верди.

*

Көкдә улдуз сарыды
Әл јетмәз јухарыды.
Үзүнә печә чәкән
Ја корду, ја гарыды.

*

Көкдә јулдуз әллиди,
Һәр әллиси бәллиди

Кизли севда чаканин
Көзлэриннэн бэллиди.

*

Көл јеринә;
Гах, кедәк көл јеринә.
Кетдим күлү көрмәјә,
Тикан вар, күл јеринә.

*

Көрдүм күчәдә сәни,
Сијан кечәдә сәни;
Истирәм бир аһ чәким, -
Аһым һеч едә сәни.

*

Көр милләти;
Ач көзүн көр милләти.
Кефдән сәфаја далсан,
Көрәрсән кор милләти.

*

Күлә бүлбүл;
Јарашыр күлә бүлбүл.
Чумбутун нә сучу вар,
Кәлмәјир дилә бүлбүл.

*

Күлә јандым;
Чумбута, күлә јандым.
Кәрәм ағлады јанды,
Мән күлә-күлә јандым.

*

Күлә хар;
Сармашыбды күлә хар.
Гурбанам ал јанаға,
Тәр јеринә күлә гохар.

*

Кул јарасы;
Бүлбүлдә кул јарасы.
Хәнчәр јери сагалар,
Сагалмаз дил јарасы.

*

Кул јердә;
Бүлбүл далда, кул јердә.
Сән чахмағ ол, мән кибрит,
Кәјанағын бир јердә.

*

Кул тикәнә;
Сармашыб кул тикәнә.
Аләм көзүн тикибдир
Мән көзүмү тикәнә.
Мән сәннән ваз кечмәрәм
Мәкәр өмрүм түкәнә.

*

Күн батды, гаш гаралды;
Дидәмдә јаш гаралды.

Мәним аһу-зарымнан
Даг јанды, даи гаралды.

*

Күн кедәр;
Заман галар, күн кедәр.
Ешгинә мән јанмышам,
Горхурам әлдән кедәр.

Лејли сән, нә Лејлисән;
Кимә салдын мејли сән.
Сән бәјәндин, сән севдин,
Һәлә дә килејлисән.

*

Лајласыз;
Ушаг јатмаз лајласыз.
Әсли Кәрәмсиз олмаз,
Нечә олум Лејлисыз.

*

Лала дәрдим;
Күл дәрдим, лала дәрдим.
Јохду бир әһли-саваб,
Көнлүмнән ала дәрдим.

*

Лала сәрхош;
Күл сәрхош, лала сәрхош.
Бир ева гонаг олдум,
Бешикдә бала сәрхош.
Кетдим налбәнд јанына,
Мых чахар нала сәрхош.

*

Лејли диләр;
Јатыбды, Лејли диләр.
Вургун јуху салыбды,
Мәннән бир Лејли диләр.

Чинаслы

*

Мангалада;
Од јанар мангалада.¹
Һагдан нечә рәвады,
Јар бурда, мән халада.

*

Мејдан аглар;
Мәрд дүшәр, мејдан аглар.
Мејчи намәрд олурса,
Меј аглар, мејдән аглар.

*

Мејданда,
Мәрдләр кәзәр мејданда.
Мән сәрхош, саги сәрхош,
Меј дә сәрхош мејданда.

*

Мејдан алар;
Меј кәлиб мејдан алар.
Бир дәјәрсиз вахт кәләр,
Бедасыл мејдан алар.

*

Мејдә нә вар;
 Меј билир мејдә нә вар.
 Ичмәјән, әснәмәјән,
 Нә билир мејдә, нә вар.

*

Мејдә нә вар;
 Әр билир мејдә нә вар.
 Мин атын, ал сидунын,
 Икидсән мејдәна вар.

*

Мән давар;
 Сән гәссаб ол, мән давар.
 Синәм әттар түкәни
 Нәр нә десән, мән дә вар.

*

Мән дајаным;
 Көксүн ач, мән дајаным.
 Нүснүн көрән јанармыш,
 Гој көрүм, мән дә јаным.

*

Мән дајаным;
 Ач нүснүн, мән дајаным.
 Кәрәм ешгиндән јанды,
 Горхурам мән дә јаным.

*

Мән дә јетим;
 Сән өксүз, мән дә јетим.
 Минибсән ешг атына,
 Јаваш сүр, мән дә јетим.

*

Мәндилимнән;
 Сил көзүм мәндилимнән.
 Әслими инкар етмәм,
 Күвәнинәм мән дилимнән.

*

Мәнә јар;
 Ал алманы, мәнә, јар.
 Аләм кефдә-дамагда,
 Гәм олубду мәнә јар.

*

Мән јетим;
 Јар бабалы, мән јетим.
 Минибсән ешг атына,
 Аһәстә сүр, мән јетим.

*

Мәрд јеринә;
 Чан веррәм мәрд јеринә.
 Башы галхмајан намәрд,
 Кирибди мәрд јеринә.

*

Мәрдә нәди;
 Гәм, чәфа мәрдә нәди.
 Асимандан даш јағса
 Мәрдаңә мәрданәди.

*

Мәрдә сәри;
 Долдур вер мәрдә сәри.
 Дүнјаны намәрд алыб,
 Аз галыб мәрд әсәри

Мәрдә тасы;
 Долдур вер мәрдә тасы.
 Бир икид икид олмаз,
 Олмаса мәрд атасы.

Мин дә бир;
 Ал атыны, мин дә бир.
 Вәфалы дост булунмаз,
 Булунса да — миндә бир.

Мин оху;
 Ат каманнан мин оху.
 Биләнә бир нәрдә чал
 Билмәјәнә мин оху.

Чинассызлар

Маралысан;
 Бу дагын маралысан.
 Гөјмадын бир көз ачам,
 Саг гөјдун һарамы сән?

Мәзә ганлы;
 Меј ганлы, мәзә ганлы.
 Горхурам дүшәм өләм,
 Јеримдә кәзә ганлы.

Мәккә вар;
 Мәдинә вар, Мәккә вар.
 Нүснүнә мән әј дәмәм,
 Әј үзүндә ләкә вар.

Мән белә бир һазинәм
 Гәмнән долуб һазинәм;
 Белә охланмамышам
 Бир дә галхыб кәзинәм.

Мәндә гәм;
 Мәндә мөһнәт, мәндә гәм.
 Бу чанымдакы гәмә
 Дајанарсам, мән дағам.

Мән дә күләм;
 Сән булбул, мән дә күләм.
 Күлсүн көнлү шид олан,
 Күн кәләр мән дә күләм.

Мән дәрдим;
 Күлү багдан мән дәрдим.
 Јар дәрд билән олсајды,
 Ашкар едәрдим дәрдим.

Мәндә «чагыр!» дејәлләр,
 Чагырсам нә дејәлләр.
 Чагырсам, адын версәм,
 Она севди дејәлләр.

*

Мәни бу дәм өлдүрәр,
Зулфләри хәм өлдүрәр.
Бу дөвран белә кетсә,
Мәрдләри гәм өлдүрәр.

*

Мәни бир илан чалды,
Дилими билән чалды.
Дили дост, гәлби хашн,
Үзүмә күлән чалды.

*

Мәни вурду бир дашдан¹,
Дидәм долубду јашдан;
Билмирәм һара кедим,
Мән бу бәләлы башдан.

*

Мәни көрдү, күлдү јар;
Дәрдлисијдим билди јар.
Ачды гулач голларын,
Көз јашымы силди јар.

*

Мәним бу варсыз көнлүм,
Багчасыз-барсыз көнлүм;
Көр кимләрдән ајрылыб,
Күләр бу арсыз көнлүм.

*

Мәним бу гара бахтым,
Аг олмаз гара бахтым;
Әзраил синәм үстә,
Дөндүм бир јара бахтым.

*

Мәним мәсканым дагды,
Күләлү-сејранлы бағды.
Һәр ким јар ешгин чәксә,
Ким дејәр чаны сағды.

*

Мән јандым јана галдым,
Өлмәдим кәнә галдым;
Таландым дост угрунда,
Бу сјру чана галдым —

*

Мән нејним, өзүм нејним;
Бу дәрдә дөзүм нејним.
Од сәннән, одун мәннән,
Јандырым өзүм нејним.

*

Мән сәннән һаша дөнүм,
Дөнәрсәм, даша дөнүм.
Тәшриф елә, кәл бизә,
Мән галхым баша дөнүм.

*

Мәрһәбан бизә дәкәр,
Көзүн јүз көзә дәкәр;
Вәфасыз олма, көзәл,
Ахыр үз-үзә дәкәр.

*

Мәсчидди эзан јери,
Ач бугчан, бәзән јери.
Көзләрим ган аглајыр,
Көрдү јар кәзән јери.

*

Мис дежиләм;
Алтунам, мис дежиләм.
О јар мәним архамды.
Мән кимсәсиз дежиләм.

*

Моллајам, азмамышам,
Мән гәләт јазмамышам.
Гујуну газан дүшәр,
Мән гују газмамышам.

*

Накәс дәрди;
Чанда вар накәс дәрди.
Мән әкдим, мән бечәрдим,
Күлүмү накәс дәрди.

*

Намәрди зар;
Алы вар, намәрди вар.
Мәрдәри ғылынч кәсмәз,
Кәсәрсә намәрди вар.

*

Намәрдидир;
Ачан кул намәрдидир!
Она гәһрәман демәм,
Јоман күн намәрд едир.

*

Намәрди;
Ал мәндили намәрди.
Баши бәла кәтирәр,
Архадашың намәрди.

*

Начара;
Тәбиб нејләр начара.
Бир дәрдә мән дүшмүшәм,
Нә дарман вар, нә чари

*

Начар аглама;
Күндүр кечәр, аглама.
Бу гапыны баглајан
Бир күн ачар, аглама.

*

Нашы күл.
Нашы булбул, ناشы күл.
Бир күлдүн эглим алдын.
Бир дә белә ناشы күл.
Сән күлсән аләм күләр,
Өмрүмүн јолдашы, күл.

*

Нашы тәбиб;
Јарам ојнашы, тәбиб.
Јарамы сән ојнатдын,
Ојунлар башы тәбиб.

*

Нечә дағлар;
Нечә дүз, нечә дағлар.
Кәл чәк бу ајрылығы
Көр үрәк нечә дағлар.

*

Нечә дағлар;
Нечә гар, нечә дағлар.
Кәл чәк севди дәрдини,
Көр сәни нечә дағлар.

*

Нечә дағлар;
Гаршыда нечә дағлар.
Јетим јанагы билир,
Көз јашы нечә дағлар.

*

Нечә дөнүм;
Ел јатсын, кечә дөнүм.
Јанына сағ кәлмишәм,
Јаралы нечә дөнүм?

*

Нечә көзләр;
Нечә гаи, нечә көзләр.
Бир көз кирпик чаларса
Јар јолун нечә көзләр.

*

Нечә дојар;
Гар дағдан нечә дојар.
Лејлајчин Мәчнун олан,
Ешгиндән нечә дојар?

*

Нечә сајым;
Дәрдим чох, нечә сајым.
Сәнсиз кечән күнләри
Өмүрдән нечә сајым?

*

Нә бағ вар;
Нә бағбан вар, нә бағ вар.
Чөлләрдә јараландым,
Нә бағлајан, нә бағ вар?

✱

Нэ дады;
Нэ дузу вар, нэ дады.
Гэлбим белэ виранды,
Нэ аһы вар, нэ дады.

✱

Нэдэн ағлар;
Гаралыб нэдэн ағлар.
Таралыҗам ағламай,
Тарасыз нэдэн ағлар?

✱

Нэ дэнди;
Нэ бугдады, нэ дэнди.
Ичәрим алавлыды
Ешг јандырыр нэдәнди?

✱

Нэ дәрдиң;
Нэ дәрманың, нэ дәрдиң,
Таныман бағ сувардым,
Гәмдән бағи нэ дәрдиң?!

✱

Нэ залым;
Нэ кафырсан, нэ залым.
Наздарлығ^е көрүамншәм,
Назназ күлдән наз алым.

✱

Нэ јазды;
Нэ баһарды, нэ јазды.
Тарсыз кечән кун эрия
Биләм фәләк нэ јазды.

✱

Нәм алар;
Сүнбүл судан нәм алар.
Руһум јара вермишәм,
Фәләк кәлсә, нәәм¹ алар?!

✱

Нәм арды;
Долу јағар, нәм арды.
Бах фәләккин ишинә,
Мәрд едибди нәмәрди.

✱

Нәм дијар;
Гуру дијар, нәм дијар.
О күндән ајрылмышам,
Һәр күн көзүм нәмди, јар!

✱

Нә мејдан;
Мејчи сәрхош, нә мејдан.
Алыб намәрд дүнјаны,
Нә мәрд галыб, нә мејдан.

✱

Нә саға;
Нә сола бах, нә саға.
Дохдур нә чарә етсин,
Ешгә јанан насаға?

✱

Нә сағлар;
Нә хәстәләр, нә сағлар.
Мәндә севки дәрди вар,
Јар олмаса нә, сағлар?

*

Нэ тахды;
 Јар бојнуна нэ тахды.
 Инсана эјлик галыр, —
 Нэ парасы, нэ тахты.

Чинассызлар

*

Намаз дәрди;
 Чанда вар намаз дәрди.
 Алами дәрд өлдүрәр,
 Мәни анламаз дәрди.

*

Намәрд адам;
 Мәрд олмаз намәрд адам.
 Јуз или бир дэггәдә,
 Неч едәр намәрд адам.

*

Намәрд эли;
 Неч тутма намәрд эли.
 Мәрд эли ездәр тикәр,
 Ев јыхар намәрд эли.

*

Намәрдә мәрд;
 Ким дејәр намәрдә мәрд?
 Гијамәт онда гопар,
 Баш эјәр намәрдә мәрд.

*

Намәрдә чал;
 Чәк хәнчәр, намәрдә чал.

Гијамәт онда гопар
 Мәрд гопсын намәрд ачар.

*

Нарынч ағачы суда;
 Бирин эј, бирин буда.
 Биз сиздән гыз алмышыг,
 Олмушуг гајын-гуда.

*

Нарынчым вар, лимим вар,
 Сәнә лаиғ күлүм вар.
 Узун бој, сары сачлы,
 Сәннән башга кимим вар.

*

Нарынчы дәстәләдим,
 Дибиндә хәстәләдим
 Дили дост, гәлби хашн;
 Өзүмә дост еләдим.

*

Нарынчым дилим-дилим,
 Кә оту, мәним күлүм.
 Арханча нә демишәм,
 Лал олсун мәним дилим.

*

Нар кимин ојдун мәни,
 Јаралы гојдун мәни.
 Гаш гәссаб, кирик пычаг,
 Көз көрә сојдун мәни.

*

Нејлим сәнә;
 Дүшүбдү мејлим сәнә.

Мән дөһсәм көңүл дөнмәз,
Сән дөһсән нејлим сәндә?

*

Нечин кечдин гаршымдан, —
Әглим алдын башымдан,
Синәндә бөстәя әкдим,
Сувардым көз јашымдан.

*

Нечә кечим;
Бу судан нечә кечим.
Дүнјаны намәрд алыб,
Мәрдләри нечә сечим?

*

Нәдән алар;
Кәм агыл, нәдән алар.
Бир гуш бир фага гонса,
Ја өләр, ја дән алар.

*

Нә дузу;
Нә шәкәри, нә дузу.
Олмаз вәфасыз јарын
Нә астары, нә үзү.

*

Нә дүнја камымчады,
Нә ешг мәрамымчады.
Нејним фани дүнјаны,
Әчәл һә ардымчады.

*

Нә чарам вар;
Нә сағалмаз јарам вар;
Чаналан чаным алар,
Чан вермәм нә чарәм вар.

Чинаслы

Очағын;
Даим јансын очағын,
Өвладың гејдиндә гал
Кор олмасын очағын.

*

О бағлар;
Жараларым о бағлар.
Бұлбұл көчдү, күл галды,
Веран олду о бағлар.

*

Оба жаздан;
Хошланыр оба жаздан.
Чәннәт бағында олсам,
Ваз кечмәм о бајаздан.

*

Оба хандан;
Ел бәји, оба хандан.
Өлдүм, ган аланым јох,
Ганым ал о бахандан.

*

Оба ханы;
Ел бәји, оба ханы.
Ја мәни јара јетир,
Ја јандыр о баханы.

*

О гатманы;
Бојатдын о гатманы.
Душман сөзүнә ујдун,
Сән етдин овгат мәни.

*

О дағлар;
О думанлар, о дағлар.
Көзүмнән чыхан јашым;
Дәрдим билсә, о да ағлар.

*

Ода дүшәр;
Чатлајып ода дүшәр.
Мәни бу дәрдә салан.
Күн кәләр о да дүшәр.

*

О да јанар;
Од дүшәр ода јанар.
Мәним бу ешг одума,
Күн кәлсә, о да јанар.

*

Ода јандым;
Атәшсиз ода јандым.
Кимсә бу дәрди чәкмәз,
Билмәм нечә дајандым?

*

Ода јанды;
Үрәким ода јанды.
Аһым дәрјаја дүшдү,
Балыглар суда јанды.
Су сәндим ода, сәнсүн,
Сәндијим су да јанды.

*

Ода јандыр;
Ев гәншәр, ода јандыр.
Ја һүснүн мәнә көстәр,
Ја мәни ода јандыр.

*

О да кирјан;
Мән кирјан, о да кирјан.

Мэн дедим бир көзэл сев,
Демэдим ода кир, јан.

*

О даы;
Булбүл севэр о даы.
Агибат кибрит көнлүм
Јар аһыннан од алы.

*

Ода мәни;
Јандырын ода мәни.
Мэн јалгыз севмәмишәм,
Севинди о да мәни.
Һәшрә кимин көзләрәм,
Көзләрсә о да мәни.

*

О да сәни;
Чох севэр о да сәни.
Намәрдә бел бағлама,
Јандырап ода сәни.

*

Ода сәнин;
Ев сәнин, ода сәнин.
Мал кетди, чаным галыб,
Истирсән о да сәнин.

*

Оду гэм;
Мәни алды, оду, гэм.
Јетим бир очаг гуруб;
Сују, дәни, оду гэм.

*

Одуна мән;
Јанмышам одуна мән.
Билсәјдим нә диндәсэн,
Дөнәрдим о динә мән.

*

О дүјүнләр;
О тојлар, о дүјүнләр.
Биләјдин бу күнләр вар,
Чох ағлардым о күнләр.

*

Ојаг аслан;
Бизимди ојаг аслан.
Өлүјә бәнзәр јатан,
Јатмајан — ојаг аслан.

*

О јағ аз;
Бир чырагчүн о јағ аз.
Бу дүнјанын өзүндә
Јатан чохду, ојағ аз.

*

Ој ағам;
Ода дүшдүм, ојағам.
Аләм гәмсиз јатыбды,
Мән гәмлијәм, ојағам.

*

Ој, ағам;
Бәхти гара, ој, ағам!
Јарын һүснүн көрәли,
Кечә-күндүз ојағам.

*

О жагды;
О чырагды, о жагды.
Јатан аслан да олса,
Фүрсәт булан ојагды.

*

О јагы вурар;
Фитил о јагы вурар.
Јатан фүрсәт буларса,
Галхар ојагы вурар.

*

Ој ағын;
Сај гарасын, ој ағын.
Әски мәшһур бир сөздү:
Фүрсәт даим ојағын.

*

О јағ олур;
Мән фитил, о јағ олур.
Гој јатсын шад оланлар,
Дәрдлиләр ојағ олур.

*

Ојана билмәм;
Јатыб ојана билмәм.
Мин дәрдин дәрманьјам,
Јарсыз дајана билмәм.

*

О јанан;
Һәсрәт чәкәр ојанан.
Бүлбүлнән күлә бәнзәр,
Һәм бу јанан, о јанан.

*

О јананда;
Мум јанар о јананда.
Әсмәри өп јухуда,
Инкар ет ојананда.

*

Ојан јери;
Јухудан ојан јери.
Әли балталы ојмаз,
Көзләрин ојан јери.

*

Ојан јери;
Галх, силкин, ојан, јери.
Јүз ил сел кәлсә ојмаз,
Бир күн гәм ојан јери.

*

Ојан Кәркүк!
Јарамы ојан Кәркүк!
Күн чыхды, ел ојанды
Сән дә бир ојан, Кәркүк.

*

Ојанмадајам;
Јатыб ојанмадајам.
Әзәлдән вургунунам,
Јенки о јанмадајам.

*

Ојанмадајам;
Јатыб-ојанмадајам.
Тифилкән охланмышам,
Һәлә о јанмадајам.

*

Ојанмаз;
Ојадырам ојанмаз.
Һәр кимиз бир атәшдә,
Мән јанырам, о јанмаз.

*

О јанса;
Мән јанарам о јанса.
Чәм чаггалдан чөл олар,
Әкәр аслан ојанса.

*

Ојан сән;
Јараларым ојан сән.
Гаршыда гара күн вар,
Нә јатдын, галх, ојан сән.

*

О јарам;
Көз-көз олуб о јарам.
Бир көз јара хор бахса,
Бармаг салыб ојарам.
Кетсәм, јүз ил кәлмәсәм,
Јенә кәлсәм о јарам.

*

Ојар инди;
Јар бағрым ојар инди.
Сөзү сағ, шәрти бүтүн;
Булунмаз о јар инди.

*

О јар көзүн;
Ким көрүб о јар көзүн.

Аслан күчүннән дүшсә,
Гарынча ојар көзүн.

*

О јар мәни;
Көзләјир о јар мәни.
Нејләмишәм фәләкә,
Ичәрдән ојар мәни.

*

О јар сәнә;
Маилди о јар сәнә.
Гаралар гәм кәтирәр,
Бәјаз кир, ујар сәнә.

*

Ојатды;
Мән ојандым, о јатды.
Јад газды ки, мән јатам.
Мәзарымда о јатды.

*

О јатмаға,
Һејранам о јатмаға.
Сәһәр јухсуннан дојмаз,
Гыјмарам ојатмаға.

*

О јатсын;
Сајыг мәнәм, о јатсын.
Далдым сијаһ сачлара,
Үзә сүртсүн, ојатсын.

*

Она сат;
Доггуза ал, она сат.

Гүһун элдэн кедиртмә,
Јар алыркән она сат.

*

Он давар;
Бир гәссабды, он давар.
Өмрүм сона јетинчә,
Мәним көзүм онда вар.

*

О тахды;
Гөл бојума о тахды.
Бир тахт зәлым севәрсә,
Гыр, парчала о тахты.

*

Ох алды;
Каман алды, ох алды.
Мәни дәрбәдәр салан
Илал гашды, о халды.

*

О хал јери;
Синәндә о хал, јери.
Көзәл сыјрылды кетди,
Овчусан ох, ал, јери.

*

О ханлар;
*Қимсәсизди о ханлар.
Тәбибә дәрдин демә,
Гәләб јарасын ох анлар.

*

Ох дајанды;
Синәмә ох дајанды.

Багрымын алавыннан
Атылан ох да јанды.

*

Ох элдән;
Јерә дүшмәз ох элдән.
Әғлим, фикрим кедибди
Јанагдакы о халдан.

*

Ох сызлар;
Қаман сызлар, ох сызлар.
Синәмин атәшиннән
Мәнә дәјән ох сызлар.

*

Оху башдан;
Ач китаб оху башдан.
Јараданым јар олса,
Кечиррәм оху дашдан.

*

Охујанды;
Јазанды, охујанды.
Јад мәнә бир ох вурду,
Аһымнан оху јанды.

*

Охујанды;
Јар китаб охујанды.
Ох атды мәни вурсун,
Синәмдә оху јанды.

*

Охујаным;
Јох мәктуб охујаным.

Јар сөзүн һәр кәс билмәз,
Кәл өзүн оху јаным.

*

Охујаннар;
Дәрс верән, охујаннар.
Дүшмән синәми көзләр,
Дост исә оху јаннар.

*

Оху јара;
Ач китаб, оху јара.
Синәмдә јер галмады,
Мәкәр ох-оху јара?

*

Оху јардан,
Ач китаб, оху јардан.
Јад овчу вурду, кетди.
Чәкмәди оху јардан.

*

Оху јардан;
Ач китаб, оху јардан.
Кор олајдын, јад овчу,
Вурдун, чәк оху јардан.

*

Охујарды;
Ач китаб оху, јарды.
Синәмдә јер галмады,
Кәлән ох-оху јарды.

*

Охум вар;
Каманым вар, охум вар.

Ох дәјмәдән охландым,
Ахтан-вахтан охум вар.

*

Охуна чан;
Сусузду охуна чан.
Јар охуну атанда,
Чан веррәм охуна, чан.

*

Оху сән;
Ач китабы, оху сән.
Синәмдә јер галмады,
Нә атырсан оху сән?

*

Оху тәр;
Каманы тәр, оху тәр.
Атма көнлүм евинә,
Гәм түнлүкдү, ох итәр.

*

Оху тәр,
Каманы тәр, оху тәр.
Қирпик чалма, көзләрим,
Көз өнүндән ох итәр.

*

Ох үчүн;
Каман сызлар ох үчүн.
Мәни вуран јад овчу
Лабүд дөнәр охујчүн.

Чинассызлар

*

Обасы, торпагыјам;
Ағачда јарпагыјам.
Бир көзәл күл гохларам,
Мән онун сач багыјам.

*

Овун овутмаз мәни,
Мејлин совутмаз мәни.
Овдурарсан сән овут,
Кимсә овутмаз мәни.

*

Овчујам дағ ичиндә,
Күлүм вар бағ ичиндә.
Мән дә бир фитил кимин
Говруладум јағ ичиндә.

*

Овчулугдан,
Хонланнам овчулугдан.
Нә овчу багдан билир,
Нә багбан овчулугдан.

*

Овчу маралы олум;
Ох вур, јаралы олум.
Биләјдим һаралысан,
Мән дә оралы олум.

*

Оғлунам, адым Аббас;
Мән өлсәм ким тутар јас.
Гыз галдырсын, гыз гојсун,
Кәлиндәр гылсын намаз.

*

Оғланам адым Гасым,
Бир гызда вар һәвәсим.
Бојуна баха-баха,
Галды гуру гәфәсим.

*

Оғланам, адым Будаг,
Мәскәнимди чәнли дағ.
Мән марал овчусујам,
Бу дағ олмасын, о дағ.

*

Оғланам адым Зејнал,
Көр фәләк бизә нејләр.
Кимијә јар верибди,
Кимини јардан ејләр.

*

Оғланам, адым Әли,
Кејяшнәм тирмә шалы.
Сәни мәнә версәләр,
Нејлирәм дүнја малы.

*

Оғланам адым Һашым;
Он бешиди мәним јашым.
Ағибәт мән өлүрсәм,
Гызлар биширсин ашым.

*

Оглан кэээр арх үстә,
Мәрмәр белин чарх үстә.
Бир чүт шамама сечдим,
Ленки төкмүш таг үстә.

*

Оглан дежиләм, гызам;
Ај дежиләм, улдузам.
Дурма согаг башында,
Кәл ичәри, јалгызам.

*

Оглан, јайлыгын һаны?
Дурмаз бармагым ганы.
Мәним севдиким сәнсэн,
Сәнин севдикин һаны?

*

Оглан, јери ишинә;
Әглин чевир башына,
Мән онлардан дежиләм,
Јанаг верәм дишинә.

*

О дама мәни;
Тапшыр о дама мәни.
Чөп јығдым, јува јандым,
Худам, будама мәни.

*

Ојагы нејләр,
Јатан ојагы нејләр.
Ичәрдән јаралыјам,
Јазым бојагы нејләр?

*

Ојана билмәм;
Јатсам ојана билмәм.
Чох дәрдрә дөзәрдим,
Сәнсиз дајана билмәм.

*

Ојан күл;
Ојан бүлбүл, ојан күл.
Мән бурда ган ағлырам,
Сән јастыга дајан күл.

*

Ојанмаз;
Ојадырам, ојанмаз.
Үрәким гәм јувасы,
Бајгуш кирсә дајанмаз.

*

О јар мәним мурадым,
Вер мурадым, кәс дадым.
Мән ашигәм, кәзәрәм,
Дәлли гојублар адым.

*

Ојма јар;
Көз-көз бағрым ојма, јар.
Чикәр јананын мәнәм,
Хах сөзүнә ујма јар.

*

Ојнадын, тутдун мәни,
Ојунда утдун мәни.
Ујдун елләр сөзүнә,
На тез унутдун мәни?

*

О күнә көнүл;
Һәсрәт о күнә, көнүл.
Нә јолдаш ол, нә гардаш, —
Өзүн әкәнә көнүл.

*

Олаштым чајда сәнә,
Нә јаман вајда сәнә.
Галсам нәфим тохунар,
Өлсәм нә фијда сәнә?

*

О сандыг;
О ғыфылды, о сандыг.
Әсилә чаным гурбан,
Бедасылдан усандыг.

*

Ох оха дәјәр, кечәр.
Синәмдән сәкәр, кечәр.
Нәмәрдләр, мәрд мејданы,
Көрсә баши әкәр кечәр.

*

О халы;
О хәјалы, о халы.
Дилимнән галдырајдым
Јанағындан о халы.

*

Оху сына;
Ал јайы, оху сына

Мән бураја кәлмәздим,
Кәлдим күл гохусуна.

*

Оху сынсын;
Ач синән, оху сынсын.
Сән дајан күл ағача,
Күлә дә гоху синсин.

Чинаслы

*

Өз агам;
Фикрин саф ет, кәз, агам.
Мәһәббәт өлүнчәди,
Демә көздән узагам.

*

Өз јагыјдан;
Мум јанар өз јагыјдан.
Сәрим о јара гурбан,
Кәләр өз ајагыјдан.

*

Өз күнүмә;
Ағларам өз күнүмә.
Рәгиб әлимә дүшсә,
Саларам өз күнүмә.

*

Өзү дүшәр;
Тут бишәр, өзү дүшәр.
Кәл дәјмә сәрхоша сән,
Јыхылар, өзү дүшәр.

*

Өк өзүн;
Чох көзәлсән, өк өзүн,
Әгли башыннан кедәр,
Һәр ким көрсә о көзүн.

*

Өлән дәм;
Өлән саат, өлән дәм.
Көзләрим бағламајын,
Јары көрүм өләндәм.

*

Өлүм вар;
Дирим варса, өлүм вар.
Әгилсиз јада салмаз,
Архасынча өлүм вар.

Чинассызлар

*

Өз етдијимди;
Қабаб көз етдијимди,
Гој белә чаным чыхсын,
Һамсы өз етдијимди.

*

Өз нәнәм;
Һарны долу сөз нәнәм.
Ел ағлар, гәләт ағлар,
Гој ағласын өз нәнәм.

*

Өзү кечәр;
Һәр јердә сөзү кечәр.
Кечмәз фәгир алтуну,
Зәнкинин јези кечәр.

*

Өзүм нејним;
Бу дәрдә дөзүм нејним.
Од сәннән, одун мәннән,
Јанырам өзүм, нејним?

*

Өзүн билмәз,
Сәләшәр, сөзүн билмәз.
Кедәр булаг башына,
Булагын көзүн билмәз.

*

Өлдүм ган агламагдан,
Чан-чикәр дагламагдан.
Тәбибдә мәлһәм битди,
Јарамы багламагдан.

*

Өмәријәм охумуш,
Ғаш кирпикдән чохимиш.
Сән мәни јандырмысан,
Сәндә мүрвәт јохимиш.
Башым аллам кедәрәм,
Чүнки гәдрим јохимиш.
Кимсә дәд соран јохду,
Бурда зүлүм чохимиш.
Севдадан башым чыхмаз
Бу елми јар охумуш.

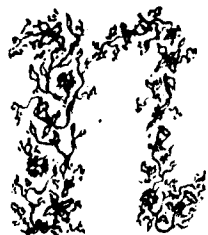
Көз авчы, ғашын каман,
Кирпикләрин охимиш.
Белә һәсрәтдән бахдын,
Билдим дәрдин чохимиш.

*

Өпә билим үзүннән,
О сүрмәли көзүннән.
Мәни башдан гандырды,
Аннамадым сөзүннән.

*

Өртмәсин;
Көзәлләр үз өртмәсин.
Ғызлар түрбәми газсын,
Кәлин гојсун өртмәсин.

Чинассыз

*

Паша гахар;¹
Гуш гонар даша, гахар.
Онујнан јолдаш олма,
Егдијин баша гахар.

*

Пәнчәрэдән шүшәсэн,
Сыјрыласан, дүшәсэн.
Умарам о худадан;
Јар көзүннән дүшәсэн.

*

Пәнчәрэдән даш кәләр,
Хумар көздән јаш кәләр;
Севәни севәнә вер,
Аллаһа да хош кәләр.

*

Пәнчәрәмиз мәрчаннан,
Гәһвә кәлир финчаннан.
Сән дур играрын үстә,
Мән ваз кечдим бу чаннан.

*

Пәримә мәним;
Дәкмә пәримә мәним.
Бу севда нә севдајды,
Енди сәримә мәним.

*

Портағал дилим-дилим,
Дәрилиб мәним күлүм;
Мән күлүмә нә дедим,
Гурусун ағзым-дилим.

Чинаслы

*

Разы чан;
Разы тәбиб, разы чан.
Бу дәрди јар верибди,
Нечә олмаз разы чан.

*

Рәһмә кәл;
Инсафа кәл, рәһмә кәл.
Кавурсан, ол мүсәлман
Мүсәлмансан рәһмә кәл.

Чинассызлар

*

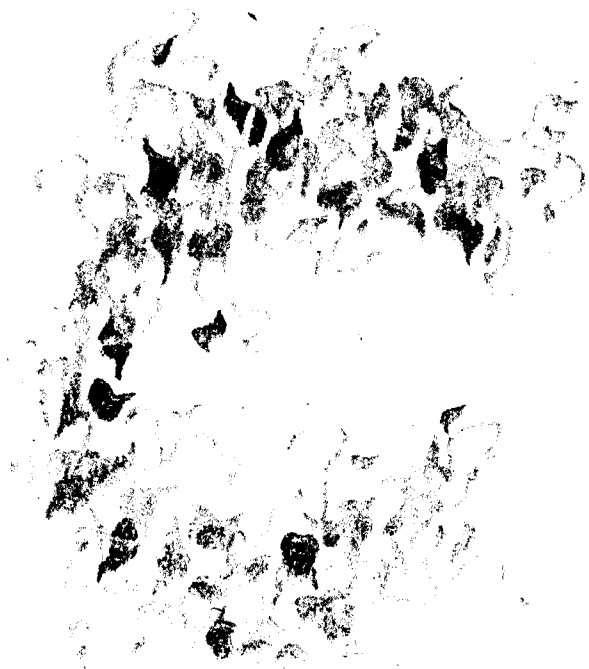
Рејһан әктим күликән
Дибиндә долу тикән
Кә јарым сармашағын
Сән күл, мән бүлбүликән.

*

Рәгиб дәрдин беш олсун
Бешикән он беш олсун
Дүшәсэн уча дагдан
Бојнун хурдахаи олсун.
Јорғанын чагыр тикән.
Дөшәјин чим даи олсун.

*

Рәгиби чајда көрдүм,
Күнүнү вајда көрдүм.
Көз кор, дил лал, ајаг шил
Үчүн бир ајда көрдүм.

Чинаслы

Сона көлдә бир үздү.
Бир чалханды, бир үздү.
Үзүн гој үзүм үстә
Көрән десин бир үздү.

*

Сағды јар;
Хәстә мәнәм, сағды јар.
Ләбиннән ичдијими,
Көзләримнән сағды јар.

*

Саја дағлар;
Гуш учду саја¹, дағлар.
Тор гуруб, ов гачырдыб,
Көрдүм бир сајад ағлар.

*

Сачаг арды;
Кәррәнди сачаг арды.
Ај батса күн гаралар,
Гара күн сач агарды.

*

Сәксән ајат;
Сәксән һәрф, сәксән ајат.
Өмрүн чатды сәксәнә,
Сәксәнә-сәксәнә јат.

*

Сәксән дүкүн;
Синәмдә сәксән дүкүн.
Һүснүн мејдана кәлди,
Ај батды, сәксәнди күн.

*

Сән дајан;
Јар синәмә сән дајан.
Оғрунча јанан достун,
Атәшинә сән дә јан.

*

Сэндэ күл;
Мэндэ чумбут, сэндэ күл.
На ағлысан, көзләрим,
Алам кими сән дә күл.

*

Сәнә дағлар;
Гар јағар сәнә, дағлар.
Тутајдым дост элиндән,
Чыхајдым сәнә, дағлар.

*

Сәнә дағлар;
Гар јағар, сәнә дағлар.
Әлимдә әрзи һалым,
Гојнумда сәнәд ағлар.

*

Сәнә дал;
Булбүл гонар, сәнә дал.
Мән сәнин, сән дә мәним,
Кә дилимнән сәнәд ал.

*

Сәнә кәлсин;
Ај кетсин, сәнә кәлсин.
Рәғибә кәлән дөвран,
Долансын сәнә кәлсин.

*

Сәнәм дәрди;
Чанда вар сәнәм дәрди.
Әгил, фикир-күлцјкән
Оңу да сәнәм дәрди.

*

Сәнәм еј;
Сәрв бојлум, сәнәм, еј.
Көзләрин махмур көрдүм,
Ким ичиртди сәнә меј?!

*

Сәнәми сал;
Һаггы тут, сәнәми сал.
Дүнјаны чох доландым,
Булмадым сәнә мисал.

*

Сәнәм сәнсиз;
Кәзәрәм, сәнәм, сәнсиз;
Һарда бир гәриб көрсән,
Белә бил мәнәм сәнсиз.

*

Сәнчә мал;
Кимсәдә јох сәнчә мал.
Ај онунчүн кизләниб,
Көстәрибсән сән чамал.

*

Сәрин ајаз;
Хош кечә, сәрин ајаз.
Доста кәлән гәзаны,
Дүшмәнин сәринә јаз.

*

Синә кәрәк;
Синәм тәк синә кәрәк.
Мәним тәк гәм евлинин,
Кулмәк нәсинә кәрәк.

*

Сына мѣни;
Сев мѣни, сына мѣни.
Мѣн севдим, мѣн сынадым,
Сѣн дѣ сев, сына мѣни.

*

Сых мѣни;
Дѣрзи бичѣр сыхмѣни.
Ач голларын, Кѣркүкүм,
Гучагына сых мѣни.

*

Сона галды;
Газ учду, сона галды.
Һѣр дѣрдли дѣрман тапды,
Мѣнимки сона галды.

*

Сона кимин;
Кѣлдѣжѣм сона кимин.
Бир вѣфалы јѣр кѣрсѣн,
Тут, салма сона кимин.

*

Сонам кѣлдѣ јүз дѣнѣр,
Јүз чалханар, јүз дѣнѣр.
Кѣтмѣ кѣзүм ѣнүннѣн;
Кѣз кѣрмѣсѣ јүз дѣнѣр.

*

Сѣздѣ гал;
Сѣһбѣтдѣ гал, сѣздѣ гал.
Ел сѣзү евлѣр јыхар,
Мѣн дѣдијим сѣздѣ гал.

*

Су да ағлар;
Од јанса, су да ағлар.
Дѣрјана дѣрдим дѣсѣм
Балығлар суда ағлар.

*

Суда дағлар;
Кѣрүнүр суда дағлар.
Јаманды фѣлѣк оху,
Балығы суда дағлар.

*

Су чағырды;
Сусузлар су чағырды.²
Бѣјнуна алма сучу,
Јүклѣнмѣ, суч ағырды.

*

Су чағлады;
Сел кѣлди, су чағлады.
Һѣнигѣт һаким олду,
Аһ чѣкди, суч ағлады.

*

Су чѣмѣннѣн;
Су чыхар, су, чѣмѣннѣн.
Јарым сучумнан кѣчсѣ,
Ким сорар сучу мѣннѣн?

*

Сүрмѣ мѣни;
Чѣк кѣзѣ сүрмѣ, мѣни.
Дѣскидѣн ѣмѣкдарам,
Ғапындан сүрмѣ мѣни.

*

Сүсәни;
Сү көкәртмиш сүсәни.
Кечмә намәрд көрүсүниңи,
Гој анарсын сү сәни.

Чинассызлар

*

Сабәһ ојанды булбул,
Дала дајанды булбул.
Көрдү гәһчә дәрилиб,
Гәһрә бојанды булбул.

*

Сағи, бадән бош олды,
Ичәпләр сәрхәш олды.
Бү көр олмаш көзләрим,
Бир дә јари туш олды.

*

Сағи, нијалә нуркин,
Јар кириб гәһәб күркүн;
Бир бедәсәд јарийини,
Көдәрдим баба мүлкүн.

*

Сағ олмаз;
Алаһи дејил, сағ олмаз.
Мирадым намәрд охи,
Јери салыр, сағалмаз.

*

Садәсин;
Ичдим мәјин садәсин.
Галмадым гүрбәт елдә,
Алдым Кәркүк сәдәсын.

*

Сары гавын датлыды,
Көзәл севән дәрдлиди.
Севирсән сев әсмәри,
Әсмәр марһәмәтлиди.

*

Сејидим, садә сејид,
Долдур вер бадә сејид.
Гапын мураз гапысы,
Кәлмишәм дада, сејид.

*

Сәксәни;
Өмүр кечди сәксәни.
Сахлајнан, сүмүк дашы,
Динләмәсин сәк сәни.

*

Сәксән, маралым, сәксә,
Сән бир чамалы пәксән.
Намы тәкләр чүт олды,
Сән ниши белә тәксән?!

*

Сән кедәни ил олды,
Гурру бағлар күл олды.
Јолуну бәкдәмәкдән,
Ағ чикәрим күл олды.

*

Сэнин бу хаса зүлфүн,
Сыгмаз бир таса зүлфүн.
Каһ чыхар сейран едэр,
Каһ батар јаса зүлфүн.

*

Сэн мэним мүршүдүм јар,
Ач гојнун, үшүдүм, јар;
«Дард» сөјлө «чан» дејим мэн,
Бир сәсин ешидим, јар.

*

Сэнин нәсрани зүлфүн,
Чәмләр асланы зүлфүн.
Багдады һасар етди,
Алды Бәсрани зүлфүн.

*

Сәнсэн мэним умудум,
Су дибиндә гүм идим.
Кәнчлик кетди элимнән,
Нәдә галыб умудум?

*

Сәрча бечә чыхардыб,
Сај, бах нечә чыхардыб.
Чан вериб, чәфа чәкиб,
Әмәк нечә чыхардыб.

*

Сәһәрин бады нәди,
Гыз, нәнән ады нәди.
Кирәјдим јар гојнуна,
Биләјдим дады нәди.

*

Сәһәрин вахты кешти,
Бир улдуз ахты кешти.
Дунја бир пәнчәрәди, —
Һәр кәлән бахты кешти.

*

Сәһәр јад елә мәни;
Кетмә, шад елә мәни.
Кетдијун јерә гурбан,
Орда јад елә мәни.

*

Сәһәрдән ојан, јери;
Синәмә дајан, јери.
Јүз ил сел кәлсә ојмаз,
Бир күн гәм ојан јери.

*

Сәһәрдән сәда кәлир;
Зүлмү чох, дади кәлир.
Кәлсин мэним чаныма,
Дости нә гада кәлир.

*

Силәсэн;
Көз јашымы силәсэн.
Мәзар нәсибим олды,
Мәни салдын селә сән.

*

Синә кәрәк,
Синәм тәк синә кәрәк.
Мән севдим, сән дә севдин,
Хахын нәсинә кәрәк.

*

Синә, синә,
Җист кәлдик, синә-синә.
Җар разы, мән дә разы,
Биләм хихын нәсинә.

*

Сона дөндү;
Су устә сона дөндү.
Көзүм чохлары көрдү,
Кәпәүм һә сәнә дөндү.

*

Сөзләрим;
Җара нејнәр сөзләрим.
Фәдәјин дағы јансын,
Јуху билмәз көзләрим.

*

Су башында нанәјәм,
Әл вурма нәрвинәјәм;
Бир күн јары көрмәсәм,
Дәлијәм, диванәјәм.

*

Су салдым бага нејлим,
Дәјмәз јарнага нејлим.
Җарым чејран олуду,
Кәлмәз јатага нејлим.

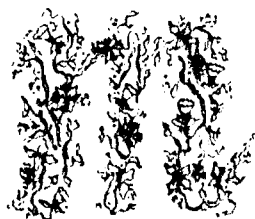
*

Си кәлди лүлә-лүлә,
Җыз кәлди күлә-күлә.

Әлиндә ипәк јайлыг,
Җәрини силә-силә.

*

Сүсәним җардан дәјмәз,
Җарам тумардан дәјмәз.
Мәним бу ач көзләрим
Бахдыгча јардан дәјмәз.

Чинаслы

*

Тез унудар;
Вэфасыз тез унудар.
Дэ'нэг о јара кэлсин.
Тез севэр, тез унудар.

*

Тазэ дэрдим;
Күчлэндн тазэ дэрдим.
Көч егднм јар багына.
Күлэрин тазэ дэрдим.

*

Тэр синэди;
Тэрлэјиб, тэр синэди.
Залым фэлэјин иши
Һэ белэ тэрсинэди.

*

Тикан бизэ;
Батыбды тикан бизэ.
Көрдүм јары күл ичрэ,
Күл сизэ, тикан бизэ.

*

Тикан күлэ;
Сармашыб тикан күлэ.
Алэм көзүн тикибди
Мән көзүм тикән күлэ.

*

Тут бары;
Агачда вар тут бары.
Вэфасыз мәни јыхар,
Сән элимнән тут, бары.

*

Түкәни;
Гара күнлэр түкәни.
Бу дәрди кимэ сатым,
Көнлүм олуб түкәни.

*

Түк әнмәз;
Чаван үзэ түк әнмәз!
Мәним һәсрәтли аһым
Өлмәдикчә түкәнмәз.

Чинассызлар

*

Тахтадан әлэк олмаз,
Ичә бел мәлэк олмаз.
Гашиң, көзүн сурбаны,
Һәр јердә һәнәк олмаз.

*

Тешт алтында далама,
Гашын бәнзәр гәдәмә.
Мән сәни кизли севдим,
Нешин дедин аләмә?

*

Тәбибим, нашы тәбиб,
Дәрд, гәм јолдашы тәбиб.
Кәлди јарамы көрдү,
Төкдү көз јаны тәбиб.

*

Тәппә башында әттар
Кедәх бахах нә сатар.
Тејли хәстә дүшүбдү,
Мәчнун сәһһәттин сатар.

Чинаслы вә чинассыз

*

Узаг едәр;
Рәғиб јол узаг едәр,
Алырсан бир әсил ал,
Әсил јар үз аг едәр.

*

Узаг јери;
Көз көрәр узаг јери.
Бедасыл баш әздирәр,
Әсил ол, үз аг јери.

*

Узаг олмаз;
Јар гәлбдән узаг олмаз.
Әввәл үз аг олмајан,
Јенидән үз аг олмаз.

*

Узагы көзләр;
Әсил узагы көзләр.
Гатыр дырнага бахар,
Дәвә узагы көзләр.

*

Устад, сөзүн;
Кэл аялат, устад, сөзүн.
Күн кэлсин, јери дүшсүн,
Мән дејим устад сөзүн.

*

Уста сән;
Шакирд мәнәм, уста сән.
Көзләрин адам јејир,
Онда билдим устасан.

*

Учуру ма;
Гүш гонар учуру ма,
Өзүн јүксәкдән атма,
Душарсан учуру ма.

Чинассызлар

*

Узун бој, иичә бәдән,
Сәнилдәјәм, ај кедән!
Јеришин бәстә јериш,
Бәдән титрәмәз нәдән?

*

Узун бој көлкә салан,
Дагыи атрафыи долан.
Мәчлисдә дүшмәним јор,
Хәләтдә көңлүм аман.
О күндән сәни севдим
Дүшдү өмрүмә талән.

*

Узун бојлу дал оғлан,
Зүлфүм әлдәй сал, оғлан.
Көч едир бабам еви,
Јана-јана гал, оғлан.

*

Узун мәнәм, дал мәнәм,
Зүлфүн әлдән салманам.
Бабан еви көч етсә,
Мән дә бурда галманам.

*

Улдузду;
Көјдә парлаг улдузду.
Догру олан инсана
Дүнјада һәр јол дүздү.

Чинаслы

*

Үз аг да вар;
Үз гара, үз аг да вар.
Худам белә язмышды,
Нәсибим узагда вар.

*

Үз агдан;
Көр рәсиби үз, агдан.
Мејтәр сәси хош кәләр,
Һәр кимсәјә узагдан.

*

Үз агды;
Гәлбим дағлы, үз агды.
Мәчнунам сүрбәт елдә,
Мәјлиш мәһнән узагды.

*

Үз астары;
Өргүбдү үз, астары.
Сүдү пәзилә оланын,
Һәң олман үз-астары.

*

Үзбар¹ олма;
Өзүн бил, үзбар олма.
Хахта јатмагын нәдир,
Сују кеч, үз бар² олма.

*

Үздәди;
Бир халы вар үздәди.
Мады, чамалы олан,
Һәр бир јердә үздәди.

*

Үздәсэн;
Варын варкән үздәсэн.
Малын әлдән кедәркән,
Мәрд јанында үздәсэн.

*

Үзә көрә;
Ал ниғаб үзә көрә.
Хахын сөзүнә бахма,
Гонушур үзә көрә.

*

Үзә күләр;
Јаланнан үзә күләр.
О кимсәјә алданми,
Һәр зимаң үзә күләр.

*

Үзә нәм;
Көзә я кәлир үзә нәм.
Мән гәлиш бәһриндәгәч,
Көзә күндү үзә нәм.

*

Үзә чыхар;
Су вурар, үзә чыхар.
Дүз ишлә, дөгрү даныш
Јалан тез үзә чыхар.

*

Үз истәр;
Астары вар, үз истәр.
Намәрдә бојун әкмәк,
Бир мәрд үчүн үз истәр.

*

Үз јери;
Суја кирсән үз, јери.
Башын ал, бурда галма,
Һеч гәјмадын үз јери.

*

Үз мәннән;
Рәғиб, шәрин үз мәннән.
Гәм јардан вәфалыды
Һеч чевирмәз үз мәннән.

*

Үзү вар;
Нәјә бахсан үзү вар.
Алчага бојун әјән
Адамын да үзү вар.

*

Үзү күлә;
Бахырам үзү күлә.
Худам гисмәт едәјди.
Мәни бир үзү күлә.

*

Үзүм гара;
Меј јаныл, үзүм гара.
Кедирәм јар јанына,
Әлим бош, үзүм гара.

*

Үзүм гара;
Меј көјдү, үзүм гара.
Мән сәнә хаин бахсам,
Гој олсун үзүм гара.

*

Үзүм кәсмәм;
Бағым вар, үзүм кәсмәм.
Мин намәрд јолум кәссә,
Достлардан үзүм кәсмәм.

*

Үзүм өртсүн;
Меј ачсын, үзүм өртсүн.
Гој өлүм өз јурдумда,
Достларым үзүм өртсүн.

*

Үзүмнән;
Шәраб олур үзүмнән.
Намәрдә бојун әјмәк
Кәлмәз мәним үзүмнән.

*

Үзүм сију;
Меј сију, үзүм сију.
Намәрдә јалвармагдан
Галмиды үзүм сију.

*

Үзүндө;
Гара хал вар үзүндө.
Истәдим халын көрөм,
Өзүм көрдүм үзүндө.

*

Үзүннән ал;
Печәсин үзүннән ал.
Дунјада алама јохдур
О јарын үзүннән ал.

*

Үстү нәм;
Достум кәлди үстү нәм.
Һагә јардымчым олурса,
Мән дүшмәннән үстүнәм.

Чинассызлар

*

Үз аг Кәркүк;
Чаһанда үз аг Кәркүк.
Өлөјдүм, дүшмәјәјдүм
Мән сәндән узаг, Кәркүк
Көз јашым гана дөндү,
Дүшмәш узаг, Кәркүк.

*

Үзә јар;
Салма зүлфүн үзә, јар.
Өлмәсәм алаам сәни,
Гојмай кәлди күзә јар.

*

Үзә кәрдән;
Јағышы¹ үзә кәрдән.
Өпәјдим бу хағындан,
Дәјәјди үзә кәрдән.

*

Үзүкүм гаши истәјир,
Лә'лдән даш-гаши истәјир.
Кечәләр узун олуб,
Көнлүм јолдаш истәјир.

*

Үзүмкүн гаши бәһри,
Ким чәкәр бунча гәһри?
Бир күн сәни көрмәсәм,
Веранды гәлбим шәһри.

*

Үзүндә вар бир халы,
Зүлф оннан ләззәт алы.
Халына чаным гурбан,
Зүлфүнә дүнја малы.

*

Үзүндә вар ки, халы,
Әглим башымнан алы.
Биринә чаным гурбан,
Биринә дүнја малы.

*

Үзүннән;
Нәләр чәкдим үзүннән.
Мән сәнә гурбан кетдим,
Бир өпмәдим көзүннән.

*

Үз утаны;
Атыз жээр, үз утаны.
Көл, чавин, гыјма мәнә,
Өндүјүн үзү таны.

*

Үлкәр мәннән;
Ај сәннән, үлкәр мәннән.
Кирмишәм гурд дәрисин,
Һәр кәлән һүркәр мәннәм.

*

Үрәкимдә јара вар,
Дамар-дамар гара вар,
Кетдим тәбиб јанына,
Деди: дурма, јара вар.

*

Үрәкими әзирәм,
Дәрдим сәнә јазырам,
Өзүрәм, ошш мәнә,
Өшм турбәм газырам.

Чинассыз

*

Фәләк вурду башыма,
Ган ахытды гашыма,
Јары дост, јары душман,
Јыгылдылар башыма.

*

Фәләк мәни;
Ичидиб фәләк мәни,
Чанымнан безир едиб
Күн үзлү мәләк мәни.

*

Фәләк, сән нә фәләк сән,
Етдин мәни һәләк сән,
Алдын күлүзлү јары,
Даһа нәјме кәрәк сән?

*

Фәләјин бир куну вар,
Көксүндә дүкуну вар
Сән би күндә шүкр ејдә,
Буннан бетәр куну вар.

*

Фэллэјин гәһри мәнә,
Һеч јохду рәһми мәнә.
Әлиндә ганлы шәрбат,
Ичиргди зәһри мәнә.

*

Фэллэјин иши дүшсүн,
Јајдан кириши дүшсүн.
Фэллэјин дг бизимтәк
Намәрдә иши дүшсүн.

Чинаслы

*

Халы белә!
Дөшәниб халы белә.
Соналар учду көлдән,
Көл галды халы белә.

*

Халы вар;
Хәјалы вар, халы вар.
Мән јарымы танырам,
Сағ јанахта халы вар.

*

Халы јүз;
Хәјалы мин, халы јүз.
Нә һүснүдән хеер¹ көрдүк,
Нә гәминдән халыјыз.

*

Хараба дамнан;
Сагын хараба дамнан.
Јәһудијисән јола дүш,
Дүшмә хараб адамнан.

Хараба дам;
 Јапылы, хараба дам.
 Фәләк јыхмајан еви,
 Дагыды хараб адам.

Хараба көзләр;
 Бајегун хараба көзләр.
 Көзүм хублар көрүбдү,
 Бахмал хараба көзләр.

Харабат;
 Мә'мур олмаз харабат.
 Икиди башдан ејләр,
 Јаман јөдәш, хараб ат.

Хаса дамлар;
 Су кәләр хаса дамлар.
 Бу дамлар о дамларды,
 Наны о хас адамлар?!

Чиниссызлар

Ханални бизем өлсүн,
 Дирафы үзүм өлсүн.
 О јар бизе кәләндә,
 Кечәләр ушун өлсүн.

Хәстәјәм, нар истәрәм;
 Алладан јар истәрәм.
 Икимиз бир дөшәкдә,
 Дөшәји дар истәрәм.

Хырмана енди көзәл,
 Атәшә дөндү көзәл.
 Угрунда веррәм чаным,
 Кечәм дә күндү, көзәл.

Хырман јери дашыды,
 Сунбул ики башлыды.
 Дәкмә јетим көнлүнә
 Дам көзү јишлыды.

Хәш кәлдин, сафа кәлдин,
 Бир гәдәм баса кәлдин.
 Сағлыгында кәлмәдин
 Мән өлдүм јаса кәлдин.

Хәш кәлдин, сафа кәлдин,
 Сән Гафдан Гафа кәлдин.
 На мән өлдүм гурғардым,
 На сән инсафа кәлдин.

Хуну көздән;
 Ган дамар хуну көздән.
 Бу севда на севдады,
 Алды јухуну көздән.

*

Хурматыда бағ олмаз,
Гара салхым ағ олмаз.
Гөңшуда гыз севәнин
Үрәкиндә яғ олмаз.

*

Хурмату бағ арасы.
Чалыры нагарасы.
Яғлыг кәтир, күл апар,
Хәлвәтди бағ арасы.

*

Хурмату дуз мәканы,
Имам¹ гарпыз мәканы.
Дејлана² дилим дөнмәз.
Бәширди³ гыз мәканы.

*

Хурматуду дуз јери,
Нефт мәканы, дуз јери.
Әкри завалын булар,
Сән јолува дүз јери.

*

Хурматыдан кечмәрәм,
Бәшир сүјүн ичмәрәм.
Гүјмә-гүјмә кәсәләр,
Мән сәннән ваз⁴ кечмәрәм.

*

Хурматынын багы вар,
Багында чардагы вар.

Сәнин һүсүн гәдәри,
Мәндә һичран дагы вар.

*

Хурматуда үзүм вар,
Кәл, гыз, кетмә, сөзүм вар.
Дунјаны көзәл алса,
Мәним сәндә көзүм вар.

Чинаслы

*

Һавадан олар;
Бүлүд һавадан олар.
Кәлсән, гонаһым олсин,
Евим авадан олар.

*

Һавајдан кедәр;
Бүлүд һавајдан кедәр.
Бахты гара оланын
Өмрү һа вајдан кедәр.

*

Һамы дөвар;
Гөч олмиз һамы дөвар.
Һкидә кирдар лизым,
Јохса дил һамыда вар.

*

Һара сән;
Јар, кедисән һара сән?
Бу сәнин јаман етсән,
Мәни едиб һарасан.

*

Һеч едәр;
Сүдү тисдир, һеч едәр.
Һамәрәд мәрдін әјлигин
Тез унудир, һеч едәр.

*

Һәр дәм ағлар;
Ишләсин һәр дәм ағлар.
Јары әлдән кедән кәс,
Аһ чәкәр, һәр дәм ағлар.

*

Һәр јаннан;
Зулф салланыб һәр јаннан.
Көз ачдым сәни көрдүм,
Көзүм кәсдим һәр јаннан.

*

Һәсәндә галды;
Һүсән-Һәсәндә галды.
Дүнјаны көзәд алса,
Көзүм һә сәндә галды.

*

Һәсәни;
Һагг сахлисын һәсәни.
Хәстә көнү нар истәр,
Мәним көнлүм һә сәни.

*

Һәсән сән;
Көзүм һири, һәсән сән.
Хах Кә'бә тәаф едәр,
Мәшим Кә'бәм һә, сәнсән.

Чинассызлар

*

Һавар јандым, кар јетир,
Һејви јетир, пар јетир.
Әл дәкәмәши ағашдан
Күн вурмамәши бар јетир.

*

Һалај тәпмә, тәз олар;
Мави шавар бәз олар.
Әкил јайлыгың ғалдыр,
Мән ғалдырсам сөз олар.

*

Һа чағырдым хан дурсун;
Хан әјләңсин, хан дурсун.
Зүлфүнә тәнбел ејлә,
Ая јанағдан јан дурсун.
Сән мәни јандырыбсан,
Худам сәни јандырсын.

*

Һаша дөндүм;
Дөнәрсәм, даша дөнүм.
Јар бизә гонаг кәлсин,
Доланым, баша дөнүм.

*

Һеч билмәм һајандајам,
Бир талесиз бәндәјәм.
Јувасыз байғуш кишин
Күндә бир вәтәндәјәм.

*

Һеч билмәм һара кедим,
Һарам вар, һара кедим.

Бу дәрди худам вериб,
Дәрмана јара кедим.

*

Һәмәданда талан вар,
Ғәмзәси чан алан вар;
Мән бурда чох әкләндим,
Көзү јолда ғалан вар.

*

Һәмән дад;
Һәмән фәрјад, һәмән дад.
Сән султан ол, сүр һөкмүн,
Нә сән зүлм ет, нә мән дад.

*

Һәр ајыннан;
Һәр һәфтә, һәр ајыннан.
Күндә бир кәрпич гонар
Өмрүмүн сарајыннан.

*

Һәр давар;
Ғочлуг олмаз һәр давар.
Икидик лафнан дејил,
Лаф вә коп һәр хәрдә вар.

*

Һинди сән;
Әчәми сән, һинди сән.
Јүз иллик јараларым
Тәзәләдин инди сән.
Көнлүмүн әкләнчәси,
Үрәкимин бәнди сән.

Чинаслы

*

Чинары;
Дагда экем чинары.
Сачын экем ипәји,
Танагларын Чин нары.

*

Чалды жар;
Әглим башдан чалды жар.
Үрәјимин телиндә
Гәм сазыны чалды жар.

*

Чарә сәнгә;
Кәсипчә чарә сәнгә.
Әт гоһса дуз вураллар,
Бәс дәри чарәси нә?

Чинассызлар

*

Чагырдым: сәнәм, сәнәм,
Сәс верди: мәнәм, мәнәм.

Сорушдум: багда ким вар,
Деди: бир сән, бир мәнәм.

*

Чагырдым чаглар олду,
Дидәм ган ағлар олду;
Һәси жарын дәрдиннән
Мәскәним даглар олду.

*

Чагыр кәлсин Сүсәни,
Бизә версин бусәни.
О күннән јатмамышам,
Сүсәнимнән күсәни.

*

Чагыр кәлсин Фатманы,
Гара гаши чатманы.
Бахаг кимнән өјрәниб
Белә гаи-көз атманы.

*

Чај ичдим, дилим јанды,
Төкүлдү, килим јанды.
Мән килимчин дејиләм,
Бахчада күләм јанды.

*

Чајыр ғысса бичилмәз,
Су дәринди кечилмәз;
Мәнә дерләр јардан кеч,
Јар ширинди кечилмәз.

*

Чалма, бүлбүл;
Гәм сазын чалма, бүлбүл.

Кул угрунда балаја
Башыны салма, булбул.

*

Чамани;
Су көјөрдөн чамани.
Дагларда бир лалајдым,
Гопартды јолчу мани.

*

Чырагда јаг түкөнди,
Нә јаман вах түкөнди.
Нә сәннен бу көзәлик,
Нә мәннен «ах!» түкөнди.

*

Чырағымсан, чырағым,
Һәм фитилим, һәм јағым.
Көзүмдә јер едәрәм,
Бир күн олсан гонағым.

*

Чырағын һис үзүннән,
Јағ дамар һис үзүннән.
Баш аларам, кедәрәм,
Намәрдин һис үзүннән.

*

Чыхтым гала башына,
Ајаг басдым дашына.
Көз јара туш оманда,
Һејран олдум гашына.

*

Чөл јери сејраныјам.
Јар, бојун һејраныјам.
Нахсы' јолдан кәлибсән,
О јолун гурбаныјам.

Чинаслы

*

Чала сән;
Дәрдә дәрман чала сән.
Кедән күн кери дөнмәз,
Күнү-күнә чаласан.

*

Чамал дагы;
Көрдүјүн чамал дагы.
Аһ дедим, һәсрәт чәкдим
Бу даг о чамал дагы.

*

Чамалда күл;
Күл битиб чамалда, күл!
Мән дедим чамал олсун,
Бу чамал чамал декил.

*

Чикәр јанды;
Көз көрдү, чикәр јанды.
Мәзлумлары көрмәкдән,
Көз олду чикәр, јанды.

*

Чан багыды;
 Јар көксүн чан багыды.
 Гаи гылынч, көзүн чаллад,
 Налга зүлф чан багыды.

*

Чан багыны;
 Јар ачыб чан багыны.
 Күл ағыз, алма јанаг
 Бээдиб чан багыны.

*

Чан бурада;
 Лә'л-мәрчан бурада.
 Мән јары бурда көрдүм,
 Гој чыхсын чан бурада.

*

Чан тајыды;
 Лә'л-мәрчан тајыды.
 Бу чан о чана гурбан,
 О чан, су чан тајыды.

Чингизлар

*

Чамалда көр;
 Ај үзүн чамалда көр.
 Јарнаг дүшгүр агачдан,
 Тиканы сән далда көр.

*

Чамалын аја бәнзәр,
 Додаг һејваја бәнзәр.

Кирпикларин ох олуб,
 Гаишларын јаја бәнзәр.

*

Чаным кедәр;
 Күн кәләр, чаным кедәр.
 Мән гәлбдән јаралыјам,
 Көзүмнән ганым кедәр.

*

Чејранам чөл дәлиси,
 Сонајам көл дәлиси;
 Гынамајын, гардашлар,
 Олмушам јар дәлиси.

*

Чејранам даг кәзәрәм,
 Бүлбүләм баг кәзәрәм.
 Хахын тәһнә сөзүмнән
 Јардан узаг кәзәрәм.

*

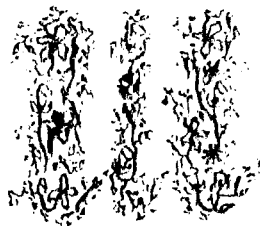
Чошгунум чошду кәнә,
 Гәм һәддин ашды, кәнә.
 Ешитди бүлбүл өлүб
 Гөнчә сач ашды кәнә.

*

Чошгунум чошар инди,
 Гәм һәддән ашар инди.
 Гарным гәм газаныды,
 Диндирсән дашар инди.

*

Чошгун нечә чошмасын,
 Гәм дә һәддин ашмасын.
 Јары көзәл оланын
 Фикри нечә чашмасын.

Чинаслы

*

Шамы белә;
Һәләби, Шамы белә,
Каһ говут, каһ говурга,
Кечиртдик шамы белә.

*

Шаһ дамары;
Чох сыхма шаһ дамары.
Намәрдә бел баглама,
Үркүдәр шаһда мары.

*

Шеј таны;
Шеј ал, шеј сат, шеј таны.
Бир пирә хидмәт ејлә,
Олмакынан шејтаны.

*

Ширинди;
Сөзү балдан ширинди.
Мән өзүм олдум Фәрһад,
О да өзү Ширинди.

*

Ширин дил;
Ана дили — ширин дил.
Һәм тәбибди, һәм мәһһәм,
Ширин әһбаб, шириндил.

*

Ширин дил;
Ал бағрымы ширин дил.
Нә дејирсә јад десин
Өз дилимди ширин дил.

*

Ширин дүшәр;
Зүлф үзә ширин дүшәр.
Фәрһад гаја чапанда
Јадына Ширин дүшәр.

*

Ширин кимин;
Көзәл сев Ширин кимин.
Севәр кәнчләр истәрәм,
Фәрһаднан Ширин кимин.

*

Ширин олур;
Өтдүкчә ширин олур.
Мән дедим чан ширинди,
Дөст чаннан ширин олур.

*

Ширин сән;
Фәрһад мәнәм, Ширин сән.
Дүнјаны көзәл алса,
Көзүмдә сән ширинсән.

*

Ширин сәни;
Севәрәм, Ширин, сәни.
Севмәсәм, чаным чыхсын,
Чанымнан ширин сәни.

*

Ширин-ширин;
Гар јагар ширин-ширин
Биш гојум дизин үстә
Чан верим ширин-ширин.

Чинассызлар

*

Шамала гаршы,
Дур, бах, шамала гаршы
Гој мәни өлдүрсүнләр
Ширин чамала гаршы.

*

Шәрабын эзэләнсин,
Јел вурсун тәзәләнсин.
Нә көзүм јары көрсүн.
Нә дәрдим тәзәләнсин.

*

Шәрады эзә билмәм,
Дәрдинә дөзә билмәм.
Јараладын, вур, өлдүр,
Јаралы кәзә билмәм.

¹агла — агарт (сәһ. 35)

²Агсу — кәнд ады (сәһ. 35)

¹ајнамаз — анламаз (сәһ. 42).

²ајна — анламаз (сәһ. 42)

¹нәчи — нә үчүн (сәһ. 43)

¹өкни — өнүн (сәһ. 45)

²көздән — көзилә (сәһ. 45)

¹Гәмбәр-Арзулар — мәһһүр «Арзу-Гәмбәр» дастанынын гәһрәмәнләри (сәһ. 50)

¹Аслан ағзы — кул адыдыр (сәһ. 51)

¹атәшиздән — атәшиниздән (сәһ. 52)

¹өмиз — евимиз (сәһ. 54)

¹чумбутду — гөңчә (сәһ. 55)

¹кимизчин — кимиз үчүн (сәһ. 67).

¹Көһрү — кәнд ады (сәһ. 70)

¹јаз — Көркүклә јаз фәсли јаз, јаз нә баһар кими ишләһир (сәһ. 71)

¹тәхсир етмә — күнаһ етмә (сәһ. 73)

²кедир — кедир (Бу форма Чәһуби Азәрбајҗан вә Көркүк диалектинә хас олаһ хүсусијјәтдир.) (сәһ. 73)

¹Тәл'әфәр — јер адыдыр (сәһ. 74)

²әсла — әсла (сәһ. 74)

¹ағарда — о јанда (сәһ. 87)

¹бахандам — Көркүк диалектиндә фе'ли бағламалар нәхсә сонлуғу гәбул едир (сәһ. 91)

¹чәкири — чәкир (сәһ. 100)

¹Билән — кәнд ады (сәһ. 112)

¹Хурмату — кәнд (сәһ. 112).

¹нәмди — нәјмдир (сәһ. 114)

²јан — ја... ја (сәһ. 114)

³Фирәһкдән — Франсалан (сәһ. 114).

1кәркүктү — көрчүннөвү (сәһ. 115)
 1бајнамаз — охумаз (сәһ. 118)
 1шамал — хәзи, шимал јелл (сәһ. 118)
 1әримәнәм — әримәрәм (сәһ. 122)
 1чүрүмәнәм — чүрүмәрәм (сәһ. 122)
 1Кәјра — Кәркүкдә мәһәллә ады (сәһ. 125)
 1көрүшәндәк — көрүшәндә (сәһ. 126)
 1тәһһә — тәһ (сәһ. 128)
 1демәдән — демәкдән (сәһ. 134)
 1«Гардашлығы» — «Гардашлыг» журналы (сәһ. 139)
 1Ласын — кәнд ады (сәһ. 141)
 1чәкәндәм — чәкәндә (сәһ. 143)
 1Дагуг — гәсәбә ады (Таух да адланыр) (сәһ. 147)
 1әриди — әридар (сәһ. 148)
 1дагдысан — даглајырсан (сәһ. 151)
 1тәһмәси — тәһик (сәһ. 158)
 1јабан — әчнәби (сәһ. 159)
 1Дуз — гәсәбә ады (Туз Хурмату даһа чох ишләнир) (сәһ. 160)
 1Мәһсуур — Х әсрәдә Багдадда «әһәлһәг» дедијинә көрә дара чәкиләп һәләч Мәһсуур Түсәјинја ишарәдир (сәһ. 163)
 1нәрар — нә арар (сәһ. 165)
 1Дуз — Туз Хурмату гәсәбәси әтрафында дуз чыхарылдыгына көрә она «Дуз» да дејирләр (сәһ. 169)
 1Тавуг — Дагуг гәсәбәсинин адына Тавуг (Таух) да дејирләр (сәһ. 170)
 1Хаса — Кәркүк шәһәриндән кечән чај (сәһ. 172)
 1Әрбил — Кәркүкдән сонра азәрбајҗанча данышан икинчи бөјүк шәһәрдир (сәһ. 175)
 1Севир — «севир» (сәһ. 178)
 1севәни — севәндән (сәһ. 181)
 1Зүлфүү — зүлфүнүн (сәһ. 183)
 2сәки — сәкки (сәһ. 183)
 1әрдән — әр илә, мәрд адамла (сәһ. 186)
 1Агдаш —
 2Мәрдин — Кәркүк долајларында кәнд (сәһ. 187)
 1јандыра — от адыдыр (сәһ. 199)
 1һәркәш — һәр кәс (сәһ. 200)
 1тифирсин — түпүрсүн (сәһ. 212)
 1јарову — сәнин јарана (сәһ. 215)
 1кәркәс — гуш адыдыр (сәһ. 216)
 1дүшәнин — рәзифәдән дүшәнин (сәһ. 217)
 1түтүн — түстү (сәһ. 223)

1көз едәлләр — көзә кәтирәрләр (сәһ. 227)
 1кәриз — кәһриз (сәһ. 231)
 1савыг — сојуг (соух да дејирләр) (сәһ. 234)
 1көзүкәм — көрүкәм (сәһ. 238)
 1күвәнкәз — алаг оту (сәһ. 239)
 1кәһ — јенә (Гәрб зона диалект вә шивәләримиздә дә кәһ ишләнир) (сәһ. 248)
 1кә — кәл (сәһ. 253)
 1мангалада — мангалда (сәһ. 257)
 1дашдан — даш илә (сәһ. 262)
 1намәрди — сары (сәһ. 265)
 1наздарлыг — әркөјүнлүк (сәһ. 268)
 1нәәм — нәјим (сәһ. 269)
 1гахар — галхар (сәһ. 296)
 1чимдаш — тамаман, бүтөв вә с. фикир верин: биздә «чим јаг» ифадәси вар (сәһ. 299)
 1сәја — сәһ (сәһ. 301)
 1түк әһмәз — түк чыхмаз (сәһ. 313)
 1үзбар — сыртыг (сәһ. 319)
 2үзбар — гыч олма (сәһ. 319)
 1јагышы — јарашыр (сәһ. 323)
 1хәер — хәјир (сәһ. 327)
 1Ханагин — гәсәбә ады (сәһ. 328)
 1Имам —
 1Дејлә — кәнд адлары (сәһ. 330)
 1нахсы — һансы (сәһ. 338)
 1шамал — шимал (сәһ. 344)

А

абдал — сəрсəри, диванə
авадан — абад
агарда — о жаңда
ајнамаз — аяламаз
ајнаш — аялағ
алав — алов
алтун — тымал
анахтар — ачар (бу сөзə Күрчүстаныи Диманиси вə Марнеули районларында јашајан азербайҗанлыларыи шивəсиндə дə тəсəдүф едилир.)

Б

баба — ата (диалект вə шивəлəримиздə ишлəнир)
бағ — сарғы
Багдад гаты — һəшəратыи динилəмəси пəгичəсиндə исан сифəтиндə əмəлə кəтəн јара вə онун јери
бајнамағ — бааламағ
баширмағ — бечəрмəк
бəклəмəк — кəлəмəк
бəһри — мави рəнҗли
билəвə — сəнə (Əрбил шивəсиндə)
бин — мин
бир кəз — бир аң, бир дəфə
бишмəк — јетиншмəк, дəјмəк (мејвə)
удунмағ — танылмағ
бухав — бухов (диалект вə шивəлəримиздə ишлəнир)

В

вармағ — кетмəк (Гəрб группу диалект вə шивəлəримиз үчүн дə сəмијјавидир)
вах — вахт

Г

гаван — вал
ганара — гəссəбханада əт асылан чəнкəл (Азербайҗан диний изəһлы лүгəтиндə дə верилиб).
гəншəр — тəрəф, јан, габағ, гəршы (əксəр диалект вə шивəлəримиздə ишлəнир)
гəрбил — хəлбир
гəнушмағ — данындамағ
гысрағ — ајғыр (Гəрб группу диалект вə шивəлəримиздə дə бала вермəјəн ат мə'насында ишлəнир.)
гурна — 1. пүшк (Ғазах шивəсиндə ишлəнир) 2. Лотереја удунунда истифадə едилəн гуту.
гурру — гуру

Д

дал — будағ
далда — арха, лалда, (əксəр диалект вə шивəлəримиздə ишлəнир.)
даугурмағ — ғыстырмағ
дашдан — даш влə
дəвə — дəвə
дем — дəмјə (суварылмајан торпағ), демн (Нахчыван

группу диалект вə шивəлəримиздə ишлəнир.)

дəгəгə — дəгигə
димағ — бəјин
дүш (диш) — јуху

Ə

əгə — ағыллы адам
əкмəк — чəрəк (Кəркүк диалект тиний Тил'əфəр шивəсиндə чəрəк ишлəнир).
əји (*еји, ији*) — јахшы (Орду-бад, Губа, Шамахи вə с. диалект вə шивəлəримиздə *jeј* (јек) кимн ишлəнир).
əнсə — арха (диалект вə шивəлəримиздə ишлəнир).

Е

еш (*ејш*) — һəјат јолданы, севимли јар

З

зијилмəк — сызылдамағ, ағрыдан ғышғырмағ вə с.

Ј

јабан — əчнəби
јавры — бала, өвлəд
јағлығ — јайлығ
јағышы (*јахышы*) — јарышыр
јəз — јəј фəсли
јəзы — бајыр, чөл (диалект вə шивəлəримиздə ишлəнир).
јəзма — дəсмəл
јəјан — пијада
јандыра — чөл оту
јанмағ — турмағ, тикмəк, дүзəлтмəк
јараву (*јарəу*) — сəпир јараны јез — мис (Бағатала шивəсиндə раст кəлинир).
јенки — јени, тəзə (Бақы диалектіндə дə ишлəнир).
јəхə — 1. јаха (исим мə'насында) 2. јə, јахала (Фе'л мə'насында)
јəхəр — јујар
јəғлар — ағлајар

К

кəвəд — вирап
кəриз — кəһриз
кəрклүк — кəкəлик
ки — ики
кəј — кəнд
кəјлү — кəндли
күдəһ — папағ

К

кəвəлиндə — кəплүндə
кəдиртдм — əлдəн вердим
кə — кəл
кəнə — јенə (диалектлəримиздə ишлəнир)
кəлики — нахыш, бəзəк
кирмəк — 1. кирмəк; 2. кəјмəк
кəзүкмəк — кəрүнмəк
күвəнкəз — алағ оту
күз — најыз (диалект вə шивəлəримиздə бу сөздə бағлы күздəк — најыз оту, күзəм, најызда ғырхылап јун, күздəк-најыз јурду вə с. вардыр).

М

манғала — мангал
мејтар — нағара
мəндил — баш дəсмəли
мəтə — һəјрəт едилəчəк; тапылмајан

Н

наздар — əркəјүн
наздарлығ — əркəјүнлүк
намəрди күл — сары күл
нахы — һансы
нəнə — ана (диалект вə шивəлəримиздə кəшиш јайылан сөзлəрдəндир).
нəси — нəји
нəсрани — хачнəрəст
ниши (*ији*) — нə үчүн

О

ода — отағ
олашмағ (*улашмағ*) — јетиншмəк, чатмағ

II

пара — нул
печә — орнәк
пәк — сәф, гәмнә (әдәби дилә-
 миз тарихиндә вардыр)
паштәмәл — баш дәсмәл

C

саһә (*сауһ*) — сојуг
сәһнама — охумаг (гуш)
сәва *биләм* — төва биләмә
сәдаг — сәјјид
сәки — санки, куја
сәләшмәк — данышмаг, сөјлә-
 мәк
сәргәнд — шатара
сыхма — жидет
сычаг — чох исти, бүркү
сәсәг — далан

T

талиб — истәкли
тәһмә — тәһик
тәһнә — тәһә
тәхсир етмә — күнаһ етмә
тифирмәк — түнүрмәк
тузах (*тозах*) — тор
түк әһмәз — түк чыхмаз
түтүн — түстү (бәзи рајонла-
 рымызда ишләһир)

Y

үзбар олмаг — 1. үзлү, утанмаз;
 2. ғыч олмаг

Ф

фаг — тәлә (Ғазах, Ордубад ши-
 валәриндә: фәггы — һижлә-
 кәр мәнасында ишләһән
 сөз вар).
фәлә — чох, артыг
фигга — шал

X

хәх — чамаат
хәрхәз (*хырхәз*) — оғру
хәзмә (*хизмә*) — додага тахы-
 лан ғызыл гадын бәзәји
хојрат — бајаты. Бу сөзүн Кәр-
 күк долајларында дәрә тә-
 ләффүз формасы вар; хој-
 рат, хорјат, гојрат, горјат.
 Биз Әта Тәрзибанынын тә-
 бул етдији «хојрат» фор-
 масыны сечмишик.
хуму — хумар

Һ

һәһәр — ај дид!
һәһин — һәјәт
һәһар — баш јајлыгы
һарасан — сәксәкәли
һә — јенә, һәр вахт
һәһси — һамасы
һәһин — кәһч
һәһса (*һиссә*) — һәј
һәр кәш — һәр кәс
һәг-һәгә — һәг-һәг
һары — баш дәсмәл
һәм — мәнә
һитәрә — күллү нарчадан кә-
 јим
һөл олмаг — тәһизләһмәк, азад
 олмаг; бошламаг
һүрөхламаг — јыгындырмаг,
 јыгмаг (сачы вә с.)

Ч

чумбут — гәһчә, тумурчуг

Ш

шамал — шимал јели, хәзри
шүм күн — јас күнү

ӘРӘБ(Ә) вә ФАРС(Ф) СӨЗЛӘРИ ЛУҒӘТИ

бајаз(ә) — ағ
бәз(ф) — алычы гуш, шәһин, тәрлан
бәдәл(ә) — әвәз, дәјәр, гүјмәт
дидә(ф) — көз
дәмәр(ә) — гәрәбу глајы
дәс(ә) — көзәтчи, кечә гаровулачусу
дттар(ә) — әһирли шәјләр сатап
әһбаб(ә) — севкили
әһәм(ә) — Иран
дширәт(ә) — гәһилә, тајфа, әјмаг
лаф(ә) — бош данышыг, чәрәһчилик
мәһмүр(ә) — мәст
нүркин(ф) — долдур
сәјјад(ә) — овчу
сәк(ф) — ит
сәнә(ә) — ил
сәр(ф) — баш
сијәһ(ә) — гара
сифлә(ә) — алчаг, тәрбијәсиз адам
таһуз(ә) — пјул ајы
тәһбәл(ә) — өзүл, бүнөврә, тәмәл
хәли(ә) — бош, сәһибсиз, сәрбәст
хәр(ф) — улаг, ешиәк
хуну(ф) — гәһдә
һәмәмә(ә) — кәјәрчин
һәнәк(ә) — зарафат
һар(ф) — чарә
һат(ә) — ахар чәј
һаһмаран(ф) — һаһмар план

КИТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР

УЗАТ БҮЛӨРҮНІ ЈАХЫН ТӨБФӨЛӨРҮН

5

КӨТКҮКДӨН КӨЛӨН ГАРДАН СӘСН

20

БАЈАТЫЛАР

31

ИЗАҒЛАР

345

ДИАЛЕКТ ВӘ ШИВӘ ФӘРҖЛӨРҮН

348

ӨРӨБ ВӘ ФАҖС СӨЗЛӨРҮН ЛҮҖӨТН

351

ИРАКСКО-КЕРКУКСКИЕ БАЯТЫ

(на азербайджанском языке)

Баку — 1983

Нәшријјат редактору *Гәшәм Исәзәдә*,
Рәссамы *Т. Горчијев*.

Бәдии редактору *А. Воловик*
Техники редактору *С. Бағырова*
Корректорлары *О. Сүлейманова*,

К. Мәммәдһүсәйнова

ИБ № 486

Дәһһәдмәгә тарихиһи 05. 04. 1983-чү ил. Чәһәл имзәләһһиһи
26. 07. 1983-чү ил. ФҖ 42619. Кағһәз формати 84 × 106²/₃₂.
Офсет кағһәзи. Офсет үсүлу илә чәп олунур. Физики чәп варағи
10,875. Шәһти ч. в. 18,27. Учет нәшр. варағи 12,01 + 1 јап. шәк.
Сифарш № 312. Тиражи 30.000. Тиражи № 7 — 1 ман. 30 гәп.,
№ 5 — 1 ман. 20 гәп.

Азәрбајҗан ССР Дәһһәт Нәшријјат Полиграфија вә Китаб Ти-
чарәһи Ишләри Комитәһи «Јаһһәһи Нәшријјати. 370088. Баһи.
Киров проспекти 18.

26 Баһи Комиссари аһһиһи маһбәһ 370005. Баһи. Әли Бајраһмов
сүһәһи 80.